

Somogyvári Lajos

Konfliktuskezelés

egyetemi jegyzet
(Pannon Egyetem MFTK Tanárképző Központ)

Veszprém
2021

A jegyzet az EFOP-3.4.3-16-2016-00009 számú
“A felsőfokú oktatás minőségének és
hozzáférhetőségének együttes javítása
a Pannon Egyetemen” projekt
keretében készült.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A felsőfokú oktatás minőségének és
hozzáférhetőségének együttes javítása a
Pannon Egyetemen

EFOP-3.4.3-16-2016-00009

Előszó

A Pedagógiai kommunikáció jegyzethez hasonlóan, gyakorlati fókusszal rendelkezik a Konfliktuskezelés is, igyekezve, hogy minél több valós problémát és helyzetet mutasson be, alkalmazkodva az egyetem tanárképzésének helyzetgyakorlatokra építő hagyományához. Az online oktatás, család és iskola konfliktusai éppúgy helyet kaptak ebben a jegyzetben, mint a hagyományos iskolai gondok, a gyermekvédelem, vagy pszichológiai kérdőívek a mellékletben.

Ez az összeállítás sem jöhetett volna létre a középiskolai tapasztalatok és az egyetemi kurzusok hallgató részvétele nélkül – ezúton is köszönök minden hozzájárulást, ami lehetővé tette az anyag létrehozását.

Tab, 2021. április 3.

Somogyvári Lajos

Készült digitális formában

10,6 ív terjedelemben

ISBN:978-963-396-191-9

Tartalomjegyzék

Elméleti háttér	4
Újfajta konfliktusok az online oktatás időszakában (2020-2021)	22
Kisgyermekkor (óvodai) konfliktusok	40
Konfliktusok a családban	45
Iskolai konfliktusok – elmélet és helyzetgyakorlatok	52
Hivatalos dokumentumok iskolai konfliktusokról	70
Gyermekvédelem az iskolában.....	85
Melléklet.....	92
Irodalomjegyzék.....	120

Elméleti háttér

A következő művek alapján készült az összefoglalás:

- Ádám Erzsébet (2012): Konfliktus és gyakorlat, mint a pedagógiai gyakorlat jelenségei. PedActa, 2012/1. 55–69.
http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/pedacta/article_2_1_6.pdf
- Sasfy György Zoltán (2018): Konfliktuskezelés, stresszkezelés. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. [https://kti.uni-nke-hu/Sasfy%20Gy%C3%B6rgy%20Zolt%C3%A1n%20-%20Konfliktuskezel%C3%A9s,%20stresszkezel%C3%A9s.pdf](https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/Sasfy%20Gy%C3%B6rgy%20Zolt%C3%A1n%20-%20Konfliktuskezel%C3%A9s,%20stresszkezel%C3%A9s.pdf)
- Szekszárdi Júlia (2005): Konfliktuspedagógiai szöveggyűjtemény. Veszprém, Pannon Egyetemi Kiadó.

Nagyon gyakori a szakirodalomban a konfliktusok felosztása, különböző konfliktustipológiák léteznek, melyek mind kifejeznek valamit a fogalom pedagógiai értelmezéséről és gyakorlati vonatkozásairól. A különböző elméletek megértését, elsajátítását feladatok segítik.

Konfliktustípusok kiváltó okok alapján:

- információs alapú: információhiány, torz vagy téves információk
- kapcsolati alapú: személyes rokonszenvek, ellenszenvek (szimpátia, antipátia)
- szükséglet alapú: leggyakoribb, eltérő igények és viselkedés (pl. dolgozat elkerülése diák szemszögből vs. dolgozat megíratása pedagógus nézőpontból)
- érték alapú: eltérő értékrendek (pl. család vs. iskola)
- strukturális alapú: hatalmi viszonyokból, hierarchiából ered (pl. vezető-beosztott)
- szituatív alapú: szituációhoz, ingerhez kötött, lehet váratlan, nem kiszámítható
- érdek alapú: csoportok és egyének közötti, hasonló a szükséglet alapú konfliktushoz.

Feladat:

A következő iskolai konfliktusokat melyik típusba lehet besorolni a kiváltó okok alapján? A válaszokat indokolni is kell!

1. Az egyik lány k-nak nevezte a másikat, ezért összeverekedtek.
2. Az osztály egy része nem tudott a témazár dolgozatról, mivel hiányoztak azon az órán, amikor meg lett beszélve. Mikor ezt felvetik a tanárnak, az nem enged kivételt, hiszen már két hete döntöttek erről.
3. A Szakképzési Centrumon belül vita támad a források elosztásáról. A központi székhelyintézménybe áramlik a fejlesztési pénzek többsége, amit az egyik tagintézmény vezetője kifogásol.
4. A szakmunkás-osztályban hirtelen felpattan két gyerek és egymásak esnek. Az ok: az egyik családszájúnak nevezte a másikat. A két fiú egyébként jóban van.

5. Az egyik szülő betelefonál az iskolába, mert véleménye szerint túl sokat követelnek tőle, olyan dolgokat, amikre nem is lesz szüksége az életben.

A konfliktusok lehetséges fázisai:

- a, jelzés, közvetlen kommunikáció: a konfliktusról az első információk megérkeznek a pedagógushoz
- b, polarizáció: a két fél álláspontjának, ellentétének megjelenése
- c, szegregáció: elkülönülés
- d, destrukció: rombolás szakasza
- e, kimerülés: a konfliktus ellaposodása

Feladat:

- Az alábbi esetleírásban mely fázisok azonosíthatóak?
- Mik lehetnek a konfliktushalmaz kiváltói?

26 éve vagyok a tanári pályán. Mindig a középiskolás korosztállyal dolgoztam. Nem emlékszem, hogy pályám során bármely diákkal komolyabb konfliktusom támadt volna. (...) Minden azzal indult, hogy egy nagy múltú, jó hírű gimnáziumban kaptam némettanári állást. Már ez a tény is növelte az önbizalmamat, amelyre rá is fért a megerősítés.

Néhány hónap múlva- az idegennyelvi munkaközösség vezetője tartósan beteg lett, és abba kellett hagynia a tanítást. Kollégáim megkértek, hogy vegyem át a helyét. Nagyon jól esett a bizalmuk, de megmondtam nekik, hogy nem érzem magam alkalmasnak a vezetői szerepre. (...)

Mivel azonban a kollégák biztosítottak arról, hogy tulajdonképpen nem kell nagyon vezetni semmit, mert mindenki teszi a dolgát, az a két jelentés tanévenként meg a munkaközösségi értekezlet nem jelent megterhelést. Órakedvezmény is jár érte. Végül hát elvállaltam. Komoly belső konfliktuson voltam túl (egy hét gondolkodási időt kértem). Igaz: rossz előérzeteim volt, de akartam hinni, hogy helyesen döntöttem.

A következő tanévben az igazgatónk intézkedése szerint azok a diákok, akik letették a középfokú nyelvvizsgát, nem járhattak be többé a nyelvórára. A csoportok maradékát összevonták, így kevesebb tanárra lett szükség. Az igazgató a következő évi tantárgyfelosztást 40 fős nyelvi csoportokkal tervezte, szélnek eresztve jó pár tanárt.

Úgy gondoltam, hogy ha már bizalmat szavaztak nekem a kollégák, kötelességem felemelni a szavam állásuk megőrzése, valamint a maradék munkafeltételeinek biztosítása érdekében. Nem asszisztálhatok ehhez az intézkedéshez, nem hagyhatom szó nélkül, hogy az utcára kerülnek jobb sorsra érdemes, eddig kiválóan teljesítő tanárok.

A munkaközösség tagjainak egyetértésével levelet írtam a vezetőségnek, melyben hangot adtam közös aggodalmunknak, és kértem, hogy indokolják meg a nyelvoktatás ilyen mértékű

leépítését. Az iskola vezetői válaszra sem méltattak. Úgy éreztem, hogy ez az egész munkaközösség véleményének a semmibevétele, és nem tudtam belenyugodni. Utánanéztem a kapcsolódó jogszabályoknak, és arra törekedtem, hogy legalább lassítsam az iskolában elindult, a nyelvtanárokra nézve különösen káros tendenciát. Közvetlen kollégáim előtt nem titkoltam ez irányú igyekezetemet, sőt rendszeresen be is számoltam nekik a legújabb „kutatasi eredményeimről”.

Az iskolavezetés magyarázattal ugyan nem szolgált, de mire feleszméltem, egy konfliktushalmaz közepén találtam magam. Valóságos ösztüzet zúdítottak rám. A következők történtek:

- Az igazgatóhelyettes berendelte a felvételiző diákokat szintfelmérőre, holott tudta, hogy az iskolában németből csak kezdő csoportot indítanak. A feleslegesen behívott diákok és háborgó szülei előtt úgy állított be, mintha nem lennének beszámítható. (Nem akartam a szülők előtt a torkának ugrani, pedig jól esett volna.)
- Az egyetem német szakos tanárjelöltjeinek voltam a mentora. Az hospitált és a megtartott órákat általában az óráközi szünetekben beszéljük meg. Az igazgatóhelyettes minden szünetre beosztott folyosóügyeletesnek, így igyekezett ellehetetleníteni a munkámat. Valamennyi lyukas órámban helyettesítenem kellett, ráadásul sorozatosan (felesleges) adminisztrációs pluszfeladatokat adott ki szoros határidővel (a nyelvoktatási rendszert kellett minden létező statisztikai módszerrel ábrázolnom).
- A legvisszaszítóbbról dolgokat azonban az igazgató követte el. Egy kolléga érettségiző gyereket bevonva csapdát állított, hogy érettségi szabálytalanságot lehessen rám bizonyítani (puskázás az írásbelin matematikából). Ezért már fegyelmit tudott adni. Egy másik vizsganapon, amikor felügyeltem, a teremben írók táskáit egy halomba rakatta, és letakartatta egy nagy lepellel. Azután ellenőrzésképpen bejött az osztályba, és közölte, hogy nem vittem ki a táskákat a teremből. Kérdeztem, hogy milyen táskákat, nincs is itt semmilyen táska. Erre diadalmasan lerántotta a leplet a táskahegyről. Kész volt a második fegyelmi.

A tanév végén, az iskolát támogató alapítványnak az év legeredményesebb tanárának járó jutalmával együtt megkaptam a felmondásomat is. Ebben az érettségi szabálytalanságra hivatkoztak, aminek természetesen semmi folyománya nem volt azon kívül, hogy a kolléga bukdácsoló gyereke jelesre érettségizett.

(Forrás: „Nincs rosszabb, mint önmagammal konfliktusban lenni” 2014.
<https://osztalyfonok.hu/1332/>)

Konfliktuskezelési paradigmák (Szekszárdi, 2005)

1. Tekintélyközpontú
2. Gyermekközpontú
3. Interakción alapuló

Szemponatok:

- a, A konfliktus megítélése
- b, A konfliktuspartnerek kapcsolata
- c, A konfliktuskezelés módja
- d, Központi értékek
- e, Alapelvek, célkitűzések

Konfliktuskezelő stílusok/megoldási archetípusok, stratégiák az önérvényesítés és együttműködés dimenziója mentén:

a, versengő, önérvényesítő – gyors, népszerűtlen döntések, önvédelem, saját érdekek érvényesítése, győztes stratégia, a konfliktus, mint harc, versengés, magas fokú önérvényesítés és alacsony szintű együttműködés jellemzi, minél magasabb egyéni nyereségretőrekszik.

b, problémamegoldó-együttműködő – hosszú távú elköteleződést, közös megoldást, konszenzust jelent, magas fokú önérvényesítés és együttműködés, a közös nyereséget maximalizálja (konszenzusra törekszik).

c, kompromisszumkereső – mindkét fél enged az elvárásaiból, kölcsönös elégedetlenséget eredményezhet néha, az elfogadható közös nyereségre törekszik, önérvényesítés és együttműködés jellemzi.

d, elkerülő – feszültségcsökkentés, időnyerés (információszerzés), alacsony önérvényesítés és alacsony együttműködés jellemzi (strucc-politika), nincs vagy alacsony a nyereség az adott helyzetben.

e, alkalmazkodó, önalávető – a kapcsolat fenntartása a fontos / számunkra nem fontos az ügy, alacsony önérvényesítés és magas szintű együttműködés, nyeresége a partnernek van, járulhat hozzá mártír-szerep.

További érdeklődésre tarthat számot az alábbi elméleti háttér:

- játékelmélet fogalmai

- Berne tranzakcióanalízis-elmélete: kapcsolataink alapja a nyereség és veszteség felmérésén alapul

<p>Versengés Változatlanul az a véleményem... Egészen világosan meg kell mondanom... Ahogy mondtam, a legészszerűbb... Ha nem csinálod meg, én... Jobban tennéd, ha... Tedd, ahogy mondom...</p>	<p>Kompromisszumkeresés Keressünk egy gyors megoldást... Elfogadom, hogy..., ha te elfogadod... Fifti-fifti... Elégedj meg azzal... Hajlandó vagyok, ha te...</p>	<p>Problémamegoldás Nézzük meg együtt... Az talán kölcsönösen elfogadható, hogy... Az én álláspontom..., mi a tiéd... Miben térünk el...? Hogyan tudnánk megoldani...? Mi az alapvető probléma...?</p>
<p>Elkerülés Ez nem az én asztalom... Beszéljünk róla később... Ebbe inkább nem mennék bele... Nem vagyok felhatalmazva, hogy... Nincs hozzá megjegyzésem... Nem értem a kérdésted... Nem vagyok abban a helyzetben, hogy vitába szálljak...</p>		<p>Alkalmazkodás El tudom fogadni, hogy... Egyetértek azzal, hogy... Úgy teszem, ahogy mondtad... Nem akartalak megsérteni... Csatlakozom... Meggyőztél... Én is úgy gondolom...</p>

1. ábra, A konfliktuskezelési stratégiák gyorsdiagnosztikája
 (Forrás: Forgács Attila: Fejezetek a kommunikáció pszichológiájából,
https://mersz.hu/dokumentum/m269faksz_250)

Feladat:

Melyik konfliktuskezelési stratégia a domináns az alábbi pedagógiai helyzetekben? Hogyan lehetett volna máshogy kezelni az adott helyzeteket? Milyen tényezők indokolják a konkrét helyzetben az adott stratégia érvényesítését?

- Összeszedem a gyerekek helyett a szemetet a tanítási óra után az osztályban, pedig ez az ő feladatuk lenne. Meguntam az állandó harcot velük.
- Az osztálykirándulás célpontjának meghatározásánál kikérem a diákok véleményét, a végén megállapodunk, hogy én elmegyek velük paintball-ozni, cserébe ők eljönnek velem egy múzeumba.

- Az igazgatóhelyettes behív az irodájába, nagyon leszid valami miatt, ami nem is az én hibám. Nem szólok neki, csak némán hallgatok, mert még új vagyok a tantestületben, nem ismerem ki magam a helyi viszonyokban.
- A diáknapra állítjuk össze a programot a DÖK-kel. Mindenki felvet ötleteket, aztán szavazunk róla és a legtöbb szavazatot kapó tervek fognak aztán megvalósulni.
- A szalagavatón hagyományosan a 11. osztályos fiúk és lányok szokták a nyitótáncot előadni. Idén nyomós okok szólnának amellet, hogy egy 10-es lány is táncolhasson, de a szervező tanár hatalmi szóval eldönti a kérdést (nem) és megtiltja a további vitát erről a kérdéstről.

Társas orientációk és játékelmélet

(Budavári, 2011 alapján)

Rapoport elmélete szerint a viselkedésünket, döntéseinket játékhelyzetek határozzák meg, ennek alapja a 2x2 játékhelyzet: ez egy olyan szituáció, amiben két személy vesz részt és mindkét személynek egyforma lehetősége van arra, hogy két adott stratégia közül bármelyiket preferálja, amikor egy helyzetben (amely különböző mértékű konfliktust tartalmaz) szándékának megfelelően választhat.

A játékhelyzetek jellemzői:

- **szimmetrikusak:** ha a partnerek egyformán viselkednek, akkor a következmények is egyformák;
- a konfliktusok **kevert motiváltságúak:** a játékban szereplők egyszerre törekedhetnek együttműködésre vagy egyoldalú nyereségre is, a partner viselkedésétől függően vagy függetlenül;
- **nem zéró összegűek:** az egyik fél nyeresége nem jelenti a másik fél ugyanolyan nagyságrendű veszteségét (az egyik fél nyeresége a másik fél veszteségével járhat együtt, ugyanakkor a két fél nemcsak egymástól, hanem egymással együttműködve, valamilyen külső forrásból is nyerhet.)

Konfliktus abból származik, hogy az adott helyzetben választható alternatívák két közel egyenrangú motivációt hoznak működésbe: az individuális racionalitást (a saját nyereség maximalizálására való törekvés, még a másik kárára is) és a közös haszon elérését irányzó racionális törekvést. A matematikailag leírt konfliktusok dilemmát rejtenek magukban:

együttműködni vagy versenyezni, változtatni vagy nem mozdulni, kockáztatni vagy óvatosnak lenni, egyéni haszon maximalizálására törekedni vagy a legnagyobb közös haszonért áldozni.

Pszichológiailag releváns játékhelyzetek:

Leginkább a másik jutalmazását tartja fontosnak a **mártír**, aki még a saját büntetése árán is erre törekszik. Ez valós, hétköznapi szituációban akkor jelenik meg, pl. amikor az egyén a munkahelyén a főnökének igyekszik minél többet teljesíteni, még akkor is, ha ezért nem fizetik meg.

A **hős** már saját maga jutalmazására is törekszik (legalábbis arra, hogy ne járjon rosszul), de neki is még mindig a másik nagyobb mértékű jutalmazása a fontosabb. Hétköznapi szituációban, pl. amikor az egyén a munkahelyen azt tartja szem előtt, hogy mindenki más a legjobban járjon, de azért ő se járjon rosszul.

A **vezető** már jól szeretne járni, még hozzá jobban, mint a másik, de ő még nem büntet. Munkahelyi szituációban, pl. az egyén arra törekszik, hogy mindenki jól járjon, de ő járjon a legjobban.

A **kizsákmányoló** számára csak a saját maga jutalmazása a fontos, még hozzá a másik büntetése által. Folytatva a munkahelyi példát, ez akkor jelenik meg, amikor az a véleménye az illetőnek, hogy az okos ember a munka könnyebb végét igyekszik megfogni.

A konfliktusszituációban viselkedésünket befolyásoló tényezők:

- csereértékek, mint konfliktust kiváltó okok: pénz, szerelem, hatalom (befolyás), státusz, munka, szerzett javak stb.
- az emberek nyereségre szoktak törekedni és ezzel veszteséget okoznak másoknak,
- mire törekszünk: individuális nyereségre vagy kollektív haszonra,
- különböző szituációk,
- mennyire individualista, együttműködő vagy versengő orientációval rendelkezik az adott személy,
- másokkal szembeni elvárások,
- kölcsönös függőség,
- a szituációról, célról, a partnerről és a kapcsolat jellegéről alkotott elképzeléseink befolyásolják az együttműködés mértékét.

Feladat:

A következő szituációk, magatartásformák és viselkedésmódok elemzése játékelméleti szempontból:

1. A tantestület sokat vállaló tagja, aki úgy érzi, hogy mellőzött, de ennek nem mer hangot adni, mert ő azért van, hogy másoknak jó legyen.
2. Csoportmunkában dolgoznak a gyerekek, Józsi okos gyerek, de nem szorgalmas: mindig kihasználja, hogy jól tudja irányítani, manipulálni a többieket, ezért kiosztja a feladatokat és megspórolja magának a befektetett energiákat.
3. Az iskola elnyer egy pályázatot, ami az intézmény számára sok forrást biztosít: ehhez rengeteg ingyen munka kell, a fennmaradás szempontjából fontos, viszont extra-befektetést kíván. Egyes kollégák hajlandóak erre, mások nem, hiszen már így is túlterheltek. Ha nem veszi ki mindenki a részét a munkából, akkor féltő, hogy nem valósul meg a projekt.
4. Osztályfőnökként a következő problémával szembesül: az osztály nem szereti az egyik pedagógust, akinek az asztalára egy töltényhüvelyt helyeznek, finom utalásféleképpen. Bevet mindent, de nem vallják be, hogy ki tette, büntetlenül viszont nem maradhat az eset. A korábban klikkekre szakadt osztályközösség most összezár.
5. Lyukasóra van, végre azzal foglalkozhat, amivel akar a tanáriban. Hirtelen berobban egyik kollégája, hogy igazságot tegyen: az osztálya már megint rettenetes dolgokat művel, ő ezt nem bírja tovább stb. Bemegy a terembe, ahol az osztály teljesen máshogy adja elő a dolgokat, nagyon kellemetlen a helyzet, hiszen a kollegiális szolidaritás is kötelezi, illetve az osztálya iránti elkötelezettség.

Passzív – agresszív – asszertív kommunikáció (Forgács, 2017)

A **passzív** ember viselkedése: problémás helyzetek kerülése, alkalmazkodás a jellemző, mások jogait, érdekeit és szükségleteit fontosabbnak érzi a sajátjáénál. Vesztes – győztes helyzetet teremt, amelyben ő áldozattá válik. Visszafogott, a kommunikáció elől kitér. Kisebrendűség látszatát kelti, másokat a saját vesztesége árán enged győzni. Hosszú távon a passzív személy agresszióba vált (robban), amikor megunja, hogy szempontjai nem érvényesülnek.

Az **agresszív** ember verseng és a felsőbbrendűség látszatát kelti. Saját céljait, érdekeit, tudását és vágyait fontosabbnak érzi a másokéinál, önérvényt, úgy hogy a másik fél szempontjait nem mérlegeli. Győztes – vesztes helyzetet teremt, amelyben a másik vesztesége árán ő lesz győztes. Erőteljesen gesztikulál, hangos, a véleményét tényként állítja be, gyakran mérges, elvörösödik, felfújja magát, szuggesztív tekintetű. Uralkodik másokon, áldozattá teszi őket, ami hosszú távon visszaüt, mert az áldozatok bosszút állnak.

Az **asszertív** ember a másik féllel összhangban igyekszik elérni céljait. Saját céljait, érdekeit, jogait ugyanolyan fontosnak tartja, mint a másokéit. Nyertes-nyertes kimenetelre törekszik. Önbizalma van, határozott, szemkontaktust tart, együttműködő, erőt nem alkalmaz, Megtorlás és irigység nélkül sikerekhez vezet, valamint tartós együttműködésre ösztönöz.

Önmagunk elfogadása			
Környezetünk el nem fogadása	<p>Agresszív</p> <ul style="list-style-type: none"> • Önbizalom hiánya • Mások elfogadásának hiánya • Negatív érzések mások iránt • Harag és vádaskodás • Felsőbbrendűségi érzés • Minden helyzetet kontrollálni akar • Nem érdekli mások érzése 	<p>Asszertív</p> <ul style="list-style-type: none"> • Önbizalom, reális önértékelés • Mások és önmaga elfogadása • Felelősségvállalás • Érdeklik mások érzései, gondolatai • Őszinte, egyenes • Meghallgat másokat • Nyíltan kérdez 	Környezetünk elfogadása
	<p>Manipulatív</p> <ul style="list-style-type: none"> • Önbizalom hiánya, alacsony önértékelés • Mások és önmaga elfogadásának hiánya • Gyanakvás • Őszintétlenség • Mások önértékelését is aláássa • Depresszió, motiválatlanság 	<p>Passzív</p> <ul style="list-style-type: none"> • Önbizalom hiánya, alacsony önértékelés • Önfogadás hiánya • Negatív érzések önmaga iránt • Kisebbségi érzés • Önfeladás • Lelkiismeret-furdalás • Motiválatlanság 	
Önmagunk el nem fogadása			

2. ábra, A konfliktuskezelési stratégiák és a passzív – agresszív – asszertív kommunikáció
(Forrás: Forgács Attila: Fejezetek a kommunikáció pszichológiájából,
https://mersz.hu/dokumentum/m269faksz_254#lg=1&slide=0)

Feladat:

Az alábbi tanári megszólalások, melyik kommunikációs típusba tartoznak? Miért? Hogyan tudjuk átfordítani másfajta megszólalássá?

1. „Azért kell összeszedni a csikkeket az udvaron, mert én azt mondtam! Ne dumálj vissza, épp elég sok van a rovasodon!”
2. „Jaj gyerekek, ne tegyetek már tönkre, mit fognak szólni a kollégák, ha meghallják a folyosón, hogy milyen zajongás van óra alatt!”
3. „Mielőtt bármit is tennénk, előbb nyugodjunk meg. Mindenkit meg fogok hallgatni és megoldjuk a problémát.”

Énvédő, védekező és elhárító mechanizmusok (Anna Freud)

Cél: a belső feszültségek csökkentése, a személyiség integritásának fenntartása

1. Elfojtás – vágyak, ösztönök
2. Tagadás – tudomásul nem vétel
3. Regresszió – felelősség nem vállalása
4. Izoláció – indulat elszigetelés, kitörése
5. Meg nem történtté tevés – infantilizmus
6. Projekció – kivetítés
7. Reakcióképzés – megküzdés
8. Racionalizálás
9. Identifikáció
10. Kompenzálás – vélt vagy valós reakció
11. Elaboráció – szublimáció
12. Katarzis

Konfliktuskezelési módszerek

(Budavári-Takács Ildikó: A konfliktuskezelés technikái. Szent István Egyetem, Gödöllő, 2011.
https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_konfliktus_kezeles/ch11.html)

A konfliktuskezelés tízparancsolata Deutsch szerint:

1. Határozd meg, milyen konfliktusban vagy!
2. Tiszteld saját és mások szükségleteit!
3. Tégy különbséget az érdekek és az álláspontok között!
4. Ismerd meg mások, és ismertesd meg saját érdekeidet, hogy azonosítani tudjátok a közös és összeegyeztethető érdekeiteket!
5. Határozd meg a saját és a másik (konfliktusban álló) érdekeit, úgy, mint az együttműködés által megoldható problémát!
6. Figyelj oda a kommunikációra, ennek érdekében próbáld meg minél érthetőbben közölni az információkat!
7. Figyeld szubjektivitásodat, elfogultságodat, hamis ítéleteidet, sztereotípiáidat, amelyek a gyorsan kialakuló konfliktusokban gyakran jelen vannak!

8. Fejleszd konfliktuskezelő képességeidet!
9. Ismerd meg önmagad és ismerd meg saját felelősségedet, szerepedet, reakciódat a konfliktushelyzetekben!
10. Őrizd meg a konfliktuskezelés folyamatában az erkölcsi érzékedet!

Gordon (2010) konfliktusmegoldó lépései:

1. A probléma (konfliktus) meghatározása.
2. A lehetséges megoldás keresése.
3. A megoldások értékelése.
4. A megfelelő megoldás kiválasztása (döntés).
5. A döntés végrehajtási módjának meghatározása.
6. A megoldás eredményességének utólagos értékelése.

Becker konfliktuskezelési lépései:

1. A konfliktushelyzet értelmezése, a probléma tudatosítása.
2. A konfliktus érvényességének (relevanciájának) meghatározása (az érintettség megállapítása).
3. Az első reakció mérlegelése.
4. Az okok feltárása, a tapasztalatok összegzése, további információk gyűjtése.
5. Szempontváltás.
6. A megoldási lehetőségek összegyűjtése.
7. A megoldási lehetőségek elemzése, az eddigiek értékelése.
8. A megoldás koncepciójának kialakítása.

Az 5A technika (Borisoff, D., Victor, D.):

1. **Helyzetfeltárás** (assessment): A helyzetfeltárás lényege, hogy a felek a konfliktusos helyzetre vonatkozó releváns információkat összegyűjtik, majd meghatározzák a konfliktuskezelési módot is. A helyzetfeltárás része továbbá, hogy azonosítják azokat a területeket, ahol képesek kompromisszumokat kötni, módosítani álláspontjukat, ill. azokat a témákat, ahol ragaszkodnak eredeti elképzeléseikhez.
2. **Elismerés** (acknowledgement): Ez az a lépés, amikor a felek meghallgatják egymást. Ebben a szakaszban a beleérzés és beleélés létköre kell, hogy domináljon, amely lehetővé teszi az adott konfliktus szinergikus megoldását. Az elismerés visszajelzi a másoknak, hogy megértette a másik fél álláspontját. Ebben a szakaszban a másik fél aktív bátorítására is sor kerül, melynek célja, hogy közölje aggodalmait.
3. **Beállítódás** (attitude): Ebben a lépésben a felek igyekeznek eltávolítani az álkonfliktus alapjait. Az attitűdlépésben a résztvevőknek el kell ismerniük azokat a különbözőségeket, amelyeket általában az emberek a neveltetésük során a kommunikációban megtanulnak (pl.: nemi megalapozottságú asszertivitási, megszakítási viselkedések, illetve az udvariassági beállítódások). Sor kerül a beszédbeli, az írásbeli kommunikációs stílusok és a nonverbális manírok lehetséges problematikus variációinak elemzésére. Ez az attitűdbeli elemzés segít tisztább látásmódot a valódi konfliktus tartalmát illetően.
4. **Cselekvés** (action): Ebben a lépésben előtérbe kerül az aktivitás. A kiválasztott konfliktuskezelési mód megvalósítására kerül sor. A mediátor segít a bizalmon és a visszajelzésen alapuló konfliktusmegoldás irányába terelni a résztvevőket azokon a pontokon, amelyekben a résztvevők már megegyezésre jutottak. Egyidejűleg a felek feltérképezhetik még a problematikus pontokat. Ezekre a problémákra folyamatosan hatékony megoldásokat kell keresniük.
5. **Elemzés** (analysis): Az utolsó lépés, amelyben a résztvevőknek el kell dönteniük, hogy mit fognak tenni. A döntés meghozatala után a megállapodást össze kell foglalni és rögzíteni kell. Az elemzés arra is kiterjed, hogy felmérjék a résztvevők azon követelményeit, amelyekkel foglalkoztak. Ebben a szakaszban ösztönözniük kell a feleket arra is, hogy a konfliktuskezelést folyamatként fogják fel, és akésőbbi eredmények monitorozásának lehetőségével éljenek.

Shapiro konfliktuskezelési lépései:

1. A konfliktus felismerése: Idézzük fel, hogy mit éreztünk múltbeli konfliktushelyzetekben!
2. Érzéseink: Érzelmek vizsgálata Mit érzek én? Miért? Mit érez a másik? Miért?

3. Mit akarunk elérni? A saját, és a másik alapvető szükségleteinek feltárása Ismerjük fel mindkét fél szükségleteit!
4. Ötleteink: A konfliktus lehetséges megoldásainak feltárására.
5. Tervünk: A mindkét fél alapvető érdekeit kielégítő megoldás azonosítása, és kölcsönös elfogadása. Kiválasztás, megegyezés, végrehajtás

Feladatok:

1. Milyen hasonlóságok és különbségek vannak a konfliktuskezelési lépések, felosztások között?
2. A decentráls (szempontváltás, több szempont együttes figyelembe vétele) fontos lépcsőfok a gyermeki fejlődésben, egyben a konfliktuskezelésben is segít. Melyik lépésekhez és hogyan csatolható a decentráls?

Versengés az osztályban

- instrumentális-konstruktív: a cél érdekében tevékenykednek
- barátságos-konstruktív: érzelmi kapcsolat is van
- ellenséges-destruktív: klikkesedés, harc

Hatás a teljesítményre – családi és iskolai elvárások, stressz és szorongás

Kognitív (megismerési) stílusok:

- mezőfüggő – mezőfüggetlen: a jobb jegyek miatt, a bukás elkerülése érdekében tanul vs. „önmagáért tanul”, mert érdekli
- külső-belső kontroll: szankcióktól való félelem, jutalmazás orientáló szerepe, interiorizáció fogalma

Rangsorok, iskolai jegyek és ezek fontossága

- Mennyire függ ez a nemi hovatartozástól? Általában a fiúknak vagy a lányoknak fontosabb?

Az osztály, csoport dinamikája:

Ismerkedés → intenzív versengés → dinamikus egyensúly (új szereplő belépése átalakítja, hiszen újraindul a hierarchia kialakulása)

Konfliktus, konfliktuskezelés különböző szinteken és megközelítésekben

Szintek:

makrostrukturális: rendszerszintű, pl. fenntartó és iskola között

mikrostrukturális: kisebb léptékű, intézményen belüli

- intézményi
- interperszonális: személyek közötti
- intraperszonális: személyiségen belüli, pl. stressz, frusztráció, megfelelési kényszer

Megközelítések

Relevancia alapján:

- látszat-, álkonfliktus: valamiből gondot csinálunk, ami lehet, hogy nem is volt az
- peremkonfliktus: mellékes szereplők és probléma
- központi konfliktus: központi szereplők között, lényeges kérdésben
- extrém konfliktus: verbális és fizikai erőszak

Kiváltó okok alapján (kifejtésüket l. korábban):

- tény alapú,
- érték alapú,
- érdek alapú,
- kapcsolati alapú

A konstruktív – destruktív dimenzió: mennyire építő vagy mennyire romboló jellegű a konfliktus? Mennyiben meghatározó a társadalmi kontextus ennek értékelésében?

Feladat:

Az alábbi konfliktusok a relevancia alapján mely típusokba sorolhatóak be és miért?

1. A kollégiumi nevelőtanár észreveszi, hogy a diákok szabadidejükben kártyáznak – anélkül, hogy bármi közelebbit tudna a dolgról elkobozza a kártyát, szerencsejátéknak minősítve azt. A gyerekek körében óriási felháborodást kelt az eset, most már azok is kártyázni kezdenek, akiknek korábban ez nem is jutott az eszébe.
2. Iskolába menet az egyik gyerek leüt egy másikat egy vascsővel. Az ok: korábban őt mindenki lenézte, senki nem vett tudomást róla, így elér valamiféle tekintélyt a közösségben, felfigyelnek rá, és nem bántják majd.
3. Osztályozóértekezlet van: hatalmas vita bontakozik ki az egyik gyerek szorgalomjegye körül a különböző kollégák között.

A kirekesztettség

stigmatizál – megbélyegez

szegregál - elkülönít

diszkreditál – kiszorít

kategóriák szerepe: SNI, BTM(N), HH, HHH

- egyéni és
- társadalmi szinten.

Fogalmak: tanult kulturális szégyenérzet, internalizált elnyomás

Feladat:

Az alábbi leírás egy mentorálási program beszámolójából származik. Hogyan mutathatóak ki a szöveg alapján a kirekesztettség jellemző dimenziói, fogalmai?

„A két gimnazista lány faluról jár be iskolába, közülük A. B. képességeivel, szorgalmával és jegyeivel sem volt semmi gond, lehetséges, hogy ezért is érezte néha nyűgnek a mentorálást – neki elsősorban az érdeklődését próbáltam felkelteni. A másik lány, C. D. viszont sokkal szerényebb képességű, amit szorgalmával sem mindig tudott ellensúlyozni, nagy családja van, ha az utcán találkozunk és együtt vannak, láthatólag zavarban érzi magát a családtagok viselkedése miatt. A szakközépiskolások közül a két fiúnak voltak leginkább problémái – rájuk a motiváció hiánya jellemző, lustaságuk okozta rossz jegyeiket, aminek következtében több tárgyból is pótvizsgázniuk kellett. A lustaság mellett az „úgysem sikerül” érzése szintén döntő volt, hiszen sosem volt sikerélményük a tanulás során (egyikük 10 év közoktatási tapasztalat után arról számolt be, hogy még sosem kapott ötöst, csak tőlem!). Ha nem tanulásról volt szó számítani lehetett rájuk: szervezésben, programokban stb. A csoport ötödik tagja volt a legnehezebben „elérhető”, sokszor volt beteg, vagy kéretőzött el családi indokokkal – véleményem szerint szégyellte HHH-s helyzetét.”

Védekezési stratégiák

- megtartó erők – intra-, interperszonális kapcsolatok
- megküzdés, coping
- asszimiláció
- öngyűlölet
- önsorsrontás
- reziliancia

Fogalmi tisztázás:

„A **coping**, azaz a megbirkózási készség az egyén külső és belső erőinek mozgósításakognitív, emocionális és magatartási szinten, ami valamely probléma kezelésére irányul (Lazarus és Folkman, 1984). A konfliktusmegoldási módszerek azonban nem mindig

eredményesek, nem minden esetben segítik elő az adaptációt. Sőt, vannak olyan stresszhelyzetek, amikor ez nem is mindig lehetséges. Alapvetően két csoportba sorolhatjuk a coping-módszereket: egy részük a környezeti kihívás kezelésére (problémaközpontú módszerek), míg más részük az esemény jelentőségének és jelentésének megváltoztatására (érzelmközpontú módszerek) irányul. Vannak kevert módszerek is, mint amilyen a társas támogatás keresése, a szociális coping (Pikó, 2002). Más szempont alapján megkülönböztethetjük a közelítő és a távolító, visszahúzó módzereket (Compas és mtsai, 2001). Általában az aktív coping stratégiákat tekinthetjük adaptívnek, míg a maladaptív stratégiák a megoldástól való távolodást jelentik (Kopp és Skrabski, 1995).”

„A **reziliencia** olyan személyiségjegy, amely szorosan összefügg az adaptációs képességekkel, jellemző rá többek között a belső kontroll, az empátia, az optimizmus, a pozitív énkép, a változások pozitív kezelése és az énhatékony viselkedés (Masten, 2001). A kutatások azt mutatják, hogy azok a serdülők boldogabbak és elégedettebbek az életükkel, akik több aktív-közelítő coping módszert (például problémamegoldást, pozitív átértékelést) használnak; ugyanakkor a távolítás, visszahúzó, de még inkább az önvádolás, több distresszel jár együtt (Frydenberg, 2008). Természetesen a reziliencia nem jelenti azt, hogy egy serdülő mindig, minden körülmények között problémamentes, sem pedig azt, hogy mindig hatékonyan old meg minden problémát, de mindenképpen a rizikó- és protektív hatások egyfajta egyensúlyát tételezi fel, ami a hatékony adaptáció irányába mutat (Pikó, 2010).”

(Forrás: Pikó Bettina – Hamvai Csaba: Stressz, coping és reziliencia korai serdülőkorban. Iskolakultúra, 2012/9. 24–25.
<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/21303/21093>)

Énre gyakorolt hatás

- önleértékelés
- alacsony konfliktustűrő képesség – agresszió
- feszültség, nyugtalanság, szorongás
- kevés kapaszkodó
- mások véleményétől függő énkép
- akaraterő, önkifejezés hiánya

énerődeficit vs. pozitív önértékelés, önbecsülés

Identitásra gyakorolt hatás

- fenyegetettség – bizonytalanság, elkerülő magatartás
- társadalmi sikeresség (pozíciók, szerepek, szereprepertoár, gazdag személyiség) hiánya – marginalizáció, személyes és társadalmi élettér beszűkülése

NVC (NonViolent Communication)

1. Megjegyzések
2. Érzések
3. Szükségletek

E/1-ben fogalmazzunk!

Empátia kifejezése és figyelem

Reframing, decentrálás
Átfordítás
Nyelvhasználat és szavak

Hiperaktív gyerekekkel való bánásmód

AD/HD

- ültetés, megfelelő térköz
- utasítások adása személyre szabottan
- szabályok, egyezményes jelek
- figyelem irányítása (szem-, testkontaktus)
- tér és idő hagyása
- beillesztés
- állandó és gyors visszacsatolás: jutalmazás és kivonás
- egyéni érdeklődés
- szülőkkel való elfogadtatás

Tárgyalás és mediáció a konfliktusok megoldásában

Pozicionális tárgyalás – alkufolyamat, maximális nyereség

Érdek alapú tárgyalás – igények kölcsönös kielégítése, problémamegoldás

Mediáció

- önkéntes, bizalmi
- előkészítő megbeszélés
- szabályok rögzítése
- megszakítás nélkül – témák, érdekek artikulálása (E/1)
- eszmecsere
- semlegesbe fordítás
- megállapodás
- megállapodás rögzítése

A közvetítő itt facilitátor.

Vita (disputa)

A konfliktuskezelés megfelelő stratégiáinak elsajátítását segítő módszer.

Lépései:

Tétel

Állító vs. tagadó csapat

Bíró – idő, szó megadása

Előzetes felkészülés, verseny (különböző fordulók)

Milyen a jó tétel?

A jó tétel középúton van az elvek és a gyakorlatiasság tekintetében.

A jó tétel megvitatásához alapos felkészültség kell, de nem szükséges speciális szaktudás.

A jó tétel kerüli a személyes belső meggyőződést érintő kérdéseket. Isten létéről például nem lehet disputában vitázni.

A jó tétel mellett és ellen kiegyensúlyozott arányban találhatók érvek.

A jó tétel egyértelmű és konkrét.

Újfajta konfliktusok az online oktatás időszakában (2020-2021)

Szakirodalmi áttekintés

Jakab György: ISKOLA – járvány idején (1. rész). Iskolakultúra, 2020/9. 64–76.
<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33971>

„A járvány talán legfontosabb pedagógiai következménye az volt, hogy láthatóvá vált az iskola „emberi arca”. Sok pedagógiai közintézmény ablakában jelentek meg hatalmas feliratok – HIÁNYOZTOK, VÁRUNK –, amelyek jól mutatták, hogy az iskola az oktatás valamennyi szereplője számára az emberi kapcsolatok, a személyes találkozások különleges helyszíne.”

„A járvány nyomán bevezetett otthoni tanulás brutálisan mutatta meg a magyar iskolarendszer szelekciós mechanizmusait. Nemcsak arról van szó, hogy a hátrányos helyzetű családok nem rendelkeznek számítógéppel, internettel (néhol még áram sincs), így gyermekeik óhatatlanul kimaradtak a „digitális átállásból”. Sokkal inkább arról, hogy ebben az esetben még inkább érvényesült a családi háttér szerepe a fiatalok szocializációjában. A digitális kultúra különböző szintű elérhetősége miatt látványosan tovább növekedtek a társadalmi egyenlőtlenségek, és nagymértékben csökkent az iskolarendszer esélykiegyenlítő szerepe.”

„A kényszerű „távtanítás” tapasztalatai nagymértékben megerősítették, hogy a tanárok többsége Magyarországon még mindig a hagyományos „pedagógiai technológia” (Web0.0-Web 1.0) és kultúra alapján működik, miközben a diákok „otthoni” kultúrájában már természetes a Web 2.0, illetve már sok helyen elterjedtek a Web 3.0 és Web 4.0 alkalmazások is.”

Kérdések a feldolgozáshoz:

- Az iskolai együttlét elmaradása, minimalizálása milyen mentális, szocializációs problémákkal járhat?
- A digitális szakadék megléte milyen iskola-szülői ház közti konfliktusokat generált? Milyen jó gyakorlatok alakultak ki például a hozzáférés problémáinak megoldására?
- Hogyan reagáltak a digitális átállásra a tanárok, ez milyen összeütközéseket okozott? Ha a pedagógusok járvány alatti tanítási kultúráját kellene jellemezni és tipizálni, mi volt a minimál- és mi a maximum-program ebben a tekintetben?

Fekete Mariann: Digitális átállás – az első hét tapasztalatai. Iskolakultúra, 2020/9. 77–95.
<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33502/33177>

„A „félelem” kategóriájába sorolt említések vonatkozásában érdemes kiemelni: nem csupán a koronavírussal kapcsolatosak, de az IKT-eszközök használatához fűződő ijedséget és bizonytalanságot is felmutatják. A pedagógusok komfortzónájának, az osztálytermi rutinnak a kényszerű elhagyása a szorongás megjelenését és felerősödését idézte elő, amit a tanító és a tanított generációk eszközhasználati kompetenciáinak, az online világban való eligazodási képességeiknek különbsége eredményezett a hozzászólók véleménye szerint.”

„A „düh” címke alá sorolt szövegek a szülő mint házitanító/képesítés nélküli tanári szerepkör, a feladott lecke mennyisége, a tanulók puskázása az online dolgozatírásakor és a pedagógusi IKT-kompetenciák köré csoportosultak. Az első két téma a szülők dühös reakcióit váltotta ki, az utóbbi kettő a pedagógusokét, akik kollégáik rugalmatlansága miatt frusztráltak, amiért nem tudnak kilépni a megszokott tantermi rutinból, eddig is elutasították és elutasítják továbbra is az életkorukra hivatkozva a fejlődés lehetőségét, az IKT-eszközök és a tanítás során használható programok elsajátítását. A számonkérések kapcsán pedig a „lesés”, a „csalás” az elsődleges kérdés, nem pedig a tanulói érdeklődés, motiváció vagy a tudásvágy felkeltése a fontos szempont. Pedagógusi vélemények szerint jelen helyzetben nem a teljesítményt kellene előtérbe helyezni, hanem a sikerélményt.”

„A „gyerek” és a „Facebook” közötti erős negatív kapcsolatot (-0,8) az eredményezi, hogy a hozzászólások egy jelentős része a Facebook oktatási célokra való használhatatlanságáramutat rá, noha kapcsolattartásra kiváló – ez utóbbi szempontra példa a zárt osztálycsoportok létesítése, ami főként a szülői oldalról érkező nyomás eredménye. A negatív kontextusterősítheti az a szempont, hogy a kisebb gyerekeket célszerű lenne nem rászoktatni a közösségi média használatára, kiemelve azt, hogy 13 éves életkor alatt nem is regisztrálhatnak hivatalosan, vagyis a regisztráció szorgalmazásával csalásra, hamis adatok megadására ösztönzik a tanulókat.”

Kérdések a feldolgozáshoz:

- Milyen következményekkel járhatott a félelem és bizonytalanság érzése, a pedagógusok, szülők és diákok vonatkozásában?
- A számonkérés, értékelés milyen új formái alakultak ki? Hogyan próbálták ezekben a valódi tudást felmérni?
- Lehet-e kötelezni gyerekeket és szülőket egy bizonyos platform (pl. Facebook Messenger, Google Classroom stb.) használatára kötelezni? Hogyan lehet az ilyen kérdéseket közösen megbeszélni?

Fekete Tamás – Porkoláb Ádám: Karanténpedagógia a magyar közoktatásban – A digitális oktatásra történő átállás eddigi tapasztalatairól. Iskolakultúra, 2020/9. 96–112.

<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33491/33178>

„A következő kérdés a tanárokkal, oktatókkal történő kapcsolatfelvétellel kapcsolatban az elmúlt két hétben. A válaszadók legnagyobb része (54,6%-a, 89 fő) többször is, 9,8% (16 fő) pedig csupán egyszer vette fel a kapcsolatot saját vagy gyermeke tanáraival. 8 fő (4,9%-a a válaszadóinknak) sikertelenül lépett kapcsolatba a tanáraival. (...) 2 nevesített elutasítási okot kezeltünk:

- „nem volt rá szükségem/nem akartam”;
- „akartam, de nem tudtam elérni (pl.: mert nincs meg az elérhetősége)”
- illetve az „Írtam, de volt vagy van olyan tanár, aki nem válaszol a kérdésekre”
opciókat kezeltük a kérdőívünkben.””

„A hullámzó, de inkább egyre kisebb hatásfokú teljesítmény, a hamarabb bekövetkező lelki kifáradás, a motiválás hiányának lassú lecsapódása a tanulóknál az introvertált tanulók esetében is reális nehézségeket okoz, így ez az előny sem maradéktalan.”

„Blahó (2020) nagyon újszerű dolgot vet fel a közoktatás erőszakos paradigmaváltásáról. Véleménye szerint az internet, majd az okostelefonok demonizálása a közoktatásban az elmúlt években teljesen ellentétben áll a 2020 tavaszi állapottal, ahol a tanárok elvárják az eddig üldözött eszközök megfelelő színvonalú használatát a diákoktól.”

Kérdések a feldolgozáshoz:

- A tanárok és szülők, gyerekek közti online kapcsolattartásban milyen problémák merültek fel és milyen megoldások születtek?
- A motiváció hiánya, a kifáradás számos esetben okozott gondot tanár és diák között. Hogyan reagálhatnak a pedagógusok a növekvő passzivitásra?
- Milyen hatásai lehetnek majd a poszt-pandémiás időszakban a 2020-ban kialakult tanítási formáknak és viselkedési szabályoknak? Milyen részeket kell majd átdolgozni az iskolai házirendekben?

Jakab György: ISKOLA – járvány idején (2. rész). Iskolakultúra, 2020/10. 53–64.
<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/34135/33235>

„A digitális oktatásra való átállás néhány hete látványosan megmutatta, hogy az oktatásirányítás légüres térbe került, és nem kapcsolódik szervesen a társadalmi valósághoz és a tényleges iskolai történésekhez. Elsősorban nem az volt a probléma, hogy a tanügyigazgatás „tehetetlenül sodródott” és a „bajban” egyik napról a másikra magára hagyta a tanárokat: erre a váratlan helyzetre senki nem készülhetett fel, sok tekintetben szerencsésebbnek is bizonyult, hogy nem uniformizáló rendeletekkel operáltak, hanem hagyták helyi szinten kezelni a problémákat.”

„A járvány időszakában nyilvánvalóvá vált, hogy a korábbi évek nagy költségvetésű programjai – a közép- és felsőoktatás átszervezése, a Nemzeti alaptanterv (NAT) újabb és újabb változatai, a Digitális Oktatási Stratégia (DOS), a Nemzeti Köznevelési Portál (NKP), a KRÉTA létrehozása – nem sok változást hoztak a tényleges iskolai gyakorlatban, és nem igazán segítették a pedagógusok mindennapi munkáját.”

„A hagyományos tanítási rendben az intézményi keretek és szerepek által meghatározott pedagógusi munka többnyire individuális tevékenységet jelent. A jól ismert szlogen – „Becsukom magam mögött az osztály ajtaját és...” – jól mutatja, hogy a tanár „magányos hős”, nem pedig csapatjátékos. A különböző szakos tanárok nem igazán ismerik egymás szakmai munkáját, diákjaik más tanórákon végzett tevékenységét. A jól szervezett iskolai keretek ugyanis biztosítják az iskolában a tanárok „békés egymás mellett élést”. A járvány

azonban mindezt felborította, és több helyen nagymértékben átformálta. Sok tantestületben komoly egyeztetést igényelt a diákok idejének (gépi lehetőségeinek) és terheltségének újraosztása. Együtt kellett működni a rendszergazdával, a digitális oktatás terén felkészültebb kollégákkal. Mindez sok tantestületben megerősítette a csapatszellemet. A kérdések (vagy éppen tankönyvi leckék) egyéni kiadása és számonkérése helyett az egy tanulócsoporthoz tanító tanárok párokat, kisebb csoportokat alkotva összetettebb feladatokat tudtak megfogalmazni a diákok, illetve a kollaboratív módon működő diákcsoportok számára.”

Kérdések a feldolgozáshoz:

- A pedagógusok és a fenntartó között milyen problémákat okozhatott a váratlan helyzet?
- Az online oktatás egyik nagy kérdése: az egységes platform vs. sokszínű, differenciált tanulási környezet kettőssége. Mindegyik mellé hozunk érveket, ellenérveket és azonosítsuk az ezekben rejlő, potenciális nehézségeket.
- A harmadik idézet a tanárok közti együttműködés optimista változatát írja le – Fordítsuk ezt át a negatív forgatókönyvbe! Hogyan fokozhatta az új helyzet a tantestületen belüli feszültségeket?

Kóródi Kitti – Jagodics Balázs – Szabó Éva: Az észlelt tanári énhatékonyságot befolyásoló tényezők vizsgálata a kényszerű digitális oktatás időszakában (1. rész). Iskolakultúra, 2020/10. 38–52.

<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33991/33224>

„A digitális oktatásra való átállás váratlanul és bizonyos mértékig felkészületlenül érte a magyar közoktatást. A tanárok számára mindössze egyetlen hosszú hétvége állt rendelkezésre, hogy átgondolják, miként és milyen új platformon folytatják a munkát ebben a kritikushelyzetben. A tanári munka eredményességét sok szempontból nehéz mérni, de ennek egyik fontos eleme a tanárok szubjektív meggyőződése azzal kapcsolatban, hogy mennyire érzik saját magukat hatékonynak, elsősorban a problémák és váratlan oktatási helyzetek megoldásában. A tanári énhatékonyság vizsgálata ezért a COVID-19 pandémia alatti időszakban indokolt és fontos mutatóval járulhat hozzá a digitális oktatás eredményességének megítéléséhez.”

„A kérdőívvel a relatív énhatékonyság két elemét kívántuk megragadni. Az egyik, hogy leterheltebbnek érezték-e magukat a tanárok ebben az időszakban a normál oktatási helyzethez képest, a másik, hogy milyennek ítélik meg saját eredményességüket ahagyományos oktatáshoz viszonyítva. A feltáró, majd megerősítő faktorelemzés alátámasztotta a kérdőív tervezett struktúráját. Az eredmények alapján azt láthattuk, hogy az általunk megkérdezett tanárok a normál iskolai munkához képest nagyobb terhelést és az átlagosnál kisebb hatékonyságot éltek meg. Ez arra utal, hogy bár sokkal több erőfeszítést tettek a munkába, ezt kevésbé látták megtérülni, mint a hagyományos munkarendben. Ennek részben az lehetett az oka, hogy a tanárok egyszerre tanulták a digitális platform használatát, miközben már használniuk is kellett azokat. A befektetett idő egy része még a saját tájékozottságuk növelésére ment el, ami értelemszerűen nem jelent meg azonnal a tanítási hatékonyságban.”

Kérdések a feldolgozáshoz:

- Milyen következményekkel járhat a kommunikációra és a pedagógiai munkára nézve, ha a tanárok kevésbé érzik magukat hatékonyak?
- Hogyan jelentkezett a nagyobb leterheltség a diákok és szülők életében?

Kóródi Kitti – Jagodics Balázs – Szabó Éva: Az észlelt tanári énhatékonyságot befolyásoló tényezők vizsgálata a kényszerű digitális oktatás időszakában (2. rész). Iskolakultúra, 2020/11. 24–43.

<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33990/33341>

„Az egyik legérdekesebb eredményt mégis a diákok életkorának és a hatékonyság-élmény kapcsolatának vizsgálata során kaptuk. Arra számítottunk, hogy a diákok életkorának előrehaladtával egyre nagyobb hatékonyság-élményt fogunk tapasztalni, hisz a digitális oktatás az önálló tanuláson kívül komoly szövegértési és informatikai kompetenciát igényel, amivel az idősebb diákok már inkább rendelkeznek. Ehelyett pontosan fordított összefüggést kaptunk. A leghatékonyabbnak az 1–4. osztályban tanítók érezték magukat, és ez a hatékonyság-élmény minden korosztályban csökkent. A legalacsonyabb a 9–13. osztályt tanítók esetében volt. Ezt az eredményt nem tudjuk szakirodalmi ismeretekre támaszkodva, sem fejlődéslélektani szempontokra alapozva magyarázni (hisz ehhez hasonló vizsgálatokat még nem volt mód végezni). A legvalószínűbb, hogy az eredmény elsősorban a szülőkszerepével magyarázható. Mivel a pedagógusok tanári munkájuk hatékonyságát elsősorban a diákok teljesítményének sikeressége alapján tudják lemérni, így ha elkészül a feladat, ha jó a válasz, az arra utal, hogy a tanári munka eredményes volt, mert a diák megtanulta a tananyagot, képes megoldani az arra épülő feladatokat. Ezt az eredményességet a digitális oktatás időszakában az alsó tagozatosok esetében a szülők nagymértékben elősegítették, sok esetben ők töltötték fel, fotózták le a diákok munkáit, és talán az elkészítésben a kérdés megértésétől a megválaszoláig jelentős energiákat fektettek. A gyermek életkorának előrehaladtával a szülői kontroll és segítségadás fokozatosan csökkent. Talán ez magyarázhatja, hogy a legnagyobb hatékonyság-élmény a legkisebbek tanításához társult.”

Kérdés a feldolgozáshoz:

- A pedagógia fontos fogalma a hozzáadott érték: itt mely iskolafokokon jelentkezett leginkább a szülői hozzáadott érték?

Konkrét problémák és eseteírások a karanténoktatás időszakában

A szülők megváltozott szerepfelfogása

- Miért gondolod, hogy a gyerekek egy részére szülői nyomás nehezedett?
- Kiderült a levelezésből. A szülők ugyanis „tanügyekben” írogatni kezdtek nekem. A kezdeti időszakban erőteljesen jelezni is kellett feléjük, hogy én a gyerektől szeretném látni a munkát, nem pedig tőlük. Eleinte sokan úgy gondolták – és ez szerintem a média hatása volt –, hogy nekik most át kell venni a pedagógusok feladatát, és el kell kezdeni otthon tanítani. Miközben – legalábbis nálam – maga

a feladatkiadás is mindig a gyerekeknek szólt, és pont úgy volt célozva, hogy magát a gyereket „irányítsa be a dzsungelbe”, ahol ő maga tud körülnézni, és azzal foglalkozni, hogy hogy amit ott talál, az belőle mit vált ki.

- Ezek a szülők nem érezték úgy, hogy az önálló munka lehetősége jó a gyerekeknek?
- Úgy látszik. Voltak, akik három hónapig nem hagyták abba, folyamatosan jelen voltak a gyerekek tanulási folyamataiban. Kivették a kezéből az irányítást. Megtörtént, hogy egy munkán nyilvánvalóan a szülő dolgozott, és nem a gyerek, mert előbbi „így látta biztosítottak” az utóbbi eredményeit. Mondhatni: „így javított a gyerek”. Ráadásul közben ad-hoc kritikákat fogalmaztak meg, aminek semmi köze nem volt a realitáshoz... Egyszerűen békén kellett volna hogy hagyják a gyereket, hadd csinálja, ami a dolga, a saját tempójában. Persze sok család volt, ahol ez a beavatkozó viselkedés idővel alábbhagyott. De szerintem nem azért, mert a szülők rájöttek, hogy kontraproduktív – hanem egyszerűen csak belefáradtak, hogy „helyettünk dolgoznak, és még a családot is fenn kell tartani...”.

A digitális eszköztudás hiánya

- Visszatérve az első időszakra: voltak fennakadások az eszközhasználatban?
- A Classroom egyszerű, de számomra az derült ki, hogy a „digitális bennszülöttek” nem annyira ügyesek, mint hisszük; a telefonon néhány dologhoz nagyon értenek, de közben alapvető technikai banánhéjakon csúsznak el. Pl. nem tudják a Classroomban megszerkeszteni a beadandó képet-szöveget, hanem kézzel csinálják meg, lefotózzák, és a fotót küldik el. Ami sokszor életlen, figyelmetlenül beállított, gyöngye minőségű. A digitális szerkesztés sokkal jobb eredményt adott volna. Abba azonban, hogy azt hogy kell, nem ásták bele magukat. Láttam azért olyan gyerekeket, akik kísérleteztek, keresték a lehetőségeket a Classroomban – de ők kevesen voltak. A többiek megszokott, automatizálódott megosztási módot alkalmazták. Láthatóan nem volt érdekes számukra, hogy olvasható-e a munkafüzet-fotó. (Sokszor a fele nem is látszott.) Tehát a metódus a fotó volt, akár átvitte a tartalmat, akár nem. Ennek a tudatosságnak a hiánya figyelemreméltó. (...) Ehhez tartozik egy figyelemreméltó jelenség, visszajelzésekből tudok róla: egy szülő felhívta a tanárt, és elmondta: „nem tudjuk, hogy ezt hogy kell”. De nem ez a pláne, hanem hogy ezek után akármilyen segítő választ kaptak, ugyanúgy csinálták tovább, mint addig. Csak annyit tudok ehhez hozzátenni: a digitális világ nagyon sok minőségi eszközt felkínál, és sok alkotói lehetőséget rejt – viszont tévedés azt hinni, hogy ez mindenkit érdekel. Sokszor még a lehetőség maga sem.

Akiknek jót tett a karanténoktatás

- Sokan, akik a „normális”, iskolába járás időszakban semmit sem csináltak, nem érdekelte őket semmi – a karanténidőszakban kifejezetten jól teljesítettek! Majd amikor szeptemberben visszatértünk a keretekbe szorított tanórai rendszerhez – a többségük visszaesett a régi állapotba. Ennek a jelenségnek egy különös vetülete, hogy szintén sokan vannak, akik a karanténban mintha a pusztá békén hagyástól

táltosodtak volna meg – és ezek azok, akik előtte az osztályközösségben nemigen találták a helyüket. Én arra következtettem, hogy ők mindannyian a közösség, illetve mondjuk ki: a kortárs hatás miatt frusztrálódnak, és nem merik kimondani a saját gondolatukat, véleményüket – a tanárnak sem –, mert tartanak az osztálytársak reakciójától. A kialakult új helyzetben azonban elkezdtek őszintén kommunikálni – legalábbis velünk, a már említett Domokos Andreával és velem. És ez már látniengedte, hogy nagyon sok minden van egy-egy gyerekben, amit ő egyébként palástol vagy titkol. Amit nem enged megnyilvánulni.

- Azt mondd, az iskolai kortárs közösség a lelkesedését nyomja el?
- Igen. Akiknek ebben az önálló munkát igénylő Covid-időszakban jól ment, azok általában sokkal kevésbé sikeresek akkor, amikor iskolában, közösségben dolgozunk. Az iskolai értelemben vett, objektívebben megítélhető eredményekre is gondolok, és a lelkiállapotukra is.

Az online csoportmunka negatív hatása

- A csoportmunka egyik gyerekbetegsége, hogy a csoportban a szerepek elég hamar kialakulnak. Szinte mindig lesz olyan, aki a farvízen evezget, és úgy gondolja, hogy mások majd úgyis elvégzik a feladatot. Talán részben itt kell keresni az online csoportmunka kudarcának okát: ez az evezgetés ugyanis online nem valósulhat meg, mert más a tere és ideje az együttműködésnek. Itt mindenkinek hozzá kell tenni valamit. De legalábbis részt kell venni a kommunikációban. Az iskolában a közös idejű jelenlétben el lehet lavírozni, mert úgy is halad a csoport. De online nagyon egyértelműen kiviláglik, hogy ki az, aki csinálja, ki az, aki nem. Ez ijesztő lehet. Egyébként is tény, hogy online nagyon-nagyon felerősödik az önértékelés jelentősége. Az, aki a társaitól egyszer csak kap egy rossz visszajelzést, az lehet, hogy utána többet nem szólal meg – és az online csoportmunkánál ezzel szinte kizárja magát a csoportból.

(Forrás: Veszprémi Attila: „Mintha áthoztak volna valamit” – Beszélgetés Dátán Attilával a 2019/2020. tanév karanténidőszakának tanulságairól. Új Pedagógiai Szemle, 2020/9-10. 3–12. [http://upszonline.hu/resources/volumes/70/issues/09-10/upsz_70\(09-10\)_2020.pdf](http://upszonline.hu/resources/volumes/70/issues/09-10/upsz_70(09-10)_2020.pdf))

Feladatok/kérdések:

- Milyen adekvát reakciókat adhatunk pedagógusként a megnövekedett szülői jelenlétre? Milyen hatással van ez a kompetenciahatárookra? Milyen pozitív és negatív hatásai lehetnek a megváltozott körülményeknek?
- Milyen problémákat hozott a digitális eszköztudás hiánya?
- Hogyan vihető tovább az online oktatás pozitív transzferhatása az introvertált gyerekek esetében? Hogyan alakítható át a távolléti oktatás az osztályok szociometriáját?
- A csoportmunka megvalósítása fokozott nehézségeket jelent a tanároknak az online térben. Melyek ezek a nehézségek?

Az első hét tapasztalatai

(„Rettentő megterhelő és egyfajta kikapcsolódás is” – diákok a digitális oktatás első hetéről.
Eduline, 2020. március 21.
https://eduline.hu/kozoktatas/20200319_diakok_visszajelzesei_az_első_hetrol)

„Nagyon vicces, furcsa és nehéz volt az első hét. Nálunk már hétfőtől elindult a tanítás, és már aznap kaptunk feladatokat is, de ezt nagyon nehéz volt megoldani, mert öt órán keresztül próbáltunk belépni az új Google Tanterembe. Ez nekem sem és az osztálytársaimnak sem tetszik. Ezen kívül a Vibert használjuk, de azt is csak a zongoratanárommal. Videóbejelentkezéses óráim is csak vele volt még eddig. Egyébként az órákat rendszeren órarend szerint tartják, de kevesebb feladatot kapunk, mint amúgy, amikor bent vagyunk az iskolában. A feladatok pedig nem nehezek, egyedül is könnyű megoldani őket” - mesélte egy békásmegyeri általános iskola negyedik osztályos tanulója az Eduline-nak.

Egy Pest mellett tanuló hetedikes arról számolt be, hogy „hétfőn kaptunk egy tájékoztatást, hogy a Microsoft Teams-en keresztül megy majd a távoktatás, de még készülnek, ezért ezen a héten ilyen fajta oktatás még nem lesz. Így szerdán e-mailben kaptunk házi feladatokat, leckéket. Jövő héten kezdődik a rendes távoktatás, és úgy lesz, hogy egy nap három tantárgy lesz megtartva, amikből videós oktatás lesz. Ezen kívül PPT-s feladatok is lesznek. Eddig a reál tantárgyakat találtam nehéznek, főleg így, hogy most még nem volt tanár, aki magyarázna. De ezt az időszakot most úgy élem meg, hogy egyrészt szünet hangulata van, de közben meg furcsa, hogy mégis tanulni kell”.

Az **Rtl Klubnak** mesélt az első hétről és a digitális oktatással kapcsolatos problémákról a 11 éves Amanda és a 13 éves Évi édesanyja. A család Nyíregyházától 13 km-re lakik, Nagykállón. A gyerekek Nyíregyházára járnak iskolába. A lányoknak hiányzik az iskola, a barátok, a nap rutin. Bár a testvérek mindenben segítenek egymásnak, a tanuláshoz szükséges eszközök nem állnak rendelkezésre, így más módszert kellett választaniuk. Nincs a házban laptop, okos telefon és tablet sem. A házifeladatokat majd postán kapják meg az iskolától és ugyanebben a formában juttatják majd vissza a tanároknak.

A középiskolásokat már jobban leterhelik

„Őszintén szólva ez az első hét egyben volt rettentő megterhelő, és egyfajta kikapcsolódás is. Kipihentebbnek érzem magam így, hogy nem kell bejárni az iskolába viszont nyilván a tanár magyarázata nélkül sokkal nehezebb elsajátítani az anyagot. Hétfőn inkább még csak információkat kaptunk, végül kedden indult be normálisabban ez az egész. Az egész iskola a Google Classroomon keresztül tartja a tanárokkal a kapcsolatot, itt tüntetik fel a megtanulandó anyagot, illetve az elvégzendő feladatokat. Ugyanezen a felületen lefényképezve vissza is tudjuk küldeni, amivel kész vagyunk, persze mindezt egy kiszabott határidőig tehetjük meg.

Csak 1-2 tanár tart úgy órát, hogy az előtte lévő füzetbe írja, amit nekünk is le kell a sajátunkba másolni, közben magyaráz is, és őszintén szólva ezeken az órákon értjük meg leginkább az anyagot, már-már olyan, mintha az iskolában ülnénk. Most még nagy

rendszerelenség van a “tanórák” terén, nem akkor kapjuk meg az anyagot legtöbbször, mikor óránk lenne, ez nagyban megnehezíti a dolgunkat. Nagyon sok feladatot kapunk, volt olyan, hogy a tanár megadta, hogy jegyzeteljük ki egy 45 perces óra anyagát, majd tanuljuk is meg, nekem ez 5 órába tellett, és egyáltalán nem túlzok. Összességében, nem annyira vészes ez az egész helyzet, mint elsőre tűnt, de a legfontosabb, hogy a tanár és a diák közt legyen meg a kommunikáció, illetve a közös cél felé való törekvés, különben nagyon megnehezítjük egymás dolgát. Szerintem napról napra javul a helyzet, én személy szerint pozitív reményeket fűzök a digitális oktatáshoz” – fejtette ki a véleményét az Eduline-nak egy salgótarjánigimnazista.

Egy ibrányi végzős szerint „az első hét kicsit káosz volt. A Kréta az nagyon rossz volt, be sem töltött. Oda kaptuk a házit, de nem tudtuk megnézni, ezért áttértünk a Google Classroomra. Azóta is itt, illetve Messengeren és email-ben tartjuk a kapcsolatot a tanárokkal. De van külön Facebook csoportunk is. Az oktatás kedden kezdődött és egy nap kaptunk feladatokat is. Élő videobejelentkezéssel óránk még nincs, csak feladatokat kapunk. Az órák sem órarend szerint zajlanak, a Google Classroom-on vagy Facebook csoportban kapjuk az értesítést, hogy miből kell felkészülni és a tankönyv hányadik oldalán van a feladat, amit meg kell oldani. Eddig nem mindenből kaptunk feladatot, de ez még csak az első hét. Még mindenki rázódik belefele a dologba. Így a feladat sem sok egyelőre, de lépést kell tartani. Csak az a nehéz benne, hogy érettségi előtt állunk és kicsit megterhelőnek tartom, mivel nem rendszeresen a suliba vagy ahol a tanár könnyebben el tudná magyarázni az adott dolgot, amit nem értesz”.

„Ez az első hét katasztrófa volt. Nálunk már hétfőn elkezdődött a digitális oktatás. Konkrétan a hét elején egy nyugodt percem nem volt, mert a tanárok egyfolytában küldték az aznapi anyagot és feladatokat, amiket aznap vagy másnap 20:00-ra megoldva vissza kellett küldeni. Elég sok 1-2 oldalas beadandó feladatot is kell készíteni, viszont arra több időt adnak a tanárok. Kedden 8 tantárgyból kellett megoldani feladatokat és aznap visszaküldeni. Elkezdtem a tanulást reggel fél kilenckor és este hét órára végeztem mindennel, szóval eléggé kimerítő tud lenni. A legtöbb tanárral a Facebookon vagy email-ben tartjuk a kapcsolatot, viszont egyes tanárokkal Google Classroomot, Krétát vagy Messengert használunk. Egyes tanároknál a számonkérések a Redmenta oldalán lesznek. Az osztályfőnökömmel pedig Discordot valamint Zoom alkalmazást használunk. Az osztályfőnököm matekot tanít és véleményem szerint az ő módszere lenne a legideálisabb a digitális oktatásban, ugyanis így eltudja nekünk magyarázni rendszeresen a matekot. Ha valamit nem értünk, visszakérdezhetünk. Hétfőn és csütörtökön videókonferencia van, szerdán pedig matek feladatokat küldd ki a csoportba, amit megoldunk másnapra és videóhívásba megbeszéljük.

Órarend szerint vannak az órák, vagyis minden tanár aznapra kéri a feladatok megoldását és elküldését, amelyik nap óránk van, illetve minden nap kapunk feladatot az aznapi tantárgyainkból. Nem sok feladatot adnak a tanárok egy nap eddig a legtöbb hat feladat volt egy tantárgyból, inkább azzal van a probléma, hogy egy nap összesen átlagosan hét órában van, egyedül kedden van kilenc, és ha azt nézzük, hogy minden tantárgyból (még tesiből is!!) kapunk egy vagy két feladatot az nagyon sok egyszerre, szóval eléggé megterhelő. De próbálom a határidőkhöz tartani magam, viszont azért jobban szerettem azt, amikor tantermes oktatás volt, de majd belejövünk ebbe is” – mesélte egy győri gimnazista.

Feladatok/kérdések:

- Milyen problémákat tudunk azonosítani a tapasztalatok alapján a kommunikáció és kapcsolattartás területein?
- Milyen gondok merültek fel a tanulásszervezésben, a tananyag átadásában?

Kommentek

A következő kérdések, problémák egy nagy csoport oldalán bukkantak fel, ami az online oktatás témája köré szerveződött 2020 márciusában. A kommentek jelzik a problémák sokféleségét, amivel 2020-ban szembesülni kellett tanároknak és szülőknek.

„Sziasztok!

A platformmal kapcsolatban szeretnék kérdezni, mint tanár. Be lehet állítani valahol, hogy online óra alatt a tanulók ne némíthassák le egymást? Illetve ki lehet deríteni, ki volt? Köszönöm a válaszokat!”

„Segítséget szeretnék kérni (mint szülő)

Biztosan fent van a neten a megoldás, de őszintén nincs most időm utánanézni.

Gyerkőc a sulis után rajtafelejtje magát a laptopon és nem meglepő módon hangos csattanással (laptop lecsapása) fejezi be a videómegosztó oldal nézegetését amikor "közeledek".

Különböző okok miatt szeretném az imént említett csatornát letiltani a laptopon úgy, hogy szükség esetén egy külön kód beírása után lehessen használni. A laptopon mindenhova én vagyok bejelentkezve, mert véletlenül sem szeretnék ráengedni olyat, amit még nem kellene... Segítsetek légyszi, hogy ezt hogyan tudom megtenni?

Kérek mindenkit, hogy ne a döntésemet kérdőjelezze meg vagy bírálja, vagy kérdezze az okokat. (Sajnos mostanában ez a tapasztalat...)

Köszönöm!”

„Quizzes kérdés A gyereket kidobta a rendszer, de aztán sikerült folytatnia. Mielőtt kidobta volna 2 feladatot sikerült megoldani ,de a quizz szerint 3at ,valamint 2 perc alatt csinálta meg a feladatokat. Ez nem igaz a dolgozat százaléka sem stimmel ezek szerint? Járt már így valaki? Ez egy TZ volt!”

A hang, kamera és videó kérdése

„Sziasztok! Digitális házirend írására készülünk. Ki, hogyan szabályozza JOGSZERŰEN a kamerák/mikrofonok bekapcsolását? Mi van akkor, ha ezekkel az eszközökkel rendelkező tanuló letagadja a készülékeket?”

Válasz a kérdésre:

A NAIH (Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság) állásfoglalása:

Az alábbi feltételek teljesülése esetén kötelezheti a pedagógus a webkamera bekapcsolását:

- kizárólag a jelenlét folyamatos ellenőrzése érdekében írható elő
- főszabály szerint tilos a tanórák, előadások rögzítése/tárolása

-adatvédelmi szempontból követelmény az adattakarékosság elve, tehát a webkamera túloldalán kizárólag a gyerek tartózkodjon – és lehetőleg minél kevesebb látszódjon a privát teréből.

Beadvány a NAIH hivatalához (Ügyszám: 2020/2888):

„Mennyiben felel meg az adatvédelmi jogszabályok előírásainak, ha a koronavírusra tekintettel bevezetett digitális oktatás során a gyakorlati órákon (így például a testnevelés óra) kiadott feladatok teljesítésének ellenőrzése céljából a tanár a feladat teljesítését igazoló videófelvétel elkészítését és a részére – e-mail, vagy Messenger útján – történő elküldését kéri a 14-16 év közötti diákoktól anélkül, hogy ehhez a Ptk. 2:48. §-a alapján előzetesen kérné a diákok, vagy a szülői felügyeletet gyakorló személy hozzájárulását, illetve bármilyen tájékoztatást nyújtana az adatkezeléssel kapcsolatosan?”

Válasz (lábjegyzetek nélkül):

„I. Az általános adatvédelmi rendelet fogalom meghatározásai alapján egy ember arca, képmása személyes adatnak, a képfelvétel készítése, felhasználása – ideértve az adatokon elvégzett bármely műveletet – adatkezelésnek minősül. Ennek megfelelően, amennyiben a tanár az általa kiadott feladat teljesítésének igazolására a diákok által készített videófelvétel megküldését kéri a teljesítés ellenőrzése, vagy az elvégzett feladat értékelése céljából, akkor –amennyiben a felvételeken természetes személyek azonosíthatóvá válnak, azon felismerhetők – a felvételek személyes adatnak minősülnek és a tanár adatkezelést folytat. Ugyanakkor, mivel az adatkezelés célja a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Köznevelési tv.) alapján az iskolai nevelés és oktatás, mint köznevelési alapfeladat ellátása, így nem a pedagógus, hanem az önálló jogi személyiséggel rendelkező köznevelési intézmény tekinthető adatkezelőnek, amely köteles az adatkezelés céljának és eszközeinek a meghatározására, és amelynek az alkalmazásában/nevében a pedagógus köznevelési feladatot lát el. A pedagógust a gyermekkel kapcsolatosan tudomására jutott adatok vonatkozásában pedig titoktartási kötelezettség terheli. (...)

A fentiekre tekintettel a Hatóság hangsúlyozza, hogy a digitális távoktatás keretében a köznevelési intézmények – a tárgykör részletes jogalkotó általi szabályozásáig kizárólag az adatvédelmi alapelveknek alárendelten – az ágazaton belüli etikai és egyéb szabályok betartása mellett kérhetik a diákoktól (illetve a szülői felügyeletet gyakorló személytől) fénykép és videófelvétel megküldését. (...)

V. A GDPR 5. cikke tartalmazza azon fő alapelveket, amelyeket a személyes adatok kezelése során az adatkezelés jogalapjától függetlenül figyelembe kell venni, és amelyeknek folyamatosan érvényesülniük kell az adatkezelés során. Az adatkezelő felelős az adatvédelmi alapelveknek való megfelelésért, amellyel képesnek kell lennie a megfelelés igazolására („elszámoltathatóság”). Ez alapján az adatkezelő köteles úgy dokumentálni és nyilvántartani az adatkezelést, hogy annak jogszerűsége utólag bizonyítható legyen. Az adattakarékosság elve előírja, hogy csak olyan adatot lehet kezelni (gyűjteni és tárolni), amely a cél megvalósításához elengedhetetlenül szükséges és azzal arányos. Tehát a konkrét esetben elvárás, hogy amennyiben valamilyen gyakorlati feladatról felvétel készül, azon neszerepeljen a tanulón kívül más személy, és az otthoni, privát teréből, környezetéből is minél kevesebb látszódjon. A korlátozott tárolhatóság elve értelmében a diákok (illetve a szülői felügyeletet gyakorló személy) által megküldött vagy feltöltött felvételek megőrzésének időtartama sem lehet korlátlan, azt a feltétlenül szükséges időtartamra kell szűkíteni. A konkrét esetben jó gyakorlatnak mondható annak előírása a köznevelési intézmény részéről, hogy a felvételeket az értékelés megtörténte után a pedagógus haladéktalanul, vissza nem

állítható módon törölni köteles. A további megőrzés indokaként az adatkezelő nem hivatkozhat arra, hogy azt egy esetleges későbbi ellenőrzés miatt meg kell tartani, hiszen az iskolai szakfelügyelők sincsenek mindig jelen a gyakorlati órákon. A bizalmasság és integritás alapelveinek értelmében a felvételek tárolása kapcsán biztosítani kell, hogy jogosulatlan harmadik személy azokhoz ne férhessen hozzá. (...)

Az adatkezelőknek rendelkezniük kell továbbá az adatkezelés átláthatóságáról, az adatok pontosságáról és biztonságáról is. Az adatbiztonság kapcsán a gyermekek jogai különös védelmének a szem előtt tartásával, valamint a beépített és alapértelmezett adatvédelem elveinek érvényre juttatásával kell az adatkezelőnek kiválasztania az alkalmazandó módszert, technológiát. E körben a Messenger, vagy akár az e-mail útján történő megküldésnél hatékonyabb megoldás lehet például olyan platform vagy erre a célra szolgáló alkalmazás (internetes felület) használata, ahol a gyermek (szülői felügyeletet gyakorló személy) a saját fiókjába feltöltött, nem nyilvános, esetleg csak korlátozott ideig elérhető videó elérési útját (linkjét) küldi át a tanárnak; a meghatározott idő elteltét követően pedig a pedagógus nem férhet hozzá a videóhoz. A Hatóság nem javasolja továbbá a diákok (szülői felügyeletet gyakorló személy) által megküldött/feltöltött videók adathordozóra történő kimásolását sem. Ugyanakkor a Hatóság hangsúlyozza, hogy a megfelelő technológia kiválasztása és a pedagógusok számára a használatának az előírása, szabályozása a köznevelési intézmény mint adatkezelő kötelezettsége és felelőssége az adatkezelés teljes folyamata során.”

Az online oktatás adatvédelmi és biztonsági vonatkozásai

(Tájékoztató a digitális távoktatás adatvédelmi és adatbiztonsági vonatkozásairól. NAIH, Budapest, 2020. https://naih.hu/files/Tajekoztato-a-digitalis-tavoktatas-adatvedelmi-vonatkozasairol_2020-09-30.pdf)

A fentiek alapján a diák, hallgató neve és egyéb azonosító adatai, az írásbeli és szóbeli számonkérések tartalma, órai hozzászólásai, eredményei, fényképe, valamint a vizsgaeredmények is személyes adatnak, az adatokon elvégzett bármely művelet pedig adatkezelésnek minősül.

Fontos kiemelni, hogy az adatvédelmi szabályozásban a gyermekek személyes adatait fokozott, különös védelem illeti meg, tekintettel arra, hogy ők kevésbé lehetnek tisztában a személyes adataik kezelésével összefüggő körülményekkel, ideértve az adatkezelés esetleges kockázatait is.

Ehhez hasonlóan a pedagógus által a tanórák keretében elmondottak kapcsán a hangja és a képmása, a munkahelyi tevékenységére vonatkozó adatok is személyes adatok. (...)

Tehát nem a pedagógus, hanem az önálló jogi személyiséggel rendelkező oktatási intézmény – egyes esetekben, ha konkrét adatkezelési célt határoz meg, akkor a tankerület – tekinthető adatkezelőnek, amely köteles az adatkezelés céljának és eszközeinek a meghatározására, az ő feladata az adatkezelésről megfelelő tájékoztatás nyújtása és az egyéb adatvédelmi követelményeknek való megfelelés biztosítása.

A pedagógus az oktatási intézmény alkalmazásában/nevében jár el és közfeladatot lát el. A pedagógust a gyermekkel kapcsolatosan tudomására jutott adatok vonatkozásában titoktartási kötelezettség terheli. (...)

Fontos elvárás, hogy személyes adatok kezelése csak akkor és annyiban lehet indokolt, amennyiben az adatkezelés célját nem lehetséges adatkezelést nem igénylő eszközökkel

elérni, személyes adatok kezelése esetén pedig minden esetben vizsgálni kell, hogy létezhet-e hatékony, de az érintettek magánszférájára kevésbé kockázatos megoldás.

Egyes esetekben például a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének ellenőrzésére videófelvétel készítése és feltöltése helyett e kötelezettségek teljesítésének írásban történő igazolása a szülő által, vagy valós idejű kommunikációra szolgáló módszer (például online video chat) alkalmazása hatékony, ugyanakkor a gyermekek magánszférájára kevésbé kockázatos megoldást jelenthet, amennyiben az adatkezelő megítélése szerint az oktatott gyermekek száma és a pedagógus óraszama alapján ezek is alkalmasak a cél elérésére.

Szintén kevésbé korlátozó megoldás a tanórák élő, valós idejű közvetítése („streaming”) a távoktatás keretében becsatlakozó diákok, hallgatók részére. A Hatóság felhívja a figyelmet arra, hogy az adattakarékosság elvére tekintettel a kamerát úgy szükséges elhelyezni, hogy az elsősorban a pedagógust, az általa alkalmazott oktatási eszközöket (tábla, projektor) közvetítse, azon lehetőség szerint csak abban az esetben szerepeljenek diákok, hallgatók, ha az a tanórán végzett tevékenység bemutatásához, a tananyag feldolgozásához szorosan kapcsolódik, ahhoz szükséges (pl. kiscsoportos feladatmegoldás eredményének bemutatása a többi tanuló részére). Ehhez kapcsolódó követelmény a célhoz kötöttség elvére tekintettel, hogy a közvetített órákat, előadásokat ne rögzítsék, ne tárolják, hiszen azok a hagyományos oktatás keretében sem kerülnek megőrzésre és alkalmasak lehetnek a diákokkal, hallgatókkal, vagy a pedagógussal szembeni visszaélésre (például online zaklatás esetleges kockázata). Amennyiben a távoktatásban részesülő diák, hallgató, szülői felügyeletet gyakorló személy a valós idejű közvetítést mégis rögzíti, jogosulatlanul felhasználja, úgy önállóan felel annak szerzői jogi, adatvédelmi jogi és esetleges büntetőjogi jogkövetkezményeiért is. (...)

- Az oktatási intézmények számára javasolja a Hatóság, hogy a pedagógusok részére munkahelyi e-mail címet hozzon létre és a nem az oktatási keretrendszerben (pl.: KRÉTA, Neptun, Moodle) zajló kommunikáció esetén írja elő a munkahelyi e-mail cím kötelező alkalmazását.

- Amennyiben a technikai feltételek adottak, biztosítani kell az iskolai rendszerek biztonságos távoli elérését. A pedagógus köteles a rendelkezésére álló digitális eszközök biztonságos használatára, függetlenül attól, hogy azok a saját eszközei, avagy az oktatási intézmény bocsátotta azokat a rendelkezésére. Tekintettel arra, hogy a pedagógus saját eszközén is az oktatási intézmény felelőssége keretében végzi az oktatási feladataihoz szükséges adatkezelési műveleteket, az intézmény tájékoztatást kérhet az alkalmazott adatbiztonsági intézkedésekről, szükség esetén pedig ellenőrizheti is azokat.

- Amennyiben a pedagógus saját eszközét használja, ez esetben is fontos követelmény az alapvető biztonsági követelmények betartása, így például jogtisztaszoftverek alkalmazása; víruskeresők, vírusirtók használata; a szükséges frissítések folyamatos letöltése. Ennek szabályozása, kialakítása, ellenőrzése szintén az oktatási intézmény érdekkörébe esik.

- Jó gyakorlat lehet – amennyiben az adatküldés az oktatási keretrendszeren belül nem megvalósítható – egységes e-mail címek létrehozása az oktatási intézmény címe (domain neve) alatt a diákok részére is, annak elkerülése céljából, hogy a digitális távoktatás során a diákok, szülők a saját magán levelezési fiókjukat használják, amely akár személyes adatok harmadik országba történő továbbítását vonná maga után.

- A Hatóság nem javasolja továbbá a diákok (szülői felügyeletet gyakorló személy) által megküldött/feltöltött videók adathordozóra történő kimásolását, az kizárólag abban az esetben lehet indokolt, ha az oktatási keretrendszeren keresztül, vagy munkahelyi e-mail cím hozzáféréssel sem lehet megvalósítani a dokumentumok elérését. Abban az esetben, ha ez mégis elengedhetetlen, úgy mindenképpen technikai védelemmel ellátott (jelszóval védett,

vagy fájl szintű titkosítással rendelkező – hardvertitkosított) adathordozók használata javasolt a gyermekek adatait érintő adatvédelmi incidensek megelőzése érdekében. Ilyen megoldások akár ingyenesen is elérhetőek akár a szülők, akár a pedagógusok számára.

- Amennyiben a diákoknak videófelvétel megküldése útján kell igazolniuk a gyakorlati órán kapott feladat elvégzését a pedagógus felé, és az oktatási keretrendszer e feladatra nem alkalmas, úgy a jelenleg elterjedtebbnek tekinthető Messenger, Viber, Whatsapp, stb., vagy e-mail útján történő megküldésnél adatvédelmi szempontból tudatosabb megoldás lehet például olyan platform vagy erre a célra szolgáló alkalmazás használata, ahol a gyermek (szülői felügyeletet gyakorló személy) a saját fiókjába feltöltött videó korlátozott ideig elérhetőelérési útját (linkjét) küldi át a pedagógusnak; a meghatározott idő elteltét követően pedig a pedagógus nem férhet hozzá a videóhoz.

- Leginkább felsőoktatási intézményekben gyakori a vizsgáztatás azon esete, amely során a vizsgázónak kamerán keresztül kell igazolnia a személyazonosságát, és a vizsgázót a teljes vizsga során kamerával figyelik a csalások elkerülése érdekében. Ilyen esetben fontos adatvédelmi követelmény, hogy a kamerás megfigyelés nem járhat a magánszféra sérelmével, így a kamerák látószögét úgy kell beállítani, hogy csak a releváns adatok látszódjanak rajta, a környezet, a lakás és annak berendezése semmi esetre sem. A felvételek őrzése és tárolása kapcsán is érvényesülniük kell a fent részletesen kifejtett adatvédelmi alapelveknek.

- A számonkérések, dolgozatok kapcsán is érvényesülnie kell a korlátozott tárolhatóság elvének, így azok megőrzésének a nem távoktatás keretében előírt időtartamokhoz kell igazodnia. Így például az értékelést követően a pedagógus az adatokat az oktatási intézmény kapcsolódó szabályai szerint, csak témazáró dolgozatok, szakdolgozatok, stb. esetében őrizheti meg.

- A pedagógusok oktatási intézmény általi ellenőrzésére ugyanazok a szabályok vonatkozhatnak, mint a hagyományos oktatás esetében, az ellenőrzés terjedelme azokon nem terjeszkedhet túl. Tekintettel arra, hogy az intézményvezető, az ellenőrzést végző személy a hagyományos oktatás keretében megvalósuló ellenőrzés esetén sem vesz részt minden tanórán, és nem készít másolatokat a diákok, hallgatók munkáiról, így digitális oktatás során sem várható el, hogy az összes tanóra digitális anyagát, a diákok, hallgatók összes munkáját a pedagógus megőrizze munkahelyi ellenőrzés céljára.

- Ha többen használnak egy eszközt, fontos az ún. „erős” jelszókövetelmények előírása és betartása, vagy például bizonyos idejű inaktivitás esetén az automatikus kijelentkeztes alkalmazása a személyes adatot – is – tartalmazó rendszerekben.

- Nyilvánosan elérhető csatornákra, weboldalakra kizárólag oktatási anyagokat töltsön fel a pedagógus, azokat ne használja személyes adatkezeléssel járó tevékenységre.

Feladat:

Nagyon sok tisztázatlan területe van még a digitális oktatásnak: a feladat a fentiek alapján egy Digitális Házirend megalkotása, az alábbi táblázat segítségével, megfelelő szempontok felvetésével.

Szempont	Tanárok feladatai, jogai és kötelességei	Diákok feladatai, jogai és kötelességei	Szülők feladatai, jogai és kötelességei	Iskolavezetés feladatai, jogai és kötelességei
Kommunikáció, kapcsolattartás				
Órába való				

bekapcsolódás				
Házi feladatok kiadása				
Értékelés, osztályozás				

Ajánlások a pedagógusoknak

(Digitális pedagógiai módszertani ajánlások gyűjteménye. Budapest, Oktatási Hivatal, 2021.
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/tavoktatas/Modszertani_gyujtemeny_01_08_compressed.pdf)

A gyűjteményből a konfliktuskezelésre vonatkozó részeket válogattam ki:

Adatkörök	Jelenléti oktatás	Távitanítás
<i>Részvétel</i>	Sokat hiányzik igazoltan és/vagy igazolatlanul.	Nem vesz részt az online órákon (be sem jelentkezik). Nem reagál az iskola által kezdeményezett kapcsolatfelvételre, nem vesz részt a kommunikációban.
<i>Magatartás</i>	Sok problémát vet fel a magatartása az iskolában. A tanórán kívüli programokon kifogásolható a magaviselete. Több beírása, intője van. Tanulással összefüggő konfliktusai vannak társaival és/vagy a pedagógusokkal.	Magaviselete zavaró az online órák alkalmával. Inadekvát tevékenységet végez a közösen használt, iskolai online környezetben (csevegések, online szavazások, tesztek).
<i>Teljesítmény</i>	Romlik a tanulmányi átlaga. Nem teljesíti az órai és házi feladatokat. Több elégtelen és elégséges osztályzata van, felmerül az évismétlés kockázata. Nem él a felkínált javítási, támogatási lehetőségekkel.	A korábbiakhoz képest gyengül a teljesítménye, rosszul oldja meg a feladatokat. Fogadja, de rendszeresen nem küldi vissza az online vagy papír alapú feladatokat. Kimarad a feladatvégzésből. Romló tanulmányi teljesítménye bukáshoz, évfolyamismétléshez vezethet. Nem él a felkínált javítási, támogatási lehetőségekkel.

Átalakuló problémák (151. oldal)

A szülők támogatása

A szülőkre – különösen a kisiskolások, tanulási nehézségekkel küzdő vagy sajátos nevelési igényű tanulók szüleire – komoly feladatot ró a digitális tanulás otthoni támogatása. Ismerniük kell a tanulási szintér működését, az online kapcsolattartási módokat. Sok esetben magának a pedagógusnak is kell ilyen irányú felkészítés, miközben a szülőt sem lehet egyedülhagyni ezekkel a feladatokkal. Ezért a lemaradással, illetve kimaradással veszélyeztetett tanulók szüleinek informatikai mentorálásáról is gondoskodni kell: használati útmutatókat, kérdezési alkalmakat, tanácsadást lehet számukra felajánlani. Hasznos lehet egy online szülői fórum is, ahol segítséget kérhetnek egymástól, bevált jó gyakorlatokat oszthatnak meg. Érdemes rendszeres online fogadóóra-/tanácsadásrendszert kialakítani a szülők és a pedagógusok között. Különös figyelmet kell fordítani arra, hogy a szülői és pedagógusi szerepne mosódjon össze, mert ez komoly otthoni konfliktusokhoz vezethet. A szülők számára biztosítani kell a szakmai támogatást – elsősorban az értékelési, ellenőrzési, viselkedésszabályozási területeteken. A szülő részt vesz a tanulástámogatásban, de nem tud átvenni olyan feladatokat, amelyek pedagógiai felkészültséget igényelnek. A pedagógusok részt vehetnek a lemaradó, kimaradó tanulók szüleinek mentorálásában is: egyéni támogatást nyújthatnak számukra, közösen azonosíthatják a problémákat és a beavatkozási lépéseket.

Kommunikáció

Amikor a személyes találkozásra kevesebb lehetőség van, az alábbi szempontokat érdemes figyelembe venni a kommunikációs rendszer kialakításakor:

- Az elektronikus levelezésben fontos, hogy minden érintett szereplő legalább másolatban kapjon értesítést a területén zajló üggyről.
- Amennyiben online konferenciát szerveznek, lehetőleg tegyék mindig ugyanazzal az alkalmazással (például: Teams, Zoom, Meet), és küldjenek naptárbejegyzést a meghívottak számára.
- Online konferencián használjanak kamerát (esetleg állítsanak be külön háttér).
- A megbeszélések eredményét rögzítsék a jelzőrendszerbe, ha szükséges, szülessen feljegyzés, amit az érintettek külön is megkapnak.
- Amennyiben konfliktus jelentkezik, lehetőség szerint ne online vagy írásos formában próbáljanak megoldást keresni, hanem válasszák a személyes találkozás vagy a telefonos kommunikáció formáját.

Gyerekek online viselkedés

Szinte folyamatosan kommunikálnak egymással szöveges üzenetekben, online közösségekben vagy akár virtuális világokban, játék közben. Ezekben a helyzetekben úgy is viselkedhetnek, ahogy a valóságban sosem.

- Az online tér az anonimitás érzetét keltheti, és ez meggondolatlan cselekedetekhez vezethet (agresszív kommunikáció, trollkodás, online zaklatás, illetéktelen képmegosztás).
- A fizikai jelenlét hiánya miatt a gyermekek arról is elfeledkezhetnek, hogy a beszélgetőpartner nem az, akinek mondja magát.
- A metakommunikáció hiánya nehezíti a megértést, sokszor nem egyértelmű egy üzenet szándéka (tréfás vagy bántó-e).

- Online környezetben nem látjuk tetteink következményét, ez gátlástalanabbá teheti az elkövetőt. Az egyszer nyilvánosságra került tartalmat szinte lehetetlen megállítani, törölni.

Akár tanórai keretben is érdemes megnézni, megbeszélni a Digitális Gyermekvédelmi Stratégia online zaklatást feldolgozó kisfilmjét. Az online erőszakot ugyanolyan komolyan kell venni, mint a valós térben történőt. A gyerekeket érdemes tájékoztatni arról, hogy ha betöltötték a 14. életévüket, akkor büntetőjogi következménye is lehet a tettüknek (rágalmazás, becsületsértés, zaklatás, magántitok megsértése, kényszerítés, zsarolás, gyermekpornográfia). Az online erőszakkal szembeni védekezés fontossága.

Hogyan lehet biztonságos, erőszakmentes online osztálytermi környezetet létrehozni?

Érdemes kidolgozni és elfogadni az online viselkedés, kommunikáció szabályait (a kommentelés a csoportban, felhasználónevek és avatárok használata, viselkedési szabályok a videokonferencián).

A vegyes és a digitális munkarendű oktatás házi rendjében szabályozni kell az online viselkedést is; ennek kidolgozásába a gyerekeket is be lehet vonni.

Az online térben folyó oktatás során különösen fontos a szülő-gyermek-pedagógus együttműködés, a felelősség, feladatok megosztása és a kommunikáció.

Bántalmazás nemcsak gyerekek között történhet, hanem a pedagógus is megvalósíthatja, és az ő sérelmére is végbemehet. Az erőszak ezekben az esetekben sem elfogadható.

Elképzelhető, hogy a gyerekek között meglévő korábbi konfliktusok (amelyek eddig személyesen vagy a privát online terekben zajlottak) átkerülnek az online osztályterembe, és új esetek is felmerülhetnek.

Különösen nagy figyelmet kell fordítani a szemlélők, a passzív résztvevők felelősségére, amelyhez az egész közösség attitűdformálására szükség van.

A gyerekekkel is meg kell ismertetni azokat a felületeket, ahol lehetőségük van segítséget kérni (hotline szolgáltatások, Kék Vonal).

A digitális jóllét

Íme néhány, a digitális jólléthez kapcsolódó fő szempont, amely egy 10–14 éves fiatalterinthez:

- **Túlhasználát:** Ebben a korosztályban a képernyőidő önmagában már nem jó mutató. Aggodalomra ad okot, ha az online tevékenységek jelentős része passzív, céltalan, időkitöltő jellegű, ha a gyermeknek nehezebb esik megakasztani online tevékenységét, és nem kiegyensúlyozott az online és offline eltöltött idő aránya.
- **Megfelelési vágy:** Ebben a korosztályban a társak hatása nagyon fontossá válik. Ha másoknak tetszik, a fiatalok olyan tartalmakkal is időt töltenek, amelyek rossz érzéseket keltenek bennük (pl. horrorfilmnézés, erőszakos játékok). A közösségi média idealizált világa, az ott bemutatott testkép elérhetetlen elvárásokat támaszthat.
- **A figyelem irányítása:** Az ingyenes online szolgáltatások (játékok, közösségi média) ravasz manipulációs eszközöket (személyre szabott információáramlás, értesítések,

„jutalmak”) használnak arra, hogy minél hosszabb időre a képernyő elé szegezzék a felhasználókat. Hasznos lehet az alkalmazások esetében az értesítések kikapcsolása.

- **Online konfliktusok:** A „társasági élet” online térbe kerülésekor a gyermekek még csak tanulják az online kommunikáció szabályait. Ezekből számos félreértés, sértődés fakadhat, és az online zaklatásnak is ez lehet a melegágya. Fontos, hogy az online kommunikációval ismerkedő gyerekeknek a szülő segítséget, támogatást nyújtson.

Kisgyermekkori (óvodai) konfliktusok

(A következő mű alapján készült az összefoglalás: N. Kollár Katalin – Szabó Éva:
Pszichológia pedagógusoknak. Budapest, Osiris, 2004.

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/adatok.html)

Személyiségfejlődés

Freud elmélete

Erikson pszichoszociális fejlődésmélete

Korszak	Krízis	Kedvező kimenet
1. csecsemőkor (0-1 év)	Bizalom – bizalmatlanság	Bizalom, optimizmus
2. kisgyermekkor (1-3 év)	Autonómia – szégyen és kétség	Önkontroll, megfelelésérzés
3. játszókor (3-6 év)	Kezdeményezés – büntudat	Önálló cselekvés tervezése és megvalósítása
4. kisiskoláskor (6 év – pubertás)	Teljesítmény – kisebbségérzés	Intellektuális, fizikai és szociális kompetencia
5. serdülőkor	Identitás – szerepzavar	Egységes, önálló énkép
6. fiatal felnőttkor	Bensőségesség – elszigetelődés	Szoros, tartós kapcsolat, pályaelköteleződés
7. felnőttkor	Alkotóképesség – stagnálás	Törődés a családdal, társadalommal, jövővel
8. érett (idős) felnőttkor	Énteljeség – kétségbeesés	Élettel való megelégedés, szembenézés a halállal

Krízis és megoldás fontossága:

A fejlődés krízisek sorozata, egész életen át tart.

A társas kapcsolatok fejlődési formái

(Mérei és Binét, 1970, idézi: Csomortáni D. Zoltán: Konfliktuskezelés az óvodában. Szeged, 2011.

http://eta.bibl.u-szeged.hu/1727/1/konfliktuskezeles_az_ovodaban.pdf):

- együttlét: egy helyen vannak
- együttmozgás: egyforma cselekvést végeznek
- tárgy körüli összeverődés
- összedolgozás: szerepek nélkül
- tagolódás: szerepek leosztása

Egyre magasabb fokok a fejlődésben, a gyerekek megfigyelése ezen szempontok alapján.

Jellemző óvodai konfliktusok (Tajti Éva: Konfliktushelyzetek az óvodában. 2011.

<https://www.koloknet.hu/ovoda/konfliktushelyzetek-az-ovodaban/>)

- 1. A gyerekek otthon rendszeresen panaszkodnak az óvónénire.**
 - a szülő nézőpontja
- 2. Az óvónéni folyton panaszkodik a gyerekekre.**
 - az óvodapedagógus nézőpontja
- 3. A gyerekek otthon panaszkodnak, hogy bántották az óvodában.**
 - a gyermek nézőpontja, társas kapcsolatai

Szereplők közt felmerülő, lehetséges problémaforrások (Csomortáni, 2011)

- gyermek-gyermek: csoportdinamika, eltérő szociális és családi háttér okozta problémák, rivalizálás
- óvodapedagógus-gyerek: frusztráció, értékellentétek, másság (felnőtt nézőpontja szerint)
- óvodapedagógusok egymás között: hierarchia, burn-out, vezető-beosztott, rivalizálás, érték-, érdek-ellentétek
- szülő-óvodapedagógus: túl aktív szülő (túlnyüzsgő, érdekérvényesítő), túl passzív szülő, otthoni vs. óvodai viselkedés, kommunikáció eltérése

- szülő-szülő: érték-, érdek-ellentétek

Konfliktuskezelés az óvodában

Alapvető szempontok:

- önismeret, szereprepertoár
- közösség ereje, decentralálás
- hiteles, nyílt kommunikáció (kongruencia vs. inkongruencia)
- nyugodt, biztonságos légkör

Eszközök:

- csoportjátékok
- szerepjáték, utánzás
- bábozás
- drámajátékok, dramatizálás
- mese

Óvodai konfliktusok elmélete (Cole és Cole 1998, Hegyi 2002 alapján Csomortáni, 2011 foglalja össze)

Okok a szociális fejlettség hiányaiból adódóan (ok és jelentkezési forma):

- zárkózottság – kommunikációs nehézség
- szorongás – szomatikus tünetek
- gyakori költözések, környezet-, lakhelyváltások, szülők túlhajszolt életmódja, organikus háttér – adaptációs nehézségek (beilleszkedési, magatartási nehézségek)
- közösségi tapasztalatok hiánya – szélsőséges reakciók (agresszió vs. alárendelődés), kompromisszumkészség hiánya, saját véleményhez való túlzott ragaszkodás

A szocializáció fázisai:

- alkalmazkodás (környezet, szabályok)
- közös tevékenység, társ jelenléte
- viselkedési kontroll (késleltetés, másik igényei, tolerancia)
- negatív érzelmek és saját érdekek kifejezésének szocializált formái

Szükséges szociális készségek:

- kapcsolatteremtés/megfelelés
- empátia/identifikáció
- kooperáció
- altruizmus
- rivalizáció
- kommunikáció
- konfliktusmegoldás

A szociális érettség jellemzői:

- kapcsolatteremtés
 - társas, közösségi aktivitás
 - csoportalakítási készség

- irányíthatóság
- terhelhetőség
- érzelmi kiegyensúlyozottság

Óvodai konfliktusok – helyzetgyakorlatok

- I. „5 éves kisfiam a minap azzal jött haza az óvodából, hogy a barátja Pistikecsúfolni kezdte. Kérdeztem miért, de nem tudott rá válaszolni. Mondtam neki, hogy védje meg magát, szóljon vissza ő is neki. Aztán másnap láttam, hogy egy zöld folt van a karján. Pistike megszorította. Gondoltam most már itt az ideje szólni az anyukájának, hogy helyre tegye a gyereket. De talán az óvónővel is beszélni kéne. Mit tegyek? Hogyan kezeljük ezt a helyzetet?”
(Óvodai konfliktus. Mi a jó megoldás? 2013.
https://gyermekpszichologus.blog.hu/2013/10/11/ovodai_konfliktus_mi_a_jo_megoldas)

A lehetséges értelmezéseket és megoldásokat a következő szempontokból kell kidolgozni:

- a szülő,
- az óvodapedagógus és
- a gyerek nézőpontja.

- II. „Kisfiam tavaly június végén töltötte be a 2. életévét és július óta járt egy magánóvodába. Lassan szokott be, sokáig csak egyedül ücsörgött egész nap. De az augusztusi szünet után szeptembertől minden jóra fordult. Nagyon szeretett járni, lettek barátai, jól érezte magát, vidám volt és kiegyensúlyozott. December elején azonban egyre nyugösebben indult, néha sírt is reggelenként, és egy délután mikor hazajött, azt mondta, hogy megrúgta az óvónő. Abszurdnak tűnt, kérdezgettem beszélgettünk róla, és a végén talán az én nyomásomra (sajnos) , de azt mondta, hogy ő bántotta az óvónénit. Ekkor egyébként még nem beszélt összefüggően, de egyértelműen azt mondta először: "Anya óvónéni rúgta babát! ". Másnap rákérdeztem az óvónőre, aki azt mondta, valóban volt egy kisebb konfliktusok, de szerinte már fárad év vége felé, ezért nyugösebb. Első gyerekes anyaként, tapasztalat nélkül én ezt el is hittem. De a két hetes téli szünet sem lett jobb, reggelente elbujdosott indulás előtt, határozottan ellenállt mikor indultunk. Február másodikán délután mikor mentem érte azt mondta, felpofozta az óvónéni, és eljátszotta, hogy történt, hová csapott és neki az fájt és sírt. Az óvónő másnap annyit beismert, hogy ráütött, de állította, hogy a fenekére és a pelenkán keresztül nem is érezhette. De sajnos, mivel a többi gyerek előtt történtés ők nagy sokára elmesélték otthon pl. testvérnek, mert azt mondták nekik, hogy aszüleiknek ne meséljék el, ez az ő közös titkuk, kiderült, hogy tényleg pofon voltés nem az első. Azonnal kivettük a gyereket, aki egyébként egy vidám, értelmes, kiegyensúlyozott kisfiú, de hatalmas a mozgásigénye és folyamatosan le kell(ett volna) kötni. Ebből adódtak a konfliktusok is.

Azóta, máshová jár, a régi barátai egy részével, tehát ismerős gyerekekkel, viszont ha valami nem tetszik neki, bármilyen konfliktus van, odacsap a többieknek, lökdösi őket, sokszor előzmény nélkül is. Illetve, ha az óvónéni szól rá egy másik gyerekre, akkor ő rögtön ott terem, rácsap, és a maga módján megszidja. Én ezt az óvodai pofon és az így ellesett konfliktuskezelési minta hatásának gondolom, de lehet, hogy tévedek és más okozza. Néha mintha provokálná is a többi gyereket, hanem rá figyelnek. Lehet, hogy az is baj, hogy egyke, és itthon talán túlzottan is körülötte forog minden, főleg az óvodai probléma után.

De nem szeretném, ha egyszer kiközösítenék emiatt. Egyébként nagyon szeret mindenkit, és őt is, egy összetartó kis csapat. Mostanában újra sokat beszél a pofonról, idegeneknek meséli, hogy képzeljék el vele ez történt.

Ezeket csak azért írtam le, hogy valamennyire megismerje az előzményeket, lehet-e összefüggés dolgok között? Hogyan tudnék neki feldolgozni a történeteket, ha beszélünk róla, vagy ha nem? Hogyan lehetnek leszoktatni a lökdösődésről, csapkodásról?” (Hibás konfliktuskezelés óvodában.

<https://www.webbeteg.hu/orvos-valaszol/psziches/63310>)

A leírás konfliktusok sorozatát tárja fel, első feladat ezen lépcsők leírása és prioritizálása (melyik hangsúlyosabb, fontosabb konfliktus). Ezt követően ugyanúgy a különböző nézőpontok, motivációk elkülönítése szükséges:

- Miért cselekedett így az óvodapedagógus?
- Mit tehetne másként a szülő?
- Mi a gyerek lehetséges nézőpontja?

III. A hat éves Pistit mindkét szülője nagyon okosnak tartja, akinek már iskolában a helye. Igaz, egy kicsit túl aktív, de hát játszania csak kell. Az óvodapedagógusok az iskolaérettségi vizsgálat alapján viszont nem javasolják ezt – maradjon még egy évet az óvodában, addig többet tud fejlődni és majd jobban be tud illeszkedni az iskolába, hiszen szerintük a gyerek szocializációjával is bajok vannak. A szülők fel vannak háborodva.

Tipikus konfliktusforrásról van szó, mely a gyerek sajátos nevelési igényének megállapításához hasonlítható (szülő elfogadja, vagy sem a diagnózist).

Az aktuális jogszabályi környezetet figyelembe véve mit tehet az óvodapedagógus?

Milyen kommunikációval, hogyan győzhető meg a szülő?

Konfliktusok a családban, iskola és család között

A személyes kapcsolatok rendszere és működése (Somlai Péter: Konfliktus és megértés. Gondolat, Budapest, 1986)

1., Konszenzuselméletek – szerepegyeztetések, stabilitás

konfliktuselméletek – konfliktusok hiánya (zárt, túlszervezett csoportok), labilitás
feldolgozás esélye – nyílt kommunikáció mértéke

2., A jelentéstulajdonítások dinamikája

elvárások, előlegezések, szándéktulajdonítások

kapcsolatok alakítása:

- a, megfigyelések,
- b, saját tapasztalat,
- c, „harmadik fél”

hitelesítések, minősítések – személyközi játszmák

3., Megértés szintjei

formális, alkalmi

informális - bonyolultabb kontextus, több elvárás (kölcsonös előlegezés és tanúsítás) és felelősség

rejtett utalások szerepe egy összeszokott csoportban (a csoport és a személyek közös múltja) – új ember érkezése

munkaegyezségek, hallgatólagos standardok

bizalom kockázatai

4., Kommunikációs taktikák

- helyszín megválasztása
- ülésrend, elhelyezkedés
- más személy bevonása
- metakommunikációs szabályok
- hangerő, beszédritmus, nem verbális
- külön nyelv
- analógiák, metaforák, általánosságok használata

5., Személyközi kompetenciák

szociális ügyesség, tekintély, hatalom
extenzitás és intenzitás, szimmetria és aszimmetria

6., Koalíciók (Georg Simmel)

kizáró (támadó-védekező) és egyensúlyi
személyek közötti közvetítők és szerepek (pártatlan harmadik fél a konfliktusban): tárgya
azonosítása, megfelelő légkör, akadályok elhárítása, normák képviselése, megoldás módozatai,
kezdeményezés stb.
hírnökök, kémek, postások (passzívabb); delegátusok (aktívabb); bírák és békítők (önálló) –
villámhárítók, tűzoltók és döntőbírók, fékezők és békegalambok

Konfliktusok és döntések a családban (Somlai, 1986 alapján)

17 éves gyerek először szeretne elmenni egy fesztiválra a barátaival
Megoldási lehetőségek:

INKÁBB ROSSZ:

- A, Egyszerűen bejelenti, mert tudja, hogy szülő ügye törődik vele, és jóváhagyja.
- B, A gyerek be se jelentheti ezt, mert arra számít, hogy ügye engedik el.
- C, A gyerek el fogja nyerni a beleegyezést, mert tudja, hogy addig győzködi a szüleit, amíg „felőrli” őket.

- D, A szülő elengedi a füle mellett, majd idegesen megtagadja az engedélyt.
- E, A gyerek megszarolja az egyik szülőt, mert sejti, hogy csak így engedik el.
- F, A szülő megszarolja a gyereket, mert csak így tudja visszatartani.

INKÁBB JÓ:

- G, Átbeszélük a tervet, engedi a szülő, mert bízik a gyerekben.
- H, Átbeszélük, túl veszélyes, nem engedi, de a gyerek korábbi tapasztalatai alapján tudja, hogy máskor, más tervet engedne.
- I, A szülő maga ösztönzi, hogy menjen.
- J, A gyerek önként lemond, látva a reakciókat.

Feladat:

- Egyetért az Inkább rossz és Inkább jó felosztással? Akár igen, akár nem a válasz, indokolja meg a döntését!
- Milyen jellemzőkkel írhatóak le a különböző lehetőségek alapján a családtípusok?

Konfliktusok a szülőkkel

(Szekszárdi Ferencné: A pedagógiai gyakorlat jellegzetes konfliktusai. Új Pedagógiai Szemle, 1993/7–8. 95–106.)

Hierarchia okozta problémák:

Az iskola formális világában alacsonyabb fokon áll a szülő, ugyanakkor beosztása, jövedelme, társadalmi helyzete alapján lehet, hogy magasabb a státusza – az is gond, ha alacsony a szocioökonómiai státusz.

Tisztázatlan az iskola és a szülői ház kompetenciájának határa:

Szülői érdekvépviselet, ki nevel, kit, szocializáció az iskolában és otthon. Túl aktív szülők (cél, hogy ne sértsük meg őket), túl passzív szülők (minden felelőséget az iskolára hárít).

Szülők szembehelyezkedése, bizalmatlansága az iskola irányában:

- gyerek féltése,
- felelőségkeresés (nevelési kudarcok, tanulmányi problémák),
- pedagógus nevelési stílusa,
- túl magas vagy túl alacsony követelmények.

Pedagógus attitűdök:

- viszonttámadás,
- elzárkózás,
- empátia,
- kooperáció.

Szülői attitűdök:

- kritika,
- elhallgatás,

- félelem, hogy a gyerek kedvezőtlen helyzetbe kerül,
- konstruktív együttműködés.

1. kép, Család és iskola kapcsolatának átalakulása (Forrás: [https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_nevelestan/tananyag/JEGYZET-19-3.3. A családi es iskolai nev.scorml](https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412b2/2013-0002_nevelestan/tananyag/JEGYZET-19-3.3. A_csaladi_es_iskolai_nev.scorml))

Esetleírás

(Molnár Melinda: Egy iskolai konfliktus elemzése. 2005. <https://osztalyfonok.hu/139/>)

A konfliktusban érintett személyek közül az egyik legfontosabb az osztályfőnöknő, aki egyben matematikatanárunk is volt. Számomra és osztálytársaim számára akkor még ismeretlen okokból vívta ki ellenszenvét egy osztálytársnőnk, aki egy rendkívül fogékony, jó képességű és szorgalmú diák volt, amit természetesen tanulmányi eredményei is alátámasztottak. Egyedül matematikából voltak nehézségei, de a közepes szint alatt soha nem teljesített ebből a tárgyból sem.

A probléma elemzése szempontjából fontos, hogy a tanuló, a konfliktus kialakulását megelőzően az osztálytársai közül szinte mindenkit a barátjának tudhatott. Szülei elváltak, édesanyja állandóan dolgozott, így súlyosan beteg nagypapja gondozásában neki is komolyan részt kellett vennie, ami egy kis idő elteltével mulasztott óraszámainak növekedésével járt együtt. Emiatt tanulmányi eredménye is romlott, bár csak kis mértékben, mert ha tehetett, igyekezett minden elmaradását precízen pótolni, de a családi gondok miatt ez nem mindig sikerült óráról órára. Az osztályfőnök magyarázatot kért, de miután tanítványa a problémát elmondta, úgy zárkózott el a segítségnyújtástól, hogy szavait kétségbe vonva, őt tette felelőssé a hiányzásokért, egyidejűleg sürgős változást követelt tőle. Mindezt anélkül tette, hogy a tanuló lelkiállapotára tekintettel lett volna, pedig annak látható jelei is voltak. A konfliktus akkor tetőzött be, amikor a tanárnő saját diákját megkerülve, annak háta mögött az osztályt „szítani” kezdte ellene, miközben a következő érvekkel igyekezett tanítványait meggyőzni: a gyakori hiányzások miatt, célszerű „az ilyen diákot” év végén tantárgyi vizsgák tételére kötelezni, hiszen az iskolai feladatok későbbi, otthoni bepótolásával lehetetlen a többiekkel lépést tartani, és a lemaradás csak egyre halmozódni fog. Ezenkívül leginkább azért neheztelt a tanulóra, mert szerinte kihúzta magát az osztály közösségi tevékenységeiből is. Magatartása tehát önző, öntörvényű, és nincs tekintettel osztálytársaira, akiket a közösségi teendőkben

mostanában folyton cserben hagy, de amint a leckékkel kapcsolatban segítségre van szüksége, rögtön őket ostromolja.

Túlzás lenne azt állítani, hogy megfenyegette az osztályt, de többször utalt rá, hogy jobban járunk, ha támogatjuk őt a tanulót érintő, szigorú, de a nevelés szempontjából célszerű döntéseiben. Annak ellenére, hogy a mulasztott órák száma nem lépte túl a megengedhető, arra kérte az osztályt, álljunk mellé, és ha az igazgatóhoz fordul az ügygel, erősítsük meg érveit.

A diák az osztályfőnök „toborzását” követően egyre több barátot veszített el, vagyis egyre kevesebb segítséget kapott. Gondjai így teljesen elhatalmasodtak rajta, erejét és motivációját a tanuláshoz fokozatosan elveszítette. Idegállapota egyre rosszabb lett, ami nem meglepő ennyi családi probléma megélése után. Nem is beszélve arról, hogy barátainak eltávolodása azt jelentette, hogy nincs kihez fordulni, ha a tanuláshoz vagy lelki problémáihoz segítségre van szüksége. Előfordult, hogy még a házi feladat átadásától is elzárkóztak társai. Mindezt maga a pedagógus idézte elő, aki felhasználta tekintélyét arra, hogy tanítványait befolyásolja.

Végül a tanuló édesanyja elérte, hogy az osztályfőnöknő időt szakítson rá, és a kialakult helyzetet megbeszélhessék. A tanárnő az osztály lázítását egyértelműen tagadta, majd azzal igazolta magát, hogy ő soha nem tesz különbséget tanítványai közt, mindegyiket egyformán szereti, ezért képtelen lenne egy ilyen aljas és igazságtalan lépésre. Ettől függetlenül kijelentette, hogy nem hajlandó elfogadni a hiányzásokra mentségül felhozott kifogásokat. Szigorúságát azzal indokolta, hogy ha ezeket mindig mindenkinek elfogadná, a tanítványok megszoknák az engedékenységet, és idővel nem lenne állandó tanulója az osztálynak. Ennek ellenére megígérte, hogy fontolóra veszi a dolgot. Legközelebb, amikor a tanuló újra hiányozni kényszerült, a tanárnő arra kérte osztályát, felejtsek el, amit eddig mondott, hiszen legfontosabb emberi értékünk az együttérzés, mások önzetlen segítése és támogatása. Sőt, megkért minket, legyünk türelmesek, megértők, áldozatkészek, hiszen ez a pedagógus és a tanulók együttes feladata egy ilyen helyzetben.

Feladat:

A leírásban szembetűnő a pedagógus következtelen, inkongruens magatartása – feltételezhető, hogy történt valami a háttérben, ami miatt gyökeresen megváltoztatta a véleményét. Milyen lehetséges forgatókönyveket tudunk felvázolni magyarázatként? Milyen szerepe volt, lehetett, kellett volna lennie az iskolavezetésnek és a többi kollégának?

A túlterheltség, mint jellemző probléma

(Az idézetek forrása: Marton Eszter: A szülő és az iskola kapcsolata. Doktori disszertáció. Budapest, ELTE PPK, 2019.
https://ppk.elte.hu/dstore/document/155/Marton_Eszter_disszertacio.pdf)

„szerdán ugyanez N-nek felkiáltó jellel: N !!!! 15 felkiáltó jel, Ronda, csúnya!! Szebben!!! és akkor a gyerek bög otthon, mert fáradt. Fáradt, mert 6 éves ...”(szülő)

„Én ezt nem is értem, hogy mi a fenének kell egy ekkora gyereknek 6 óra minden nap?” (szülő)

„ugye erre azt hogy fáradt. Hát az, hogy 7. óra után jön, nem ebédelt, akkor menjen le ebédelni, ilyen technikai problémák.....akkor gyorsan az ebédlőből kirángatom, hogy gyere

már, mert fejlesztő óra van... minden baja van...tehát nem is volt az udvaron ...ugyanakkor nekem be van osztva végig, én 4 óráig ott és ha nem jön, akkor nincs meg a fejlesztő óra. És, akkor ő nem akar ...” (utazó gyógypedagógus).

„V1: Már ők is belefáradtak. V2: Már elfáradtak. V3: Már nem érdekli őket.” (szülő, FCs)

„nem mindig tudom lelkesíteni a kollégákat, mert mindig olyan leterheltek érzikmagukat[...] számukra már nem mindig fontos a[tervezés, megvalósítás] ...” (intézményvezető)

„ami nehézséget okoz a gyerekeknek - foglalkozzanak vele, minden iskolában ez lenne jó” (szülő)

„nézzék át többször (tanulják meg újra), amit esetleg nem ért” (szülő)

„Nálunk is 12-en vannak, ugyan lenne idő gyakorolni, azért 12 gyerekkel.” (szülő)

„Tehát sok pluszmunkával jár úgy a tanórákon is, meg a többi tanórakra való felkészülés annak a pedagógusnak, tehát ez nagyon sok felkészültséget is igényelne. És ez áll a háttérbe, mert ez külön díjazást (érdemelve), ... anyagi vonzata nincs, tehát ugyanabba a munkakörbe kell ellátni, és szerintem ezért van ez a közömbösség.” (intézményvezető)

Feladat:

A túlterheltség érzése minden érintett szereplőnél felbukkan – Hogyan lehetne ezt kommunikációs eszközökkel csökkenteni?

Hiányzások

(Kállai Gabriella: Iskolai szabályozás. In: Györgyi Zoltán – Nikitscher Péter: Mindennapi ütközések. Iskolai konfliktusok és kezelésük. Budapest, OFI, 2012, 48–49. https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/mindennapi_utkozések.pdf)

Ha a tanórákról történő hiányzások okait keressük, az interjúk és fókuszcsoportok azt mutatják, hogy ezek egy része a kamaszkorra jellemző, szabályok elleni lázadásból ered, amelyhez nemritkán a kortárs csoportnak való megfelelés is társul. Ok lehet a szülők (felnőttek) elleni lázadás is, de lehet a szülői törődés hiányának jelzése is. Nagyarányú megjelenésük mögött olyan társadalmi okok is közrejátszanak, mint a tartósan munkanélküli, a szegénységben is egyre lejjebb csúszó családok alulmotiváltsága, érdektelensége az iskolával, a tanulással szemben:

„Szociális háttérük: alig van olyan, akinek normálisabb a családi háttere... a gyerek nem lát olyan mintát. Úgy gondolom, sok esetben olyan szülők nevelik őket, akik maguk is hasonló körülmények közül jöttek. Többségük nem kap munkahelyet, és nem látja már értelmét. Tehát a szülőket még lehetett motiválni, de a gyereket nem tudja azzal motiválni, hogy tanulj, majd haladni fogsz velem. Nézd meg, mire jutottam. Mire jutott? Tehát én ezt látom a legnagyobb problémának, hogy a szülők nem tudnak elhelyezkedni, ugyanezt látják a gyermekeik is, innentől kezdve nincs meg a példa...” (Iskolavezető)

„Azt gondolom, leginkább a társadalom legmélyebb rétegeibe kényszerülnek ők, mert szegénységgel élők, nélkülözők. Nincs számukra lehetőség, nem hisznek az iskolázottságban. Ők nem hisznek abban, hogy ha a gyerek kijárja az iskoláit, akkor neki egy életre szóló lehetőséget biztosít a társadalom.” (Pedagógus)

Az igazolatlan hiányzások hátterében a helyzetből való kilépés, menekülés mozzanatát is megtalálhatjuk: sajátos védekezési mód a tanulók részéről a tanulmányi kudarcok, az unalmas tanóra ellen, de nemritkán a tanárral való konfrontálódás elkerülésére is szolgál. „nagyon sokszor a gyerek a konfliktusokat konkrét tanárral szemben is úgy oldja meg, hogy kilép a helyzetből. Egyszerűen nem megy be arra az órára, mert nem sikeres, ott mindig kudarccal szembesül.” (Iskolavezető)

Feladat:

A sokat hiányzó gyerekek szülei általában elérhetetlenek a hagyományos módokon (e-mail, KRÉTA, telefon, közösségi oldalak, szülői fogadóóra) – hogyan lehetne őket megközelíteni, bevonni?

Iskolai konfliktusok – elmélet és helyzetgyakorlatok

Iskolai konfliktusok a benne résztvevők szempontjából

(Birloni Szilvia – Sík Eszter: Iskolai konfliktusok. Budapest, OFI, 2013.
https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/ofipast/2013/05/AVP_keretrendszer.pdf)

1. Diák-diák konfliktusok

- verbális agresszió
- kiközösítés
- zaklatás
- verekedés

Mennyire válik láthatóvá a pedagógusok számára?

Újabb megjelenési formák az online térben: képmással való visszaélés, komment-áradat, cyberbullying, videó készítése titokban, photoshop stb.

2. Tanár-tanár konfliktusok

- személyes konfliktusok: generációs különbségek
- szakmai konfliktusok: eltérő pedagógiai értékrend, diákokkal való eltérő bánásmód, módszertani különbségek stb.

Vezető és tantestület szerepe, az együttműködés milyensége, team-munka, támogató hospitálás.

3. Tanár-diák konfliktusok

- Órai zavaró magatartás (rendetlenkedés)
- Szóváltások
- Tettlegesség

Nézők és aktív résztvevők, motiválatlanság, mint kiváltó ok.

4. Tanár-szülő konfliktusok

- Elvárások ütközése mindkét irányból
- Szülő alárendelt viszonyba kerül a tanárral szemben
- Megrendelői attitűd a szülők részéről
- „Egymásra mutogatás”

Formális, hierarchián alapuló viszony vs. informális kapcsolatok, civil és pedagógus-én elkülönítésének nehézségei, iskola és szülők közötti kapcsolattartás nehézségei, online oktatás problémái (hozzáférés, információhiány, leterheltség stb.).

Iskolai konfliktusmegoldási módok és érzékelésük a „terepen”

(Sági Matild – Szemerszki Marianna: Az iskolai konfliktusmegoldási módok nevelő hatásai.

In: Györgyi Zoltán – Nikitscher Péter: Mindennapi ütközések. Iskolai konfliktusok és
kezelésük. Budapest, OFI, 2012, 75–121.

https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/mindennapi_utkozések.pdf

Tanórai fegyelmezetlenség

„Hát a legsűrűbb az, hogy a tanár tanítani akar, a diák meg nem akar tanulni. Mindenfélet igyekszik kitalálni, hogyan oldja meg az unalmas órát, vagy nagy lemaradása van, és gondolja, hogy úgysem tudja soha behozni, és akkor valahogy elüti az időt.” (Igazgatóiinterjú)

„A legenyhébb fokozat az, hogy eleve órán bejönnek, akkor legyenek szívesek helyet foglalni a helyükre. Elővenni a felszerelést, mert ugye ez is csúszni szokott. Van, amikor még az óra kezdése utáni 10 percen belül a tudatig nem jutott el, hogy ő órán van például. Tehát még továbbra is kokettál, a másikkal beszélget, még uzsonnázgat, még a sapka a fején van, még a felszerelés a hátán, a táská. [...] Vannak olyan osztályok, ahol az első 10 perc azzal telik el, hogy akkor most órán vagyunk, és tessék ezzel szembesülni. És akkor nagy nehezen ráhangolódunk. De van, ahol ez teljesen normális, beül, és elindul az óra.” (Pedagógus fókuszcsoporthoz tartozó interjú)

„A két nagy probléma az, hogy ne beszélgesse, amikor te beszélsz, dolgozzon, amikor az a feladata, hogy csinálja a dolgát. Tehát erre a kettőre kell így igazából figyelni.” (Pedagógus fókuszcsoporthoz tartozó interjú)

Tipikus tanári reakciók a diákok szemszögéből

„Egyes, kiküldi, igazgató. Hát attól függ, milyen tanár.”

„Elsőnek jó szóval akarják elkerülni, de ha a diák a jó szóból se ért, akkor szigorúbbak.”

„Kiabálnak.”

„Ránk szólnak, hagyd abba, maradj csendben.”

„Nem mindegyik tanár ilyen, van, aki már egyből bevágja az egyest.” „Olyankor valamit kérdez, de még olyat, amit nem is vettünk, akkor beír egy egyest, utána a másodikat, azért mert visszabeszélsz, a harmadikat, meg azért, mert miért ne, ha már van kettő.”

„Beírnak órai munkára egy egyest, kapsz egy szaktanárit, felküldenek az igazgatóhoz.”

„Behívják ...-t [a biztonsági őrt]. [...] Kinyitják az ajtót és kivisz egy gyereket esetleg.” (Részletek tanulói fókuszcsoporthoz tartozó interjúkból)

„A gyerekek próbálják eleinte, míg meg nem ismernek például engem, feszegetni, hogymeddig bírom, meddig mehetnek el, és mikor meddig, mert ez is változó. Akkor én is tudom már rajtuk,

hogy ők most mit szeretnének tudni. És ahhoz, hogy így megismerjük egymást, ahhoz szerintem nélkülözhetetlen, hogy valahol meghúzza a határt, és ahhoz, hogy ezt ne lépjék át, ahhoz szerintem az ilyenfajta fegyelmezésre, hogy egy szaktanárit még az elejénbeír az ember, az muszáj. Vagyis lehet, hogy nem akarok, nagyon-nagyon nehezen írok be szaktanárit, de néha muszáj, mert nem hiszik el, hogy tényleg beírom, nem hiszik el, hogy megcsinálom, és akkor utána én beszélek, beszélek, ő hát ez hiába beszél, úgy sem fogja beírni. Akkor nincs mit tenni, akkor kész, vége az osztály és a pedagógus kapcsolatának.” (Pedagógus fókuszcsoporthozos interjú)

„Én például fordítva szoktam, ha azt mondom, hogy: Tudom, hogy azt akarod, hogy kimenni innen, de nem fogsz, mert én nem küldök ki senkit.” (Pedagógus fókuszcsoporthozos interjú)

Hogyan lehetne kezelni a tanórai rendzavarást?

„Azt hiszem, nekem tippem sincsen, mit tudnának csinálni.”

„Nem tudom, szerintem ez a fegyelmezés téma már ott kezdődik, hogy otthon mi van, mert ha otthon úgy van, hogy gyerek azt csinálsz, amit akarsz, meg idemenjél, odamenjél, mit tudom én, hát akkor jó, hogy az iskolában is ilyen lesz.”

K: Az jó lenne, ha nagyobb fegyelmet tudnának tartani? „Mikor, hogy”

„Ha olyan van, amit szeretek, akkor igen. Ha olyan, amit rühellek, akkor nem.”

K: Mindenki mondjon egy rossz megoldást, ami tuti, hogy rossz, ha egy tanár csinálja, ha fegyelmezetlenkedik valaki. A rossz azt jelenti, hogy nem hat.

„Ha csak rászól például.” „Hát, amikor úgy csinál, mintha észre sem venné.” „Ha feladja úgy az anyagot, mert most ideges lesz, feladja az anyagot, dolgozzátok ki és jövő órán dolgozat. Egy gyerek miatt.” „Hát, ha egyből elkezd ordibálni, mint az idegbetegek.” (Részletek tanulói fókuszcsoporthozos interjúkból)

„... vannak (tanárok) az idősebbek közül, akik egyszerűen mindig azt ismételtetik, hogy az ő idejükbe, ha ő föladta azt a házi feladatot, azt meg kellett csinálni. És most ő azzal nem tud mit kezdeni, hogy nem csinálja meg az osztály háromnegyed része, amitől ő aztán nagyon frusztrált és nagyon el tud mérgesedni a viszony az osztályban. És nem látja azt, hogy neki is meg kéne érteni, hogy itt valószínű valami gondolkodásbeli meg szocializációs és egyéb problémák vannak, amitől ők nem értik egymást, és máshogy kéne közelíteni.” (Igazgatói interjú)

„Hát a beírással nem, ez biztos. Az egyessel főként nem, tehát, hogyha az ember azt akarja, hogy valami történjen, akkor valami mást keres. Az utóbbi öt évben körülbelül háromszor írtam be ellenőrző könyvbe. Viszont a gyerekek tudják, hogy iszonyúan tudok ironizálni, és ezzel nagyon jól rá lehet vezetni őket arra, hogy mi nem stimmel.” (Részletek pedagógus fókuszcsoporthozos interjúkból)

„És ott a fegyelmi tárgyaláson derül ki, hogy a tanár nem jól kezeli a konfliktusokat. Akkor, amikor itt erről beszélünk a tanárral, hogy, hogyan tovább, hogy kéne ezt másképp. Tehát másfajta szemléletet képviselünk. Tehát, hogy mindig oka van a dolgoknak és időt kell rá szánni. Persze azzal a megértéssel, hogy a tanárra oda van bízva harminc gyerek és egy órát tart, és rohan a másik osztályba, akkor azért nem mindig. Tehát igyekszem a tanárt is megérteni és nem ledorongolni. Tehát, hogy nem azért nem kérdezte meg, mert ő ilyen elvetemült, hanem nem volt rá ideje. És én próbálom erre rávezetni, hogy próbáljon erre időt szakítani, ha nem akkor, akkor máskor.” (Igazgatói interjú)

„Az, hogy tanár-diák között vannak összetűzések nem annyira ritka. Én azt mondanám inkább, hogy nagyon sok esetben nem hajlandók leülni, megbeszélni. Van olyan tanár, akivel történik ilyen atrocitás órán, de ő előveszi a gyereket, és négy szemközt megbeszéljük. Én ezt nem tartom rossz megoldásnak, gondolom, hogy az ő tekintélye annyira nem csorbul a többi gyerek előtt sem. Sok esetben viszont azt látom, hogy vannak kollegák, akik elvégzik az egyetemet, főiskolát, de az nem mindenre készít fel. Tehát tanulnak pedagógiát, meg pszichológiát, meg minden más módszereket, csak nem mindenki tudja alkalmazni. Sok esetben fegyelmi tárgyalások is azért történnek, mert van, aki nem tudja használni az ő saját eszköztárát.” (Pedagógus interjú)

„Igen, és nemcsak agresszió van, hanem igazából beszélgetésre vágynak. A ...-hoz [az iskolában dolgozó szociális munkáshoz] is azért járnak, mert ott beszélgetni lehet. Tehát van, aki meghallgatja őket. Például nekünk van húszon X óránk, tehát, hogy rohanunk, mondjuk egyik óráról a másikra, akkor nem biztos, hogy van abban a 10 percben, tehát annyit 10 perc alatt nem biztos, hogy [...] vagy 5 perc alatt nem lehet. És otthon se beszélgetnek.”

„És a másik dolog még az, hogy ez a beszélgetés, ez nemcsak a pedagógus-diák között rövid sok esetben, vagy kevés, hanem sajnos a szülő és a gyerek közötti beszélgetés is, tehát egyszerűen a szülők nagyon-nagyon keveset kommunikálnak. [...] A szülő egyszerűen azzal védekezik, hogy hát, ő nem ér rá, ő reggel 8-tól este 10-ig dolgozik, és ő neki nincs ideje a gyerekkel beszélgetni. És akkor marad a kommunikációban a facebook, meg a nem tudom milyen, ilyen személytelen kommunikáció, és ez hiányzik nekik sokszor ahhoz, hogy valakivel megosszák a gondolataikat. És akkor, ha a szülővel sem tudja megosztani, a pedagógussal sem tudja megosztani, hát akkor jön az agresszió, mert valamilyen formában ez megjelenik.”

„Én kategorikusan úgy gondolom, hogy nem tudnak beszélgetni, nem tudnak érvelni, nem tudják elmondani a véleményüket.” „De nehéz más értéket közvetíteni, mint amit ő otthonról hoz.” (Részletek pedagógus fókuszcsoporthoz interjúkból)

Tantestületen belüli konfliktusforrások – helyzetgyakorlatok

Az alábbiakban felvázolt szituációk a hétköznapi iskolai működés tapasztalatán alapulnak. Valamennyi szituációnál a lehetséges kiváltó okokat kell felvázolni, illetve minél több megoldást körvonalazni, a lehető legtöbb érintett érdekeinek figyelembe vételével. A szituációk után a zárójeles részek segítik a feladat jobb megoldásához nyújtott segítséget.

Kulcsfogalmak a szituációkhoz:

involváció, szervezeti működés, státusz és szerep, transzparencia, transzparens működés, csoportdinamika

1. szituáció

Az értekezleteken mindig csak egy-két kolléga szólal meg, a felvetett javaslatokat a tantestület egyhangúan megszavazza. A vezető kérdéseire, felvetéseire nem érkeznek érdemleges válaszok. Egy idő után az igazgató/igazgatóhelyettes fülébe jut, hogy a kollégák egy része szerint a vezető csak a belsőbb körére hallgat, nem kéri ki a tantestület véleményét, egyszemélyű vezetési stílust és kivételezést alakított ki.

(A „klikkesedés” ismert jelenségét alapul véve nagyon fontos, hogy itt a vezető nézőpontjába is belehelyezkedjünk: Hogyan változtatható meg a tantestület véleménye? Mit tegyünk az egységesebb közösségi szellem eléréséért?)

2. szituáció

A tantárgyfelosztásnál egy régóta betegeskedő kollégának két kérése van:

- ne kapjon hatodik órát, mivel öneki nem elég a 20 perces ebédidő az 5-6. óra között,
- ne kapjon hetedik órát, mert addigra már kifárad.

A fent említett dolgozó 45 éves, sokszor kellett már helyettesíteni és sokat lehet látni délután egy és két óra között biciklizni a kisváros utcáin. A kollégák egy része szerint csak ki akar bújni a munka alól, mások szerint viszont számára feltétlenül szükséges ez a szabadidő. A kérést előterjesztő pedagógus minden kérdésre védekezően válaszol, érezhető rajta a sértődöttség, hiszen régebben sok mindent megtett az iskoláért.

(Legalább három szempont fontos itt: az iskolavezetés, az átlagos, „mezei” kolléga és az érintett pedagógus álláspontja.)

3. szituáció

Egy TÁMOP/EFOP/GINOP pályázat lehetőséget nyújt arra, hogy a kollégák plusz pénzhez jussanak, minimális munka befektetésével. A pénzüsszeg adott, csak az elosztás módja nem –

a szétosztható összeg 850.000 Ft, a tantestület 37 főből áll. A lehetőség egy korábbi pályázat folyamán, az akkori pályázat kidolgozói közül már senki sincs az intézményben.

(Állami fenntartású intézményekben a bértábla miatt minden plusz forrás fontos, hiszen így lehetséges csak differenciált, teljesítmény utáni bérezés.)

4. szituáció

Az újonnan kinevezett iskolaigazgató elhatározza, hogy megreformálja az intézményen belüli kommunikációt – ezentúl minden pályázati lehetőségről és az intézményt érintő hírről kör e-mailt küld az alkalmazottaknak, hiszen korábban az volt a fő kifogás, hogy soha semmiről nem lehetett tudni, mindig utólag tudták meg a fejleményeket a kollégák. Hamarosan elterjed a szóbeszéd a tanáriban: a tanítás és nevelés mellett lassan már a számítógép előtt kell órákat görnyedni, különben belefulladás az e-mailekbe. Nem vagyunk mi titkárok/titkárnök. Az idősebb kollégák – állításuk szerint – meg sem tudják nyitni a levelező fiókjukat.

(A digitális oktatás időszakában az elektronikus leterheltség különösen fontos faktor lett, amihez a nevelési-tanítási platformok, pl. Kréta akadozása szintén hozzájárult.)

5. szituáció

Az egyik tanítás nélküli munkanapon előadót hívott meg az iskolaigazgató az intézménybe, a téma: a pedagógusok munkájának értékelése. Az előadás jó volt, bár kicsit hosszú és túlságosan elméleti – a kollégák nem akartak beszélni, csak azt firtatták, hogy mi volt ezzel a vezetés célja. Fokozottabban akarják ellenőrizni őket, vagy leépítést készítenek elő? A vezető próbálja meggyőzni a többieket, hogy mindenkinek jó, ha visszajelzést kap a munkájáról, mert így hatékonyabbak lesznek, vagy megtudják, mit kell esetleg változtatniuk. A nap végére úgy érzi az igazgató, hogy ezen a napon kevésbé volt hatékony a munkája.

(A 2000-es, 2010-es évek továbbképzési kampányai tovább folytatódtak 2020-ban, ami szintén nagy leterhelést és gyakran frusztrációt okozott a magyar pedagógusoknak, l. KOALA, KAP.)

6. szituáció

A tanév közepén elterjed, hogy a fenntartó a következő évtől már nem állapít meg felvételi keretet, mert kevés a gyerek, jövő ősztől egy iskolával kevesebb fog működni a kerületben. A tantestület korábban sokat vitatkozott, most a szülők egyöntetűen az igazgatóhoz fordulnak, hogy mentse meg az iskolát. A megszüntetés helyett más alternatívákat kell kidolgozni – mondják.

(A gazdasági racionalitás jegyében kezdeményezett iskolabezárások számos esetben nem valósultak meg, ezeket a tapasztalatokat lehet itt hasznosítani.)

7. szituáció

Egy vidéki középiskolában a diákoknak, szülőknek gondja akad az egyik pedagógussal. A gyerekek nem értik a magyarázatát, nagyon félnek az érettségitől, rendszeresen rossz jegyeket kapnak a dolgozataikra, ráadásul olyan kérdéseket tesz fel a kolléga, amiket – a diákok állítása szerint – nem is tanított meg. A pedagógus egyébként köztisztelőben álló személyisége helyi közösségben. A szülők az igazgatóhoz fordulnak, az érettségiig fél év van hátra. A

pedagógus a fogadóórákon visszautasított minden kritikát, a szószóló szülők gyermekei mintha rosszabbul is teljesítettek volna ezen alkalmak után.

(A tanár, mint tekintély-személyiség és a közösség konfliktusa klasszikus eset, amibe nagyon nehéz kívülről beavatkozni, de néha be kell avatkozni.)

Iskolai klíma

(Kósáné Ormai Vera – Horányi Annabella: Mi, pedagógusok. Flaccus Kiadó, Budapest, 2006)

A tanítási szituációkat kellemesnek tartó tanárok hét csoportja:

- 1., „profik”, akik a gyermekek részéről meleg viszonyt éreznek
- 2., „elkülönültek”: számukra nem annyira fontos a jó légkör, a diákok aktivitása és fegyelme
- 3., „rendet védők”: fegyelem, figyelem, jó légkör
- 4., „érdekeltek”: a tanulók részéről az elismerés, kedveltség, aktivitás és figyelem a legfontosabb
- 5., „szigorúak”: a fegyelem jelenti a jó közérzetet
- 6., „szociálisak”: első helyen a jó légkör, érzelmi közelség, „szimbiotikus érzések”
- 7., „szabadidőre összpontosítók”: nem fontos a fegyelem, érzelmi közelség, aktivitás, náluk a szabadidő kialakítása járul hozzá a nehézségekkel való megbirkózáshoz

Kellemetlenként átélt szituációk és pedagógus csoportok:

- 1., „megterhelhetetlenek”: a nehéz helyzetekben elkerülési-menekülési választ adnak
- 2., „rezignáltak”: a gyerekek agressziója és motivációhiánya terheli őket leginkább
- 3., „stresszesek”: a diákok fegyelmeztelenségét, tespedését, lustaságát megterhelőnek érzik, ilyen helyzetekben gyűlöletet éreznek és elhárítással reagálnak
- 4., „indulatosak”: megterhelő nekik a diákok motivációhiánya és a kapcsolatzavar. Indulatok, szomatikus tünetek

Kérdések:

- 1., Mely érzések lehetnek az „általános” jó közérzetének munkahelyi kísérői?
- 2., Mely érzések lehetnek a munkahelyi jó közérzetének otthoni, családi forrásai?
- 3., Mely érzések lehetnek az „általános” rossz közérzetének intézményi forrásai, összetevői?
- 4., Mely érzések lehetnek a negatív munkahelyi közérzet családi forrásai?
- 5., Mi lehet a magyarázata, hogy az egyik osztályba örömmel, nyugodtan megy be, míg a másikba feszülten, netán félelemmel?

Önmegfigyelés, listázás, változtatás

6., Mennyire elégedett a gyerekekhez fűződő kapcsolatával?

7., Mennyire elégedett a gyerekek viselkedésével?

8., Mennyire osztják meg a gyerekek személyes gondjaikat/mennyire zárkóztak?

A szerepkonfliktus

(N. Kollár Katalin – Szabó Éva: Pszichológia pedagógusoknak. Budapest, Osiris, 2004.

https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/ch22s02.html)

A szerepkonfliktusok fajtái:

1. Konfliktus az ember különböző szerepei között

Pedagógus-én vs. civil-én. Jellemző példa: a baráti társaságom egyik gyerekét kezdem el tanítani, aki korábban tegezett, de most az iskolában hozzá kell szoknia a formális magázáshoz. A helyzet a gyerekek és a tanárnak is új. Másik példa: a hétvégén egy koncerten találkozik a fiatal pedagógus az általa tanított gyerekekkel. Hétfőn a diákok hangosan kiabálnak utána a folyosón, hogy hogyan tetszett a tanárnőnek/tanár úrnak a koncert, zavarba hozva a pedagógust.

Erving Goffman szociálpszichológus dramaturgiai modellje segíthet a fenti konfliktus más nézőpontból való megvilágításában:

„Goffman nevéhez fűződik a dramaturgiai modell. Ennek alap gondolata, hogy a színház metaforája segítségével hétköznapi életünk társas része is jól leírható. Mi is meghatározott szerepeket játszunk, előadásainkra tudatosan készülünk a színpalok mögött, „jelmezeinket” is gondosan választjuk ki az aznapi „előadásnak” megfelelően. Előadásaink lehetnek sikeresek vagy sikertelenek, időről-időre „forgatókönyveket” írunk, „díszleteket” választunk lakásunkba, irodánkba. Az elmélet „homlokzatnak” nevezi azokat a pozitív társadalmi értékeket, melyekről egy személy sikerrel hirdeti, hogy képviseli őket. A Goffman által leírt stratégiai szerepjátszást nevezhetjük tudatos benyomáskeltésnek is.”

(Kommunikáció, 10. évfolyam, Ön- és társismeret, önkifejezés. Szakképzés, ügyvitel.

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/ugyvitel/kommunikacio/onkifejezes/tudatos-benyomaskeltés-es-a-machiavellizmus>)

2. Adott szerepen belüli ellentétes elvárások okozta konfliktus

Jellemző helyzet a „kettős könyvelés”: a tantervet teljesíteni kell, ezért a naplóba azokat az órákat írjuk be, ahol tartanunk kell, ugyanakkor, ha minden gyerekre akarunk figyelni és alaposan elmélyíteni a tudást, akkor el kell térnünk a formális előírásoktól. Eltérő problémaforrások lehetnek a szülői és pedagógiai elvárások különbségei, esetleg a vezetőség által közvetített igények.

3. A nem megfelelő szerepilleszkedésből adódó konfliktusok

Két fajtája van:

- szerep-én konfliktus: valakinek olyan szerepet kell vállalnia, ami nem illik a személyiségéhez, pl. mikor visszahúzódó, gátlásos emberekből lesznek tanárok, akik szenvednek így a nem megfelelő szerepben, a pedagógus bizonytalanságát pedig kihasználhatják a gyerekek.
- státuszinkongruencián alapuló konfliktus: rangon aluli szerepbe kényszerülés, nem a státusának megfelelő megbecsültség, pl. olyan főnök beosztottjává válik a pályakezdő tanár, akinek alacsonyabb az iskolai végzettsége. A tanári szakma alacsonyabb társadalmi presztízse szintén okozhat hasonló feszültségeket.

A szerepkonfliktusból adódó feszültség feloldásának lehetőségei:

1. Morális igazodás stratégiája

A különböző elvárások jogosságát, legitim voltát mérlegeljük és ez alapján döntünk. Például a gyerek jelenti azt, aki betörte az ablakot, inkább, mint, hogy a társait védve hallgasson.

2. Kibúvókereső stratégia

Lehetséges szankciók mérlegelése, annak érdekében, hogy a lehető legkisebb büntetést kapjunk, ha nem felelünk meg az elvárásoknak. Az előző eset alapján: a gyerek mégse mondja meg, hogy ki törte be az alakot, mert fontosabb neki az osztálytársai barátsága, és lehet, hogy „megússzák”.

3. Morális kibúvókereső stratégia

A két szempont kombinálása (legitimitás és szankciók): jelentem az ablak-betörést, de megpróbálom elérni, hogy ne kapjon nagy büntetést a tettes.

Instrumentális cselekvések: céljuk, hogy megváltoztassák a konfliktust előidéző körülményeket.

4. Konfliktusos szerepek elkülönítése

Bizonyos helyzetekben az egyik, más helyzetekben a másik szerepnek tesz eleget: példa lehet rá az osztály központi figurája, menő srác, aki sport- és tanulmányi versenyekre jár.

5. Szerepek összeolvasztása

Ha ez lehetséges, például egy szakfelügyelő szerepében a segítő, értékelő és támogató – igaz, ez gyakran újabb konfliktusokat szül.

6. Elmenekülés a helyzetből

Körülmények megváltoztatása: az iskolából való kivétel, osztályváltás, elköltözés, munkahelyváltás stb.

Figyelemváltás: a konfliktust kivált tényezők egyikéről nem vesz tudomást, figyelmét a másik irányba fordítja.

Vélemények megváltoztatása: az egyes szerepek fontosságának átértékelése.

Nyugtatók és serkentők alkalmazása: természetes és mesterséges úton.

Sikertelen konfliktusfeloldás

Rövid szituációk és megoldási lehetőségek

1. Az iskolaudvaron ügyel. Meglátja, hogy a harmadikos gyerekek egy csoportja célbaköpést játszik. A játék abból áll, hogy egymás felé köpnek, aki véletlenül eltalálja a társát, az lesz a következő. Bár csupán játékról van szó, úgy véli, nem hagyhatja szó nélkül a dolgot. Odahívja az érintett gyerekeket és rájuk parancsol, hogy azonnal hagyják abba a köpdösést. Akkor az egyik gyerek kilép a sorból, leköpi őnt és elszalad. Csak annyit látott belőle, hogy farmernadrágot és piros pulóvert viselt.

Lehetséges megoldások:

- Elkapja a gyereket és felpofozza.
- Beszél a gyerek osztályfőnökével és kéri, oldja meg ő a dolgot.
- Négy szemközt beszél a gyerekekkel és megkérdezi, hogy ő mit érezne és mit tenné hasonló esetben az ön helyében.

2. Árulkodás

Két ötödikes fiú jó barátságban volt, de magyar óra előtt összevesztek valamin. Előző magyarórán a tanárnő kérte őket, hogy hozzák be az ellenőrzőket, mert a dolgozatjegyeket akarja beírni. Be is hozták, de mivel az egyik kisfiúnak kettős lett a dolgozata, az ellenőrzőjét bedugta a tornaszákjába és kijelentette, hogy otthon hagyta. A másik csak erre várt és felkiáltott, hogy „nem igaz, a tornaszákjában van!”.

- Hogyan reagálhat a pedagógus?

3. Sértett szülő

Az egyik gyerek, akit mindig nagyon megbüntettek, ha rossz jegyet visz haza, meghamisított az ellenőrzőjében egy jegyet: a kettőt négyesre javította. A tanító észrevette a dolgot, írása értesítette róla a szülőt, aki visszaírt, hogy ez nem igaz, az ő gyereke ilyet nem csinál.

- El kell játszani a pedagógus-szülő közti lehetséges párbeszédet és ennek során meg kell próbálni konszenzusra jutni!

4. Tantestületen belüli vita

Krisztina osztályába egy kolléganője gyermeke jár, A pedagógus mama gyakran megjelenik az osztályban, hogy megvédje a fiát az osztálytársaitól, akik gyakran

csúfolják ezért. Marci félénk kisfiú, és ezért képességeinél is gyengébben teljesít. A pedagógus szülő az osztályfőnök szemére veti, hogy nem törődik eléggé a gyerekekkel.

- Milyen párbeszéd folyhat Krisztina, az osztályfőnök, illetve a pedagógus szülő között és vajon milyen megoldásra jutnak?

5. Az eltűnt zsebpénz

Az elsős Krisztián a szüleitől kapott zsebpénzből tízórait vásárolt magának az iskolai büfében. A maradék 500 forintot eltette a tolltartójába. A következő szünetben megdöbbenve jelezte a tanítónak, hogy eltűnt a pénz. A többi gyerek mondta, hogy Gábor vette el. Kiderült az is, hogy nyalókát vett rajta magának. Négy szemközti beszélgetésükön nyilvánvalóvá vált, hogy a kisfiú nincsen tisztában tette súlyával. Mivel ő nem szokott zsebpénzt kapni, viszont nagyon vágyott arra, hogy vásárolhasson magának ős is valamit, elvette társa pénzét.

- Milyen feladatok hárulnak a tanítóra az eset kapcsán, hogyan oldhatja meg a pedagógus a felmerült problémát?

Gyors reakció

Mit tenne a következő helyzetekben pedagógusként? Az első, spontán reakció kell leírni!

- A fiú/lány WC előtt elhaladva füstszagot érzek, valószínűleg benn cigiznek. Én, mint az ellenkező nemhez tartozó pedagógus erre....
- A tesióltöző ablaka félig nyitva, a fiúk az ablak előtt tolonganak, lesik a lányokat, akik sikongatnak. Én, mint folyosóügyeletes odamegyek és....
- Belépek az osztályomba, ahol osztályfőnök vagyok és hallom, hogy az egyik gyerek kipirult arccal kiabál: „Ez a hülye bácsi/néni (itt az én nevem jön) megint egyest adott a dolgozatomra!” Erre én:
- Beírtam valakinek egy szaktanári figyelmeztetőt az ellenőrzőjébe, a gyerek a helyére ment és utána kitépte azt a lapot az ellenőrzőjéből. Megszólalok:

Példák az iskolai konfliktusokra

Az alábbiakban felvázolt szituációk a hétköznapi iskolai működés tapasztalatán alapulnak. Valamennyi szituációnál a lehetséges kiváltó okokat kell felvázolni, illetve minél több megoldást körvonalazni, a lehető legtöbb érintett érdekeinek figyelembe vételével – fontos, hogy ki és miért mondja el a történetet, milyen kontextusban!

Iskola és család eltérő érték- és érdek-ítéleteit is figyelembe kell venni a megoldás során.

1. szituáció

Külsős pedagógus elmondása szerint:

Z, az iskola szakiskolai előkészítő osztályának tagja, 15 éves. Itt kezdte az iskolát az óvodából kikerülve. Már évekkkel ezelőtt elhagyta családját az apa, aki feszültségét azzal vezette le, hogy megverte családtagjait. Az anya új élettársa jól bánik a gyerekekkel, ám Z

úgy tűnik az édesapja temperamentumát örökölte – az apjára felnéz, míg az anyját lenézi, állandóan az előbbihez akarna menni, aki viszont nem törődik vele.

A probléma: Z dühkitörései nagymértékben veszélyeztetik társai testi épségét. Minden héten legalább egy esetben érkezik panasz rá, verekedés miatt. Az iskola keretein belül a „nagyszájú” idősebb fiúk többsége is szó szerint fél tőle, nem akarnak ujjat húzni vele. Az órák többségét viselkedésével szétbombázza. Nem mondható, hogy nem vesz részt, inkább túlságosan is nagy részt akar magának, megköveteli a figyelmet. Vagy mindenhez hozzászól, vagy viccet csinál mindenből.

Z saját bevallása szerint néha „elborul az agya”, „leszáll a köd” és olyankor meg kell vernie valakit. Tudja magáról, hogy ez néha megtörténik, de nem tud ellene tenni. Szintén az iskola tanulója Z barátnője, akit a fiú szinte megfojt a szeretetével. Sosem bántotta és sosem bántaná a lányt (elmondása szerint), aki sokszor mégis fél tőle.

Az osztályfőnök lépéseket próbál tenni az ügy érdekében. Az igazgatóhoz számtalanszor küldték már Z-t a szaktanárok. Eredménytelen volt minden próbálkozás. A legutolsó esetet követően az osztályfőnök behívatta a szülőket. Az állapot már tarthatatlanná vált, a fiú szinte minden társa fél tőle, némelyik tanára is. (Ehhez meg kell említeni, hogy a fiú elsőre mindenkit letegez – felindultságában a legtöbb esetben tanárait is. Nagyon oda kell figyelnie arra, hogy magázódjon. Személyes tapasztalatom az, hogy folyamatosan rá kell szólni a tegeződés miatt. Esetenként ez csak szándékos provokáció.)

2. szituáció

Pedagógus elmondása:

Az iskolában a nagyszünet után odajött hozzám az udvari ügyeletes, hogy az osztályomba járó egyik kisfiú csavarhúzóval szurkálja társait az udvaron, csináljak vele valamit. Persze kimentem, elvettem a csavarhúzót, megnéztem, hogy mennyire szúrta meg a társát és az óra elején megbeszéltük a problémát. A kisfiún különösebb sérülést nem lehetett látni. Azért, hogy az esetnek legyen nyoma, elkértem a másik üzenőjét és a következő szöveget írtam bele:

Tisztelt Szülők!

X. a mai napon szünetben egy csavarhúzóval szurkálta társait. A csavarhúzót elvettem, nálam átvehető. Kérem, beszéljenek vele otthon arról, hogy az ilyen játéknak milyen veszélyei lehetnek!

Tisztelettel: Y. osztályfőnök

Nem gondoltam, hogy az esetnek folytatása lesz, hiszen X. eleven gyereknek számít, sok csínytevése van, ill. sokszor gonoszkozik, de ritkán szoktam leveleket írogatni a szüleinek.

Másnap reggel anyukája már az iskola portáján állt, hangosan, szinte kiabálva kért számon, hogy mit képzelek én az ő fiáról, nem „olaszliszkai” szurkáló, követeli, hogy a bejegyzésemben a szurkáltam szót böködjem, hadonászott vele kifejezésre javítsam, egyébként megy az igazgatóhoz, meg jelenti. Persze az igazgatóhelyettes meg több kolléga hallotta a fenyegetést, én pedig elmentem az igazgatónak vázolni a történetet, hogy számítsa az anyuka megkeresésére. Az igazgató azt mondta, hogy jöjjön nyugodtan az anyuka, csavarhúzó a Házirend szerint sem lehet az iskolába hozni. Tehát az igazgató ekkor még megvédett az eset kapcsán.

Egy-két napig nem történt semmi, majd az email címemre kaptam egy „Figyelmeztetés” című levelet az anyukától, amiben sértve vette tudomásul, hogy a kérése ellenére sem javítottam a beírást.

Az eset ellentétet váltott ki az alsós igazgatóhelyettesben, ill. az igazgatóban. Az igazgatónk ez után a szülői levél után hajlott arra a lehetőségre, hogy javítsam az üzenőt a szülő kérése alapján. Az igazgatóhelyettes véleménye az volt, ha engedünk a szülő akaratának, akkor legközelebb is mindenért berohan és úgy kell majd ugrálnom neki, ahogy ő füttyül.

3. szituáció

Pedagógus szülő elmondása:

A saját gyermekem iskolájában történt az eset az osztályfőnök, osztálytárs anyuka és közöttem. Fiam egy átlagos általános iskolába jár. Harmadik osztályban gyakran megrugdosták, kiközösítették, mert „jól” viselkedett. Az osztályában meglehetősen sok konfliktus és nevelési probléma vetődik fel nap, mint nap. Fiam magatartása példás, tanítónők elmondása alapján udvarias, segítőkész. A pedagógusokra soha nem teszünk előtte megjegyzést, még akkor sem, ha én nem értek egyet egy-egy tanárral. Sajnos pedagógusként az a meggyőződésem, hogy a tanítónő a sok nagyszájú, időnként nevetlen gyereket nem fegyelmezte meg kellő időben és ez az idő előrehaladtával már egyre reménytelenebb feladatnak bizonyul. A nevelés hiányosságok persze a szülők részének is köszönhetőek.

Az iskolában kötelező a köpeny és ez volt a konfliktusunk kiindulópontja. A kisfiam sírva jött haza, hogy fekete pontot kapott, mert nem volt köpenye. Én megdöbbenve hallgattam az esetet, mert előző nap saját magam készítettem be a táskájába. Kiderült, hogy szünetben, amikor jelezték a gyerekeknek, hogy köpenyhiány miatt fekete pont fog járni, az egyik kisfiú elvette a köpenyét, sőt, fel is vette. Hiába szólt a tanító néninek, hogy az X nevű fiúnál van a köpeny, a tanító nem törődött vele, beírta a fiamnak a feketét. Nagyon mérges lettem, mert igazságtalannak ítéltam a helyzetet. Nyomban telefonáltam a tanító néninek, aki igazolta a fiam állításait és mondta, hogy a fiam valóban állított valamit a köpenyről és ő is észrevette, hogy X-nél hirtelen előkerült a köpenye. Kértem, hogy jelezze a szülők felé az esetet és legyen szíves kérje vissza a köpenyt. Persze ez nem történt meg se másnap, se harmadnap és az üzenőből sem törölték kis a feketét. Mint SZMK-s írtam a szülőknek egy körlevelet a következő üzenettel: „Kedves Szülőtársak! Fiam köpenye elveszett, aki esetleg megtalálja, kérem, küldje vissza! Különös ismertetőjele, hogy csak egy gombja van.” Persze a levélre senki más, csak X anyukája válaszolta a következőt: „Miért, nektek van olyan köpenyetek amin több gomb is van?”

4. szituáció

(Májer Viktória: Egy pofon története. 2013. <https://osztalyfonok.hu/1204/>)

Pedagógus elmondása:

Történetünk egy kistelepülés általános iskolájában játszódik, ahol magyartanárként dolgozom. Mivel viszonylag kis létszámú a közösségünk, a gyerekeket elsős koruktól kezdve figyelemmel tudjuk kísérni. Így mire felső tagozatba kerülnek, már nem ismeretlenként üdvözljük egymást. A következő eset résztvevőit is ismertem már alsó tagozatos korukból.

R. és S. a 2. évfolyamtól jártak egy osztályba. Mindketten halmozottan hátrányos helyzetű cigány diákok. Alsó tagozaton egyetlen tanító néni volt velük reggeltől délutánig, így a közösségét jól kézben tudta tartani, szinte családias viszony alakult ki közöttük. Bár S. szülői

beleegyezéssel kétszer bukott, a magaviseletével gondok nem voltak. A tanulmányi eredménye nagyon gyenge mind a mai napig, ezért BTM-es tanulóként fejlesztő pedagógus foglalkozik vele heti 2 órában, de az agresszivitás eddig nem volt jellemző rá. Ettől a tanévtől kezdődően vagyok az osztályfőnöke, segítőkész, lobbanékony természetű, de észérvekkkel meggyőzhető kamasz, aki képes őszintén bocsánatot kérni.

A fiúk ebben a tanévben járnak először külön osztályba. Bár eddig is volt párhuzamos csoport az évfolyamukon, ők annak alapján maradtak együtt, ahogyan alsó tagozatból a felsőbbek kerültek. Mivel R. testvére évismétlő lett, így a szülei kérésére őt áttette az igazgató a másik közösségbe. Az eddigi barátait a fiú újakkal gazdagította, a beilleszkedése zökkenőmentesen zajlott. A legjobb haverja lett azonban egy fiú, aki S. ellensége volt egy iskolán kívüli, régi, családi nézeteltérés miatt. A korábbi jó viszony ezért megszűnt a srácok között.

R. a haverjaival beszélgetett nagyszünetben a folyosón, amikor S. elszaladt mellettük, és R-t pofon csapta „játékból”. Éppen becsöngettek, órára indultam volna én is, amikor azt láttam, hogy az angolterem előtt hatalmas a tömeg. Egyértelmű volt, történt valami, segítségre lehet szükség. Az angoltanár és két nyolcadikos fiú fogta az önmagából kikelve tomboló R-t, miközben S. a hátam mögül nézte, mi a gyülekezés oka. (Meg sem fordult a fejében, hogy miatta van minden, ő csak játszott.) A fiú azért toporzékol, mert verekedni akart, vissza akarta adni a pofont S-nek, amit a nagyfiúk nem hagytak neki, ezért fogták le őt. A nyolcadikosok címszavakban elhadarták, mi volt a baj, abból is kiderült, S. a problémaforrása.

Miután minden osztály bement a tantermekbe, R-t bekísértem nyelvtanórára. A kisfiúban akkor már alig volt erő, csak feküdt a padon, és sírt. Az osztálytársai (bár alapvetően rendkívül harsány, hangos gyerekek) rettentően tapintatosak voltak vele, néma csöndben másolták a szabályokat a füzetbe, míg az igazgató úr felügyelt rájuk. Engem arra kért, hogy menjek be matematikaórára, hozzam ki S-t, tudjam meg, mi történt. Nem szeretett volna ő legfelsőbb hatalmként azonnal befolyni az ügybe. Azonban egyértelmű volt, a probléma megoldása nem várhat.

S. már ellenőrzővel a kezében jött ki a teremből (osztályfőnöki figyelmeztetésre számított), amikor meglátta, hogy én kopogtam be az órára. Halkan beszélgettünk a folyosón, egy padon

ülve, kértem, mondja el, mi történt, hiszen tudnom kell róla, hogy adott esetben megvédhessem őt. A fiú azt kérte, kiabáljak vele, vagy üssem meg, de ne legyek kedves. (A családban az anya rendszeresen testi fenytést alkalmaz a gyerekeivel szemben, ezt ő maga is bevallotta egy korábbi probléma kapcsán, de a gyerekek is elszólták már magukat néhányszor.) Természetesen nem tettem eleget a kérésének, erre a fiú sírva elmondta, hogy ő csak játszani akart R-rel, aki mostanában nem foglalkozik vele, pedig ő ezt szeretné.

Sajnos a tanulók között új „játék” terjed, a pankráció. Igyekszünk erről leszoktatni őket, sokszor elmondtuk már a kollégáimmal együtt, hogy ez nem játék, mert ha rosszul ütnek, rúgnak, az fáj a társuknak, és egy hajszál választja el a játékot a verekedéstől. Szülői értekezleten is téma volt már ez, de nem sikerült partnerre találnunk minden anyukában, apukában. Szerintük ez játék, és inkább ezt csinálják, mint a tévé előtt üljenek. Meggyőzhetetlenek egyelőre a szülők.

5. szituáció

(Pfeifer Erzsébet: Öregszem. 2017. <https://osztalyfonok.hu/1859/>)

Cirkusz az iskolában. Egyik szakiskolás leány óráam elején megemelt hangon közölte, nem fog tanulni, fáj a feje, elege van mindenkiből, csapkodni kezdett, stb. Kérdeztem, van-e konkrét oka, hogy így kikelt magából. Kiderült, hogy előző órai szünetben a tornaterem előtt várakozva nyakon vágta egy nyolcadikos srác. Kérdeztem, szólt-e a testnevelő tanárnak vagy az osztályfőnökének. Vállát rángatta, minek, úgymint kiiratkozik, dögöljön meg mindenki, ez a rákos iskola is.

Óra vége fele jártunk, amikor a lány anyja és a lány már felnőtt nővére berontott a tanterembe. Magukból kikelve közölték, hogy viszik a lányt ebből a „rákos” iskolából, most azonnal kiiratják, mit képzelünk mi, minek vagyunk itt, szxxx se érünk stb.

Tömören: Egyik barátnő segítőkészen és empátikusan felhívta a szülőket, akik előbb termettek a helyszínen, mint ahogy mi tudomást szerezhettünk volna a történetekről. Már hárman próbáltak szót érteni a feldühödött asszonyokkal: az osztályfőnök, a testnevelő és az intézményvezető. Törvények, egyéb érvek leperegnek róluk. Már a megoldást is megtalálták: dolgozni megy az „injekciógyárba”.

6. szituáció

(Rozsonits Erika: „Egyszer lent, máskor fent...” 2010. <https://osztalyfonok.hu/796/>)

A mi iskolánkban hagyomány, hogy a leendő osztályfőnökök tevékenyen részt vesznek a beiratkozásnál, hiszen ez az első – sok gyermek esetében sajnos az utolsó – alkalom arra, hogy a családról, a szülő-gyermek interakciókról valamit megtudjon a pedagógus. A kb. 15- 15 perc a személyes adatok felvétele alatt én szeretek bepillantást nyerni a szülő-gyermek, testvér-testvér kapcsolatokba.(hangnem, stílus, nyitottság, zárkózottság).

Kicsit késve, kicsit hangosan lépett az osztályba egy 40 év körüli édesanya és hatalmas túlsúllyal rendelkező lánya. Feltűnő volt a szülő izgatottsága, félelme. A kislány egyértelműen utálta a helyzetet, azt, hogy neki is itt kell lennie. Mikor megszólítottam, egy-egy szóval, de válaszolgatott. Amint a gólyatábori lehetőség tájékoztatásához értem, azonnal kikelt magából. Iskolába nem illő modorban kiabálta, hogy ez már mindennek a teteje, felejtsem el, és kész.

Az anyuka ijedten, szinte alázatosan kérlelte, térjen észhez, de a gyerek belelovalta magát a helyzetbe. Jól látszott, hogy nem ritka ez a dühkitörés, és az anyuka egyáltalán nem ura a kialakult helyzetnek. „Mit ígértél? Ne mutakozzál be!” – kérte a gyermekét. A többi asztalnál kollégáim, más osztályok tanulói, az őket elkísérő szülők döbbenten várták a fejleményeket.

Az első reakció, az első néhány mondat döntő lesz, ezt jól tudtam, s azt is, hogy meg kell szólalnom. A pillanat tört része alatt számtalan gondolat járt a fejemben: mennyi problémám lesz ezzel a gyerekekkel, ha már most ilyen cirkuszt mer rendezni; mi lehet a háttérben, mennyi sérelmet cipelhet, hogy így reagál; vajon én 14 évesen szerettem volna ilyen testalkattal gólyatáborozni?

Mivel felmértem, hogy az anyuka nem tudja megoldani a helyzetet, felálltam, s a tanulót is utasítottam erre. Bemutakoztam neki, közöltem vele, hogy nem tűröm ezt a viselkedést.

Röviden elmondtam, miért tartom fontosnak a gólyatábor szervezését. Majd közöltem, hogy ez nem kötelező, hanem választható program, s én felajánlom azt a lehetőséget, hogy este hazautazhat, hiszen a bent alvás sem kötelező. A legnagyobb meglepetésemre elfogadta a javaslatomat, esetlen, erőtlen volt a kézfogása.

Az induláskor természetesen az együttnevelés formáira nagy szükség volt. Mára a szülőkkal való kapcsolattartás szinte naprakész, sikerült bürokratikuságtól mentes kapcsolatot kialakítanunk. A megoldások keresésében a család és a gyermek pozitívumaira támaszkodom. Szerencsére az édesapa korrekt, együttműködő, a nehézséget az édesanya engedékenysége jelenti folyamatosan.

A kezdetektől fogva ez a kislány folyamatosan, majd minden tanítási órán kipróbálta ahatárait. Napi szinten jelezték a kollégák a kisebb-nagyobb megoldásra váró helyzeteket. Ekkor szinte kizárólag fekete ruhákba öltözött a gyerek, a halált, az elmúlást verseibenegyetlen célként jelölte meg. Ezeket az írásokat szívesen mutatta meg az érdeklődőknek, s szinte várta a megbotráncozást.

A folyamatos problémák miatt az általános iskola alatt elküldték pszichológushoz, aki azt mondta a szülőknek, hogy nem tud eredményt elérni a gyerekkel, amíg ennyire elutasító és nem hajlandó együttműködni.

Hivatalos dokumentumok iskolai konfliktusokról

Az alábbi két dokumentum iskolai droghasználatról szól. Az alábbi, jogszabályi idézet alapján kell elemezni a két szituációt, számba véve a lehetséges pedagógusi válaszlépéseket:

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

42. § (1)*

A pedagógust, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat, továbbá azt, aki közreműködik a gyermek, tanuló felügyeletének az ellátásában, hivatásánál fogva harmadik személyekkel szemben titoktartási kötelezettség terheli a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás során szerzett tudomást. E kötelezettség a foglalkoztatási jogviszony megszűnése után is határidő nélkül fennmarad. A titoktartási kötelezettség nem terjed ki a nevelőtestület tagjainak egymás közötti, valamint a gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjaival történő, a tanuló fejlődésével összefüggő megbeszélésre.

Feljegyzés iskolaidő alatti droghasználatról

Feljegyzés készítője: Somogyvári Lajos

Az esemény időpontja: 2012. 11. 12. 12:25 előtt

Az adott időpontban órát tartottam a osztálynak (11:50 – 12:35 között) – az osztályba kb. 12:25-kor érkezett meg A. B. és C. D. tanulók, akik addig nem voltak jelen az órán. Kérdésemre azt válaszolták, hogy az egyikük rosszul volt és ezért jöttek későn.

Másnap, 2012. 11. 13-án, az 5. órában a végzős gimnazistáknak tartottam órát, akikkel a hanyatló erkölcsi színvonalról beszélgettünk. Ők mondták erre példaként, hogy az előző nap A. B. és C. D. füveztek, ezért lettek rosszul.

Erről az információról még aznap értesítettem az iskola vezetőjét,

Tab, 2012-11-13

Fegyelmi eljárás kezdeményezése

Alulírott, Somogyvári Lajos tanár, a 10/E osztály osztályfőnöke fegyelmi eljárást kezdeményezektanuló ellen a következő indokokkal:

- igazolatlan órák, felszerelés hiánya és viselkedésbeli problémák miatt már részesült szaktanári figyelmeztetésben, osztályfőnöki figyelmeztetésben, osztályfőnöki intésben, igazgatói figyelmeztetésben és igazgatói intésben.
- 2013. május 14-én, 5. órán, informatikán interneten keresztül akart „füstölőt” rendelni, „Legális élvezet” címszó alatt. Mivel az ilyen eredetű anyagok ismeretlen összetételűek és tudatmódosító hatásúak, egyértelműen fel kell lépni terjesztésük, adásvételük ellen – különösen az iskolában. Nem lehet azzal védekezni, hogy legálisak, hiszen a dohányzás és italfogyasztás ugyanígy tiltott az iskolában, iskolai rendezvényeken. Ebben az esetben a tiltás fokozottan érvényes, hiszen nem ismerjük a szerek hatását. A designer drogok visszaszorítását célzó rendelet 2012. április óta van érvényben (66/2012. IV.2. Kormányrendelet), mely nemcsak konkrét szereket, hanem alapvegyületeket is felsoroló C-listát tett közzé – a lista bejelentések és kutatások alapján folyamatosan bővül. Tehát, ami ma még nincs tiltólistán, az holnap már felkerülhet. A C-lista elsősorban az interneten folytatott kereskedelmet célozza meg, ahol a korábbiaknál rombolóbb hatású szerek adásvétele folyik.

Mindezek alapján javaslom ellen fegyelmi eljárás lefolytatását.

Tab, 2013-05-16

Somogyvári Lajos

Az alábbi jogszabály-részlet a fegyelmi eljárás megkezdésének, lebonyolításának feltételeit, módját tartalmazza. Figyelem: mindig a jogszabály aktuális változatát kell figyelembe venni! Az előző két eset kapcsán milyen fegyelmi intézkedés javasolható a rendelkezésre álló információk alapján?

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet
a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
(<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm>)

52. §^{*}

21. A fegyelmi és kártérítési felelősség

53. § (1)^{*} A nevelési-oktatási intézményben folytatott tanulói fegyelmi eljárás és a fegyelmi tárgyalás pedagógiai célokat szolgál. Nem indítható fegyelmi eljárás, ha a kötelezettségszegés óta három hónap már eltelt. Ha a kötelezettségszegés miatt büntető- vagy szabálysértési eljárás indult, és az nem az eljárás megindításának alapjául szolgáló indítvány elutasításával vagy felmentéssel végződött, a határidőt a jogerős határozat közlésétől kell számítani.

(2)^{*} A fegyelmi eljárást egyeztető eljárás (a továbbiakban: egyeztető eljárás) előzheti meg, amelynek célja a kötelezettségszegéshez elvezető események feldolgozása, értékelése, ennek alapján a kötelezettségszegéssel gyanúsított és a sérelmet elszenvedő közötti megállapodás létrehozása a sérelem orvoslása érdekében.

(3)^{*} Egyeztető eljárás lefolytatására akkor van lehetőség, ha azzal a sérelmet elszenvedő fél, kiskorú sérelmet elszenvedő fél esetén a szülő, valamint a kötelezettségszegéssel gyanúsított

tanuló, kiskorú kötelességszegéssel gyanúsított tanuló esetén a szülő egyetért. A fegyelmi eljárás megindítását megelőzően a kötelességszegéssel gyanúsított tanuló, ha a kötelességszegéssel gyanúsított tanuló kiskorú, a szülője figyelmét írásban fel kell hívni az egyeztető eljárás igénybevételének lehetőségére. A tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő az értesítés kézhezvételétől számított öt tanítási napon belül írásban jelentheti be, ha kéri az egyeztető eljárás lefolytatását. Amennyiben az egyeztető eljárás lefolytatását nem kéri, továbbá, ha a bejelentés iskolába, kollégiumba történő megérkezésétől számított tizenöt napon belül az egyeztető eljárás nem vezetett eredményre, a fegyelmi eljárást le kell folytatni.

(4) Harmadszori kötelességszegés esetén a fegyelmi jogkör gyakorlója az egyeztető eljárás alkalmazását elutasíthatja.

(5) Ha a kötelességszegéssel gyanúsított tanuló és a sérelmet elszenvedő fél az egyeztető eljárásban írásban megállapodott a sérelem orvoslásáról, bármelyik fél kezdeményezésére az írásbeli megállapodás mellékelésével a fegyelmi eljárást a sérelem orvoslásához szükséges időre, de legfeljebb három hónapra fel kell függeszteni. Ha a felfüggesztés ideje alatt a sérelmet elszenvedő fél, kiskorú sérelmet elszenvedő fél esetén a szülő nem kérte a fegyelmi eljárás folytatását, a fegyelmi eljárást meg kell szüntetni. Ha a sérelem orvoslásáról kötött írásbeli megállapodásban a felek kikötik, az egyeztető eljárás megállapításait és a megállapodásban foglaltakat a kötelességszegő tanuló osztályközösségében meg lehet vitatni, továbbá az írásbeli megállapodásban meghatározott körben nyilvánosságra lehet hozni.

54. § (1) Az egyeztető eljárás lefolytatásáért a fegyelmi jogkör gyakorlója felel, a technikai feltételek biztosítása (így különösen megfelelő terem rendelkezésre bocsátása, egyeztető felkérése, értesítő levél kiküldése) a nevelési-oktatási intézmény feladata.

(2)* Az egyeztető eljárást olyan nagykorú személy vezetheti, akit a sérelmet elszenvedő fél és a kötelességszegő tanuló egyaránt elfogad.

55. § (1) Eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától fegyelmi büntetés nem szabható ki, ha a tanév végi osztályzatokat megállapították. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha a tanuló a nyári gyakorlat teljesítése során követ el fegyelmi büntetéssel sújtható kötelességszegő magatartást.

(2) Ha az eltiltás a tanév folytatásától, kizárás az iskolából fegyelmi büntetést a bíróság a tanuló javára megváltoztatja, a tanuló osztályzatait meg kell állapítani, ha ez nem lehetséges, lehetővé kell tenni, hogy a tanuló - választása szerint az iskolában vagy a független vizsgabizottság előtt - osztályozó vizsgát tegyen.

(3)* Ha a kizárás az iskolából fegyelmi büntetést megállapító határozat az iskola tizedik évfolyamának, a középiskola vagy a szakiskola utolsó évfolyamának sikeres elvégzése után válik végrehajthatóvá, a tanuló nem bocsátható érettségi vagy szakmai vizsgára. A tanuló a megkezdett vizsgát nem fejezheti be addig az időpontig, ameddig a kizárás fegyelmi büntetés hatálya alatt áll.

(4) A tanuló - a megrovás és a szigorú megrovás kivételével - a fegyelmi határozatban foglaltak szerint a fegyelmi büntetés hatálya alatt áll. A fegyelmi büntetés hatálya nem lehet hosszabb

a) meghatározott kedvezmények, juttatások csökkentése vagy megvonása fegyelmi büntetés esetén hat hónapnál,

b) áthelyezés másik osztályba, tanulócsoportha vagy iskolába, eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától és kizárás az iskolából fegyelmi büntetések esetén tizenkét hónapnál.

(5) A fegyelmi jogkör gyakorlója a büntetés végrehajtását a tanuló különös méltánylást érdemlő körülményeire és az elkövetett cselekmény súlyára tekintettel legfeljebb hat hónap időtartamra felfüggesztheti.

56. § (1)* Kiskorú tanuló esetén a fegyelmi eljárásba a szülőt minden esetben be kell vonni. A fegyelmi eljárásban a tanulót szülője, törvényes képviselője, a tanulót és a szülőt meghatalmazott képviselője is képviselheti.

(2)* A fegyelmi eljárás megindításáról a tanulót, a kiskorú tanuló szülőjét értesíteni kell a tanuló terhére rótt köteleességszegés megjelölésével. Az értesítésben fel kell tüntetni a fegyelmi tárgyalás időpontját és helyét, azzal a tájékoztatással, hogy a tárgyalást akkor is meg lehet tartani, ha a tanuló, a szülő ismételt szabályszerű meghívás ellenére nem jelenik meg. Az értesítést oly módon kell kiküldeni, hogy azt a tanuló, a szülő külön-külön a tárgyalás előtt legalább nyolc nappal megkapja.

(2a)* A fegyelmi eljárás során a tanulót meg kell hallgatni, és biztosítani kell, hogy álláspontját, védekezését előadja. A kiskorú tanuló kérésére a meghallgatáson a szülő részvételét biztosítani kell. Ha a meghallgatáskor a tanuló vitatja a terhére rótt köteleességszegést, vagy a tényállás tisztázása egyébként indokolja, tárgyalást kell tartani. A tárgyalásra a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét meg kell hívni.

(3) * A fegyelmi eljárást - a megindításától számított harminc napon belül - egy tárgyaláson be kell fejezni. Az eljárás során lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanuló, a szülő az

üggyel kapcsolatban tájékozódhasson, véleményt nyilváníthasson, és bizonyítási indítvánnyal élhessen.

(4) A fegyelmi tárgyalás megkezdésekor a tanulót figyelmeztetni kell jogaira, ezt követően ismertetni kell a terhére rótt köteleességszegést, valamint a rendelkezésre álló bizonyítékokat.

(5) A fegyelmi tárgyalást a nevelőtestület saját tagjai közül választott legalább háromtagú bizottság folytatja le. A bizottság az elnökét saját tagjai közül választja meg.

(6) A tárgyalásról és a bizonyítási eljárásról jegyzőkönyvet kell készíteni, amelyben fel kell tüntetni a tárgyalás helyét és idejét, a tárgyaláson hivatalos minőségben részt vevők nevét, az elhangzott nyilatkozatok főbb megállapításait. Szó szerint kell rögzíteni az elhangzottakat, ha a tárgyalás vezetője szerint ez indokolt, valamint ha azt a tanuló, a szülő kéri.

57. § (1) A fegyelmi jogkör gyakorlója köteles a határozathozatalhoz szükséges tényállást tisztázni. Ha ehhez a rendelkezésre álló adatok nem elegendők, hivatalból vagy kérelemre bizonyítási eljárást folytat le. Bizonyítási eszközök a tanuló és a szülő nyilatkozata, az irat, a tanúvallomás, a szemle és a szakértői vélemény.

(2) A fegyelmi eljárás során törekedni kell minden olyan körülmény feltárására, amely a köteleességszegés elbírálásánál, a fegyelmi büntetés meghozatalánál a tanuló ellen vagy a tanuló mellett szól.

(3)* A fegyelmi büntetés megállapításánál a tanuló életkorát, értelmi fejlettségét, az elkövetett cselekmény súlyát figyelembe kell venni. A fegyelmi büntetést a nevelőtestület hozza. Az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat véleményét a fegyelmi eljárás során be kell szerezni.

(4)* Ha a fegyelmi eljárás során a kiskorú tanuló veszélyeztetettsége felmerül, a nevelési-oktatási intézmény vezetője jelzi azt a tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatnak, indokolt esetben a gyámhatóság számára is.

(5)* A gyakorlati képzés keretében elkövetett köteleességszegésért a fegyelmi eljárást az iskolában kell lefolytatni.

58. § (1) A fegyelmi határozatot a fegyelmi tárgyaláson szóban ki kell hirdetni. A kihirdetéskor ismertetni kell a határozat rendelkező részét és rövid indokolását. Ha az ügy bonyolultsága vagy más fontos ok szükségessé teszi, a határozat szóbeli kihirdetését az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlója legfeljebb nyolc nappal elhalaszthatja.

(2) A fegyelmi eljárást határozattal meg kell szüntetni, ha
a) a tanuló nem követett el köteleességszegést,

- b) a kötelességszegés nem indokolja a fegyelmi büntetés kiszabását,
- c) a kötelességszegés elkövetésétől számított három hónapnál hosszabb idő telt el,
- d) a kötelességszegés ténye nem bizonyítható, vagy
- e) nem bizonyítható, hogy a kötelességszegést a tanuló követte el.

(3)* A fegyelmi határozatot a kihirdetést követő hét napon belül írásban meg kell küldeni az ügyben érintett feleknek, kiskorú fél esetén a szülőjének.

(4) Megrovás és szigorú megrovás fegyelmi büntetés esetén a határozatot nem kell írásban megküldeni, ha a fegyelmi büntetést a tanuló - kiskorú tanuló esetén a szülő is - tudomásul vette, a határozat megküldését nem kéri, és eljárást megindító kérelmi jogáról lemondott.

(5) A fegyelmi határozat rendelkező része tartalmazza a határozatot hozó szerv megjelölését, a határozat számát és tárgyát, a tanuló személyi adatait, a fegyelmi büntetést, a büntetés időtartamát, a felfüggesztését és az eljárást megindító kérelmi jogra való utalást.

(6) A fegyelmi határozat indokolása tartalmazza a kötelességszegés rövid leírását, a tényállás megállapításának alapjául szolgáló bizonyítékok ismertetését, a rendelkező részben foglalt döntés indokát, elutasított bizonyítási indítvány esetén az elutasítás okát.

(7) A fegyelmi határozat záró része tartalmazza a határozat meghozatalának helyét és idejét, a határozatot hozó aláírását és a hivatali beosztásának megjelölését. Ha első fokon a nevelőtestület jár el, a határozatot a nevelőtestület nevében az írja alá, aki a tárgyalást vezette, továbbá a nevelőtestület egy kijelölt, a tárgyaláson végig jelen lévő tagja.

59. § (1) Az elsőfokú határozat ellen a tanuló, kiskorú tanuló esetén pedig a szülő is nyújthat be fellebbezést. A fellebbezést a határozat kézhezvételétől számított tizenöt napon belül kell az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához benyújtani.

(2) A fegyelmi büntetést megállapító határozat ellen benyújtott kérelmet az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlója a kérelem beérkezésétől számított nyolc napon belül köteles továbbítani a másodfokú fegyelmi jogkör gyakorlójához. A felterjesztéssel együtt az ügy valamennyi iratát továbbítani kell, az elsőfokú fegyelmi jogkör gyakorlójának az ügyre vonatkozó véleményével ellátva.

60. § (1)* A fegyelmi ügy elintézésében és a határozat meghozatalában nem vehet részt a tanulónak a Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozója, továbbá az, akit a tanuló által elkövetett kötelességszegés érintett.

(2) A másodfokú fegyelmi határozat meghozatalában nem vehet részt az (1) bekezdésben meghatározottakon túl az sem, aki az elsőfokú fegyelmi határozat meghozatalában részt vett, továbbá az, aki az ügyben tanúvallomást tett vagy szakértőként eljár.

(3) Akivel szemben kizárási ok áll fenn, köteles azt bejelenteni. A kizárási okot a tanuló és kiskorú tanuló esetén a szülő is bejelentheti. A nevelőtestület tagja ellen bejelentett kizárási ok esetén az iskola, a kollégium igazgatója, vezetője, egyéb esetekben a másodfokú fegyelmi jogkör gyakorlójának munkáltatója megállapítja az (1)-(2) bekezdésben meghatározott kizárási ok fennállását.

61. § (1) Ha az iskolának, kollégiumnak a tanuló kárt okozott, az igazgató, a kollégium vezetője köteles a károkozás körülményeit megvizsgálni, az okozott kár nagyságát felmérni, és lehetőség szerint a károkozó és a felügyeletét ellátó személyét megállapítani.

(2) Ha a vizsgálat megállapítása szerint a kárt az iskola, a kollégium tanulója okozta, a vizsgálat eredményéről a tanulót, kiskorú tanuló esetén szülőjét haladéktalanul tájékoztatni kell. A tájékoztatással egyidejűleg a szülőt fel kell szólítani az Nkt. 59. § (1)-(2) bekezdésében meghatározottak szerint az okozott kár megtérítésére.

Verbális agresszió

Az alábbi feljegyzés extrém viselkedésről számol be: hogyan lehet értelmezni a lenti szöveg alapján a kompetenciahatárok fogalmát? Kikhez lehet fordulni segítségért?

Feljegyzés X. Y. viselkedéséről

9. osztályos tanuló, nemrég érkezett az iskolába áthelyezéssel. A mai napon (2012. december 5.), 6. órában (Anyanyelvi kommunikáció) X. Y. minősíthetetlen módon viselkedett. Társait (különösen Z-t) fenyegette, káromkodott, dolgozni nem volt hajlandó. Folyosói és mostani órai viselkedése alapján állandóan az alkalmat keresi, hogy belekössön valakibe (elállja mások útját, fenyegetően lép fel). Az órán folyamatosan provokált – egyelőre csak szóban (pl. Hogy miben fogunk megmérkőzni, bokszban? A nemleges válaszra: Megijedt? Ki fogom csorgatni a vérét az ablakon), de véleményem szerint fizikai veszélyt rejt másokra (és az órát tartó tanárra) nézve. X. Y. pártfogó tiszttel rendelkezik, korábbi ügyei miatt. Az osztály az átlagosnál jobban dolgozott, semmi nem indokolta X. Y. viselkedését (én pláne nem), amin még társai is megdöbbenek. Olyannyira antiszociális személyiség, amilyennel 7 éve (mióta a Rudnayban tanítok) nem találkoztam. Adtam neki szaktanarit, de

szerintem el kell távolítani az iskolából, ha nem változtat viselkedésén. Az ő viselkedése már nem pedagógiai, hanem rendészeti probléma.

Tab, 2012-12-05

Somogyvári Lajos

Diákjogok

Az alábbi szöveg a diákoknak szól, saját jogairól és kötelességeikről – az Oktatási Hivatal oldalán található meg.

Diákjogi kisokos

(Muli Orsolya: Jogod van hozzá! Győr.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Gyor/diakjogok.pdf)

A lelki terror és a testi fenyegetés tilalma

A testi fenyegetés tilalma minden oktatási-nevelési intézményre kiterjed. Tilos a diákoknak fizikai fájdalmat okozni, őket kínozni, kegyetlen, embertelen bánásmódban részesíteni. Lelki terror akkor valósul meg, ha valakit fizikailag ugyan nem bántalmaznak, de szóbeli úton megpróbálnak betörni, a hatalmuk alá vonni, megalázni, akaratát megtörni. A lelki terror, a megalázó, lealacsonyító bánásmód tiltott az iskolákban, sem tanárok, sem diákok terrorizálhatják a másikat, mert ezek lelki sérüléseket okozhatnak az áldozatoknak.

Nktv. 46.§ (2) bekezdés: A gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben.

A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Az értéktárgyak bevitele az iskolába

Az értéktárgyak bevitelét az iskola házirendje szabályozhatja, korlátozhatja, erre a köznevelési törvény lehetőséget ad. A mobiltelefon, az MP3, laptop, tablet, ékszerek mind értékes tárgyak, melyek az oktatáshoz nem feltétlenül szükségesek. Az intézményeknek lehetősége van ezeket a tárgyakat kitiltani az iskolákból, kollégiumokból, vagy a megőrzőben elhelyezni, illetve használatát feltételhez kötni.

Nktv. 25. § (3): A házirend előírhatja az óvodába, iskolába, kollégiumba a gyermekek, tanulókat által bevitt dolgok megőrzőben, öltözőben való elhelyezését vagy a bevitel bejelentését. A házirend az óvodába járáshoz, a tanulói jogviszonyból, kollégiumi tagsági

viszonyból származó kötelezettségek teljesítéséhez, jogok gyakorlásához nem szükséges dolgok bevitelét megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Ha az előírt szabályokat megszegik, a bekövetkezett kárért a nevelési-oktatási intézmény nem felel.

Kép- és hangfelvétel készítése

Az intézményben a kép vagy hangfelvétel elkészítése és felhasználása akkor lehetséges, ha ehhez az érintett személy hozzájárulását adta. Nincs szükség az érintett hozzájárulására a felvétel elkészítéséhez és a felvétel felhasználásához tömegfelvétel és nyilvános közéleti szereplésről készült felvétel esetén. Ez azt jelenti, hogy az önrendelkezési jogunkból eredően a Polgári Törvénykönyv alapján mi dönthetünk arról, hogy készülhet-e rólunk egyedi azonosításra alkalmas felvétel (kép- és/vagy hangfelvétel), valamint az milyen nyilvánosság elé kerüljön, azt ki láthassa. Ez a hozzájárulás adott esetben ráutaló magatartással is megadható, például, ha valaki olyan rendezvényen vesz részt, ahol felvétel készül, a megjelenésével, mint ráutaló magatartással megadja a kép készítéséhez (és akár felhasználásához) a hozzájárulást. Egy engedély nélkül készült fotó közzétételének, az internetre feltöltésének jogi következménye lehet, ezért mielőtt ilyet teszel, az illető személytől hozzájárulást kell kérned. Engedély nélkül tehát nem veheted fel a tanórát, nem csinálhatsz diáktársaidról, tanáraidról videó-felvételt a folyosón, a kiránduláson.

Késések, hiányzások

A hiányzások nyilvántartása az iskola feladata. Ha nem veszel részt egy tanórán, akkor távolmaradásodat igazolni kell. Igazolásod lehet orvos által, vagy állami szerv, hatóság által kiállított igazolás, vagy olyan tény, mely magyarázatul szolgál távolmaradásodra. Az iskola köteles elfogadni azt, ha azonban kételkedik eredetiségében, megkeresheti az igazolást kiadót. Amennyiben a távolmaradásodat nem igazolod, a mulasztásod igazolatlan. Az iskola köteles szüleidet - amennyiben kollégista vagy, a kollégiumot is – értesíteni. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Amennyiben a szülő értesítése sikertelen marad, és ismételten órákat mulasztasz, az iskola a gyermekjóléti szolgálat segítségét igénybe véve keresi meg szüleidet. Újabb igazolatlan hiányzások esetén az iskola ismételten megkeresi a szülőt, gyermekjóléti szolgálatot, a szabálysértési hatóságot, végül a gyámhatóságot is. A jogszabályban meghatározott óraszám feletti hiányzás esetén a tanítási év végén nem lesz minősíthető, kivéve, ha a nevelőtestület

engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyél. Amennyiben a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezel meg, a késést igazolnod kell a házirendben foglalt szabályok szerint, a késések idejét össze kell adni. Amennyiben ez az idő eléri a tanórai foglalkozás időtartamát, a késés egy igazolt vagy igazolatlan órának minősül. Az elkésző tanuló nem zárható ki a tanóráról, foglalkozásról.

Osztálypénz

Az osztálypénz szedése elterjedt az iskolákban, azonban az iskola bármiért nem kérhet pénzt. A jogszabály szigorúan meghatározza, hogy az iskola mikor szedhet pénzt a tanulóktól. Előírás, hogy a pedagógiai program végrehajtásához kapcsolódó, a minden tanuló számára előírt tananyag megismerését, feldolgozását, a mindennapi testedzést szolgáló, intézményen kívüli kulturális, művészeti, sport- vagy más foglalkozás, kirándulás térítésmentes, ezért nem kérhet pénzt. Kérhet azonban pénzt a nem kötelező, hanem szabadon választott tevékenységekért, ha azok az iskola pedagógiai programjában szerepelnek. Az iskolaszék, az óvodaszék, a kollégiumi szék - annak hiányában a szülői szervezet (közösség) az intézményi tanács és iskolában az iskolai diákönkormányzat véleményének kikérésével - meghatározhatja azt a legmagasabb összeget, amelyet a nevelési-oktatási intézmény által szervezett, nemingyenes szolgáltatások körébe tartozó program megvalósításánál nem lehet túllépni.

20/2012. EMMI rendelet 83. § (2) a) pont: A tanuló, a gyermek, a kiskorú tanuló szülőjének írásbeli nyilatkozatát be kell szerezni minden olyan óvodai, iskolai, kollégiumi döntéshez, amelyből a tanulóra, gyermek, kiskorú tanuló esetén a szülőre fizetési kötelezettség hárul.

229/2012. Kormányrendelet 34. § (3): Az iskolaszék, az óvodaszék, a kollégiumi szék - annak hiányában a szülői szervezet (közösség) az intézményi tanács és iskolában az iskolai diákönkormányzat véleményének kikérésével - meghatározhatja azt a legmagasabb összeget, amelyet a nevelési-oktatási intézmény által szervezett, nem ingyenes szolgáltatások körébe tartozó program megvalósításánál nem lehet túllépni.

Az iskolai öltözködés szabályai

Az öltözködésről röviden: az öltözködés az önrendelkezéshez, az emberi méltóságodhoz, a személyiséged szabad kibontakoztatásához tartozik, melyet tiszteletben kell tartania mindenki másnak. Nem kell engedélyt kérned, hogy kifessed a körmöd, mintás polót vegyél fel, vagy éppen mély ülepű nadrágot viselj, ha az tetszik. Vedd azonban figyelembe azt, hogy tanáraid,

társaid kritizálhatják ezt, véleményt nyilváníthatnak róla, addig míg ezzel emberi méltóságodat nem sértik. Tanáraid az oktatáson kívül nevelni is próbálnak, ezért joguk és lehetőségük, hogy felhívják a figyelmedet arra, ha szerintük nem megfelelő, nem az iskolába való az öltözködésed. Az öltözködésre vonatkozó azon előírások jogszerűek, melyek a tanulók testi épségét hivatottak megőrizni. Ilyen szabály lehet az, hogy bizonyos ékszereknem viselhetőek a balesetveszély miatt, vagy az, hogy műhelygyakorlaton védőruhát kell viselni. Jogszerűek azon előírások is, amelyek nem feltétlenül a testi épséget, hanem a tanulókruházatát védik.

Nkt. 46.§ (2) A gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Nkt. 46.§ (3) f) pont: A gyermeknek, tanulónak joga, hogy személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát a nevelési-oktatási intézmény tiszteletben tartsa, e jogának gyakorlása azonban nem korlátozhat másokat ugyanezen jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, valamint a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását.

A magánélethez való jog

Ez a jog mindenkit megillet, még az iskolában is. Mindenkinek vannak barátai az iskolán kívül, mindenkinek lehetnek problémái, titkai. Ezekről alapesetben nem kell beszámolnod. A magánlevelezés joga megillet, így a részedre szóló zárt küldeményt az órán, titkárságon, szülői értekezleten sem bonthatják fel. A párkapcsolatod a magánügyed, azt az iskola nem tilthatja meg, de nevelési célzatú javaslatokat, intelmeket megfogalmazhat. Fontos megemlíteni, hogy ezen jogod sem korlátlan, azaz gyakorlásával nem korlátozhatod mások jogait, továbbá nem veszélyeztetheted saját és társaid épségét, egészségét.

Nkt. 46.§ (3) bekezdés f) pont: A gyermeknek, a tanulónak joga, hogy személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát a nevelési-oktatási intézmény tiszteletben tartsa, e jogának gyakorlása azonban nem korlátozhat másokat

ugyanezen jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-
oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, valamint a művelődéshez való jog
érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását.

Személyes adatok védelme

Személyes adataid védelme minden adatkezelőnek kötelessége. Személyes adatnak minősül az érintettel kapcsolatba hozható adat - különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret -, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Az adatvédelmi szabályok az iskolában is érvényesek, bárkiről, bármilyen információt nem gyűjthet az intézmény. Személyes adatnak minősül az osztályzat (melyet csak tanulóközösségekben lehet nyilvánosságra hozni. A nyelvvizsga eredmények ugyancsak személyes adatok, ezeket sem hozhatja az iskola nyilvánosságra, de ugyanígy egy sikertelen vizsgát sem. Hátrányos helyzetéről, családod anyagi helyzetéről, egyéb szokásaidról sem hozhat nyilvánosságra információkat. Szüleidnek bármilyen adatot, információt kiadhat az intézmény, ehhez hozzájárulásodat nem kell kérnie. Név nélkül, statisztikai célokra adataid továbbíthatóak, ha azokból személyedre nem lehet visszakövetkeztetni.

2011. évi CXII. törvény 3.§ 2. pont személyes adat: az érintettel kapcsolatba hozható adat - különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret -, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.

Nktv 41. § (1) A köznevelési intézmény és a köznevelési feladatot ellátó nem köznevelési intézmény (a továbbiakban: köznevelési feladatokat ellátó intézmény) köteles a jogszabályban előírt nyilvántartásokat vezetni, a köznevelés információs rendszerébe bejelentkezni, valamint az Országos statisztikai adatgyűjtési program keretében előírt, valamint a lemorzsolódással veszélyeztetett tanulókról összesített adatokat szolgáltatni.

Feladatok a diákjogokkal kapcsolatban:

1. Mit kezdünk azzal a helyzettel, ha egy gyerek méregdrága iPhone-t hoz be az iskolába, pedig a Házirend tiltja és a szülő felháborodik, mikor a tanítás időtartamára elkobozzuk a telefont, mondván, bármikor adódhat olyan vészhelyzet, amikor a telefon létszükséglet?

2. Milyen feltételeket, lehetőségeket és felmerülő problémákat kell felmérnünk, ha egy olyan videót készítünk Diáknapra, ami felkerül aztán a közösségi videómegosztó oldalakra?
3. Beleszólhatunk-e abba, hogy kivel jár az osztályunkból egy lány vagy fiú? Elképzelhető olyan eset, amikor ez indokolt?
4. Kivetetheti-e egy testnevelő tanár a piercing-et a tanulóorrából, füléből, köldökéből óra előtt? Ha igen, miért teheti ezt? Ha nem, akkor ezt hogyan lehet indokolni?
5. Mi tegyünk, ha osztályfőnökként a kirándulásra szánt pénz beszédésénél azt tapasztaljuk, hogy egyes gyerekek húzódoznak ettől, bár korábban nagyon lelkesek voltak?
6. Hogyan kezeljük egy olyan diák öltözködését, aki számunkra megbotránkoztató módon öltözködik (pl. emberek kibevezését ábrázoló póló van rajta)?

Etikai kódex

Az alábbi szövegrészlet a Nemzeti Pedagógus Kar 2019-ben elfogadott Etikai kódexéről származik, az etikai alapelvek fejezetéből. A feladatok ehhez fognak kapcsolódni.

(8) MÉLTÓSÁG, PÉLDAMUTATÁS

Megjelenésünk és magatartásunk, továbbá valamennyi megnyilvánulásunk hivatásunkhoz méltó, azaz olyan módon viselkedünk, beszélünk és öltözködünk, hogy az erősítse munkahelyünk és a köznevelés megbecsültségét. Kötelességeinket igyekszünk úgy teljesíteni, hogy az a felelősségvállalás, a kötelességteljesítés és az emberségesség példája legyen azok számára is, akiket ugyanilyen kötelezettségek nem terhelnek.

(9) SZEMÉLYES PÉLDAMUTATÁS ÉS ELVÁRÁSOK ÖSSZHANGJA

Kiemelt hangsúlyt helyezünk arra, hogy személyes jó példával járjunk elől, átérezve ennek különösen jelentős nevelő-oktató hatását. Mindezt tükrözzük a gyermekekkel, a tanulókkal, a kollégákkal szembeni elvárásainkban is. Elvárásainkat soha nem helyezzük a saját magunkkal szemben támasztott kívánalmaink fölé sem morális, sem szakmai értelemben. Elveink és tetteink, szavaink és cselekedeteink egymással összhangban vannak.

(10) PÁRTATLANSÁG

Munkánk végzése során a gyermekek, a tanulók, a kollégák, a szülők, a fenntartó, valamint a szakmai és érdekképviseleti szervezetek jogainak és jogos érdekeinek tekintetében pártatlanul járunk el. Személyes érdekeink, pártpolitikai rokon- vagy ellenszenveink sem befolyásolják a

jogszabályi és morális követelményeknek megfelelő munkavégzésünket. Munkahelyünket nem használjuk fel jogtalan előnyszerzésre, és tartózkodunk minden olyan tevékenységtől vagy állásfoglalástól, amely kétséget ébreszthetne részrehajlástól mentes és etikus munkavégzésünk iránt. Társadalmi szervezetekben, politikai mozgalmakban kifejtett tevékenységünket mindig egyértelműen elkülönítjük munkahelyi tevékenységünktől.

Feladatok:

- Milyen megjelenési formák és magatartási módok azok, amelyek nem méltók a pedagógus szakmához és hivatáshoz?
- Milyen konfliktusforrások keletkezhetnek a pedagógus és a közössége között a 8. pont esetében? Mennyire elfogadott például egy tetovált tanár faluban/kisvárosban/nagyvárosban?
- A személyes jó példa mutatásának ideálképébe belefér-e egy cigarettázó tanár a kisváros utcáján, akire ráköszönnek általános iskolás tanítványai?
- A 10. pont esetén az összeférhetlenség milyen eseteit tudjuk felsorolni saját tapasztalataink, mások elbeszélése alapján?

2. kép, Balaton József, közismert nevén Jocó bácsi, aki pedagógusként büszkén vállalja a tetoválásait (Forrás: Eremiás Ildikó: Tetovált pedagógusok a 21. században. Szombathely, ELTE online, 2019. <https://elteonline.hu/savaria/2019/11/22/tetovalt-pedagogusok-a-21-szazadban/>)

Gyermekvédelem az iskolában

Az alábbi szakirodalom alapján készült el a fejezet elméleti összefoglalása:

Bagdy Emőke (1994): Családi szocializáció és személyiségzavarok. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.

Berg, Insoo Kim (2003): Konzultáció sokproblémás családokkal. Animula Kiadó, Budapest.

Bíró Sándor – Komlósi Piroska (2001, szerk.): Családterápiás olvasókönyv. Animula Kiadó, Budapest.

Gakovic Dániel (2007): A tehetetlenség lehetséges okai a gyermekjóléti szolgáltatás terén. Esély, 2007/3, 84-97. http://www.esely.org/kiadvanyok/2007_3/GAKOV.pdf

Hegedűs Judit (2014): Gyermekvédelem az iskolában. In: Jó szülő- e az állam?: A corporate parenting terminus gyakorlatban való megjelenése. Gyermek- és ifjúságvédelmi Tanulmányok (4). Rubeus Egyesület, Budapest, 327–343.

Herczog Mária (2011): A gyermekvédelem nagy kézikönyve. Complex Kiadó, Budapest.

Varga Aranka (2014): Gyermekvédelem és iskola. PTE BTK-Virágmandula, Pécs.

Veczko József (2000): A gyermek és ifjúságvédelem alapjai. APC Stúdió, Gyula.

Elmélet

Segítő foglalkozások, szociális munka

állami szerepvállalás és civil, egyházi kezdeményezések

- prevenció
- intervenció
- családban nevelkedés
- családból kikerülés
- veszélyeztetettség (magánjogviszony – gyermekvédelmi jogviszony)

„A veszélyeztetettség minden olyan magatartás, cselekvés vagy mulasztás, folyamat vagy helyzet, amely miatt a kiskorú megfelelő erkölcsi, szellemi, érzelmi, testi fejlődése, gondozása, tartása, nevelése vagy oktatása a szülő (gondozó) környezetében nem biztosított, akiskorú helyes irányú fejlődését károsan befolyásolja, vagy gátolja.”

passzív, aktív magatartás

- hátrányos helyzet

Kríziselméletek

Laufer-féle vészjelek:

1. Ragaszkodás gyermekkori magatartásmódokhoz
2. Túl merev viselkedés, erős önkontroll
3. Gyermekkori szociális kapcsolatok túlsúlya
4. Szülei fontosabbak, mint a kortársai
5. Nem él át érzelmeket

6. Paranoid gondolatok
7. Fél a jövőtől, nem tervezget
8. Aggodalmak, félelmetes gondolatok
9. Cselekedeteit más határozza meg.

Régi megközelítés: válságközpontú gyermekvédelem

Új megközelítés: gyermek szükségletei és a nyújtott támogatás együttes szemlélete

Nkt 69. § (2) f.

A nevelési-oktatási intézmény vezetője felel a gyermek- és ifjúságvédelmi feladatok megszervezéséért és ellátásáért, a gyermekvédelmi jelzőrendszernek a köznevelési intézményhez kapcsolódó feladatai koordinálásáért,

A fenntartó ezt ellenőrizheti (83. § (2) e.)

Feladat:

Milyen iskolai szereplők vehetnek részt ebben?

Egy kiválasztott Házirendben kimutatni gyermekvédelmi szempontokat (jogok, kötelezettségek, magatartási szabályok, fegyelmezés, hiányzás stb.)

Bullying – ismétlődő, szándékos, kontroll, intenzív érzelmek, erőegyensúly, áldozathibáztatás, a bántalmazó nem hajlandó erőfeszítéseket tenni

Kudarcos iskolai életút, lemorzsolódás kockázata:

korábbi iskolaévek történései – igazolatlanok, gyakori iskolaváltás, osztályismétlés, fegyelmi problémák.

személyiség, lélektan: alacsony önbizalom, impulzuskontrollzavara, ADHD, tanulási nehézség és zavar, abúzus, érzelmi nehézség, korai szexuális érdeklődés.

családi háttér: kohéziós problémák (hideg, megengedő), egyszülős család, segély, munkanélküli, iskolázottság nem megfelelő, nem többségi nyelv, családi minta.

iskolai rizikófaktorok: iskolai klíma (kérdőívek), túlterheltség, fegyelmezési gyakorlat, rejtett tanterv, homogenizálás, nincs differenciálás, egyéni bánásmód, alacsony elvárások, passzív oktatás, félelem az iskolai agresszió miatt.

Feladat:

Saját intézmény helyzetfelmérése egy jövőbeni gyermekvédelmi stratégia szempontjából:

SWOT-analízis vagy Tavaszi nagytakarítás alapján (Múzeum, Lomtár, Megtartandó, Javítóműhely)

Szempontok:

- intézmény környezete: település, kapcsolatok, társadalmi környezet, történetiség
- intézménybe járó diákok, szülők: szocioökonómiai státusz, HH, SNI, BTM
- infrastrukturális háttér: HR, vezetés, fenntartó, intézményi háttér: iskolatípus, tagiskola vagy központ intézmény

SWOT:

- Strengths - erősségek
- Weaknesses - gyengeségek
- Opportunities - lehetőségek
- Threats – veszélyek

Tavaszi nagytakarítás:

- **Múzeum:** ide azok a dolgok kerülnek, amelyek jellemzőek az iskolára, régóta működnek, büszkéek is rá, de már kissé elavultak.
- **Lomtár:** a fölösleges dolgok, amiket évek óta már csak megszokásból csinálnak, lényegében nem is fontosak a jövőkép megvalósítása szempontjából, vagy éppen akadályozzák is annak megvalósítását.
- **Megtartandó:** jól működnek és fontosak az intézmény hosszú távú céljainak megvalósításához.
- **Javítóműhely:** amelyek fontosak az iskola eredményes működése, illetve a jövőkép megvalósítása szempontjából, de nem működnek elég hatékonyan, továbbfejlesztve sikeresebbé tehetik például az egyes gyerek tanulásának eredményességét.

1. táblázat: Az iskolai gyermekvédelmi munkával összefüggő feladatok

<i>Általános – mindenkiire kiterjedő</i>	<i>Speciális – célcsoportra irányuló</i>
Tankötelezettség biztosítása	Feltárás (hátrányos és veszélyeztetett helyzetű és sajátos nevelési igényű gyerekek)
Egészségnevelés	Családlátogatás (problémafeltáró jelleggel)
Drogmegelőzés	Foglalkozások (felzárkóztatás, fejlesztések)
Bűnmegelőzés	Közvetítő tevékenység; pedagógiai szakszolgálati ellátás igénybevétele
Szabadidős programok szervezése	Gyermekjóléti szolgáltatás igénybevétele
Hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermekek szűrése	Gyermekvédelmi szakellátás igénybevétele
Információs szolgáltatás	

A táblázat forrása: Hegedűs, 2014, 332. oldal

Paradigmaváltás a gyermekvédelemben

- születés előtt
- passzív – aktív
- teljes korosztály
- preventív
- tárgy helyett alany
- állam mellett más szervezetek
- önellátás, öngondoskodás

Erőszak az iskolában

(Elliott Aronson: Columbine után. Az iskolai erőszak szociálpszichológiája. Budapest, Ab Ovo, 2009)

1999. április 20. – Colorado, Columbine. 15 halott, 23 sebesült. Két fiú, stabil, középosztálybeli, szerető család. Kiszámíthatatlan erőszak-cselekmények

Okok: kirekesztés, gúnyolódás, sérelmek, vesztesek és nyertesek (klikkek)

Felületi megoldások, politikai szempontból előnyös intézkedések:

Probléma	Azonnal megoldás
Oktatási intézményeinkben nem fektetnek kellő hangsúlyt az erkölcsi nevelésre?	Engedélyezzük az imádkozást az iskolákban, és minden tanteremben függesszük ki a tízparancsolatot.
Túl sok az erőszak a médiában?	Gyorsan hozzunk korlátozó intézkedéseket az erőszakos filmek és videojátékok visszaszorítására.
Túl sok a fegyver és túl könnyen hozzáférhetőek?	Vezessünk be szigorúbb fegyvertartási szabályokat.
A fiatalok nem kellően tisztelettudóak?	Tegyük kötelezővé, hogy a tanárokat „uram vagy „hölgyem” megszólítással illessék.
Néhány tanuló az általános normától eltérően viselkedik?	Azonosítsuk őket személy szerint, tartsuk őket megfigyelés alatt, távolítsuk el őket az iskolából, esetleg kötelezzük őket intenzív kezelésre, míg nem úgy viselkednek, mint mindenki más.

A detektoros kapuk gyakran ellentétes hatásokat érnek el, mint amit szándékoltak az elhelyezőik!

Valódi megoldás:

1. konfliktuskezelési stratégiák megtanítása,
2. tanulási élmény átszervezése: versengés helyett kooperáció, melynek célja,

hogy a gyerekek észrevegyék a másik pozitív tulajdonságait

3. jobb odafigyelés – szóbeli, internetes megnyilvánulások

Az ember mint társas lény

- társas helyzetek befolyásoló hatása
- szituációk meghatározó hatása – normális emberek abnormális helyzetben (Milgram kísérletek: autoritásnak való engedelmesség)

Erőszak a médiában

- hajlamosító hatás – a frusztráltak, az eleve erőszakra hajlamosak esetében
- erőszak kreatív utánpótlása (nehéz a korrelációt megtalálni)
- tompító hatás
- mintaképek

Az erőszak – a tisztelet kivívása

Rejtett tanulás, érzelmi tanulás

- intraperszonális, interperszonális EQ
- örömszerzés késleltetése

A fiúk szabályai (Pollack)

- Légy kemény!
- Törj nagyra!
- Ne nyavalyogj!
 - Mutasd meg neki!

Státusz, rangsor, dominancia, szerepek

Háromszintű program a bántalmazás megelőzésére (Olweus)

1. Figyelemfelhívó közösségi rendezvények (videó, speciális képzések, érzékenyítés)
2. Tantermi foglalkozások, csoportmunka, felügyelet
3. Nevelési tanácsadók, beavatkozás

Együttéléshez szükséges készségek tanítása

- érzelmek kezelése (ebben gyakorlat szerzése), mások érzelmeinek felismerése, konfliktusok békés feloldása, empátia (más nézőpontjába való belehelyezkedés), népszerűtlenség elviselése, gyűlölködés-ellenes programok, barátságos környezet kialakítása

Helyzetgyakorlatok

Az alábbi összefoglalók bíróságra került esetek rövid, tömör leírásait tartalmazzák, a feladatok ezekhez kapcsolódnak.

Kereseti kérelem: kapcsolattartás

János és Renáta 2000-ben házasodtak össze. 2002-ben Luca, 2004-ben Ábel utónevű gyermekeik születtek. János skizofréniás, a házasság első 10 évében rendszeresen járt kezelésre és szedte a gyógyszereket, így tünetmentes volt. 2010-ben Renáta szerelmes lett Bélába, Jánosnak ez tudomására jutott, betegsége pedig fellángolt, ezért újra és újra bennfekvéses kórházi kezelésre szorult. Renáta a gyerekekkel ezalatt Béla lakásába költözött és beadta a válópert. A gyerekek kicsit idegenkednek Bélától és hiányolják édesapjukat, aki korábban nagyon sokat foglalkozott velük. Renáta kéri a házasság felbontását, kizárólagos szülői felügyelet gyakorlásának jogát, illetve hogy János csak az ő lakásán, kéthetente szombaton délután kettőtől négyig tarthassa a kapcsolatot a gyerekekkel. Indoklása szerint, ha János betegsége fellángol – ami bármikor bekövetkezhet a kezeléstől függetlenül is -, kiszámíthatatlan a magatartása és a gyermekek nincsenek biztonságban. János nem ellenezte a házasság felbontását, és hogy a gyermekek felett Renáta gyakorolja a szülői felügyeletet, de azt kérte, hogy kéthetente szombaton délelőtt tíztől vasárnap ötig tarthassa gyermekeivel a kapcsolatot oly módon, hogy magával vihesse őket saját otthonába. Indoklásul előadta, hogy a gyermekek érdekét sértő, felróható magatartás hiányában a különélő szülőtől az elvitellel járó kapcsolattartás joga nem vonható meg (Gyer.). Betegségéről nem tehet, nem önhiba, folyamatosan kezelteti magát, ha nincs kórházban, akkor az állapota alapján képes a gyermekekre biztonságosan felügyelni. Hivatkozott arra is, hogy kétszintes házban lakik; az alsó szinten lakik az édesanyja, aki idős, de teljesen egészséges, szereti unokáit és segítséget tud neki nyújtani a gyerekek ellátásában.

Feladat: Milyen döntést hozna a gyermek legfőbb érdekének figyelembevételével? Minél több szempontot kell figyelembe venni!

Szülői felügyelet gyakorlása

Juci (7 éves) elájult az iskolában, ezért kórházba került. A testén kék – zöld foltokat találtak. A gyerek az orvosnak elmondta, hogy az édesanyja verte meg, mert többször bekopogott a lakásba, be akart menni, amikor az anyja a férfiismerőseivel bezárkózott. Őneki pedig ilyenkor az udvaron kellett lenni, és sokszor nagyon fázott, mert tél volt. Elmondta azt is, hogy az éhségtől ájult el, mert anyukájának nincs munkája, kevés az enniavaló, és először mindig anyukája eszik. Sokszor előfordul, hogy mire anyukája jóllakik, neki már nem jut. Ezért a kamrában talált zsemlemorzst szokta vízzel összekeverni, ha nagyon éhes, és azt eszi meg. A gyámhivatal környezettanulmányt készítetett, megállapították, hogy tényleg nincs az anyukának munkája, és hogy a konyhában és a kamrában sincs még tartós élelmiszer sem. Az anyuka tagadta, hogy megverte volna, illetve hogy nem adott volna enni a lányának. A gyámhatóság megállapította, hogy a kislány alultáplált, a pszichológus szakértő szerint érzelmileg is elhanyagolt, fél az édesanyjától, akinek komoly személyiségzavara van, gyermeknevelésre nem alkalmas. A kislány édesapja soha nem élt együtt az anyával, és kislányát pólvás kora óta nem látta. Az apa házasságban él, felesége tíz évvel idősebb nála, gyermekük nincs. Az apa a faluban, ahol élnek, alkalmi munkákat végez, ezért napi egy-két ezer forintot vagy élelmiszert, tűzifát kap. Felesége a szomszéd városban betanított munkás egy gyárban, minimálbért keres. A házaspár szívességi lakáshasználóként él egy hegyi pincében, ahová csak az áram van bevezetve; vizet a szomszédos telken lévő kútból hoznak. A kislány anyai nagymamája három faluval odébb saját tulajdonú kertesi családi házban él. 150 000 Ft a nyugdíja, kertjét megműveli és állatokat tart, így étkezésre csak minimális összeget kell költenie. A nagymama korábban sokszor vigyázott unokájára, de lányával nagyon megromlott a viszonya; két éve már hallani sem akar se róla, se az unokájáról.

Kérdés: Mit döntsön a gyámhatóság a kislány sorsáról? Maradjon a gyermek az édesanyjával, gyámhatósági védelembevétel mellett? Ami azt jelenti, hogy családgondozó felügyelné az anya és a gyermek életét, és időszakonként visszatérően vizsgálná a gyámhivatal, hogy a gyermek életkörülményei megfelelőek –e, az anya betartja-e a számára előírt szabályokat. Vagy helyezték el a nagymamánál? Vagy helyezték el az apánál? (Az apa és felesége szívesen magukhoz vennék a gyermeket, de anyagi helyzetük nagyon rossz.)

Melléklet

THOMAS - KILLMANN – teszt

(Forgács Attila: Fejezetek a kommunikáció szociálpszichológiájából. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017. <https://mersz.hu/kiadvany/269>)

A kérdőív harminc mondatpárt tartalmaz. Kérjük minden párnál karikázza be az A vagy B állítást, attól függően, hogy melyik jellemzi jobban az Ön viselkedését. Előfordulhat, hogy egyik állítás sem jellemző Önre, de akkor is válassza ki azt, amelyiket inkább el tudja fogadni.

1. A. Vannak helyzetek, amikor hagyom, hogy másoké legyen a problémamegoldás felelőssége.
B. A vitás kérdések helyett azt hangsúlyozom, amiben egyetértünk.
2. A. Kompromisszumos megoldást próbálok találni.
B. Igyekszem mindazzal foglalkozni, ami mindkettőnknek fontos.
3. A. Általában határozott vagyok céljaim követésében.
B. Igyekszem a mások érzéseit kímélni és megőrizni a kapcsolatot.
4. A. Kompromisszumos megoldást próbálok találni.
B. Néha lemondok saját kívánságaimról, engedve mások kívánságainak.
5. A. Állandóan keresem a másik segítségét a megoldás kialakításában.
B. Igyekszem mindent megtenni a feszültségek elkerülése érdekében.
6. A. Igyekszem elkerülni, hogy kellemetlenséget okozzak magamnak.
B. Igyekszem nyerő helyzetbe kerülni.
7. A. Megpróbálom későbbre halasztani a döntést, hogy legyen időm átgondolni.
B. Kölcsönösségi alapon engedek bizonyos pontoknál.
8. A. Általában határozott vagyok céljaim követésében.
B. Azon vagyok, hogy a dolgok minden vonatkozása, minden vitás kérdés kifejtésre kerüljön.
9. A. Úgy érzem nem érdemes a nézeteltérések miatt idegeskedni.
B. Nem sajnálom az erőfeszítést, hogy az én elképzelésem valósuljon meg.
10. A. Általában határozott vagyok céljaim követésében.
B. Kompromisszumos megoldást próbálok találni.
11. A. Azon vagyok, hogy a dolgok minden vonatkozása, minden vitás kérdés kifejtésre kerüljön.
B. Igyekszem mások érzéseit kímélni.

12. A. Néha kerülöm az állásfoglalást, ha az vitát eredményezne.
B. Nem bánom ha vitapartnerem megtart valamit az álláspontjából, ha én is megtarthatok valamit a magaméból.
13. A. Közös alapot javasolok.
B. Azon vagyok, hogy elfogadtassam az érveimet.
14. A. Elmondom a gondolataimat és érdeklődéssel hallgatom a másikat.
B. Racionális érvekkel indoklom álláspontomat.
15. A. Igyekszem a mások érzéseit kímélni és megőrizni a kapcsolatot.
B. Igyekszem mindent megtenni az értelmetlen feszültségek elkerülése érdekében.
16. A. Igyekszem nem megsérteni a másik érzéseit.
B. Igyekszem meggyőzni a másikat, hogy az álláspontom helytálló.
17. A. Általában határozott vagyok céljaim követésében.
B. Igyekszem megtenni, ami a feszültségek elkerülése érdekében szükséges.
18. A. Ha ez a másikat boldoggá teszi, nincs ellenemre, hogy ráhagyjam az elképzeléseit.
B. Nem bánom, ha vitapartnerem megtart valamit az álláspontjából, ha én is megtarthatok valamit a magaméból.
19. A. Azon vagyok, hogy a dolgok minden vonatkozása, minden vitás kérdés kifejtésre kerüljön.
B. Megpróbálom későbbre halasztani a döntést.
20. A. Töreksem a nézeteltérések haladéktalan megbeszélésére.
B. Próbálom megtalálni a nyereség és veszteség méltányos kombinációját.
21. A. Úgy tárgyalok, hogy igyekszem tekintetbe venni a másik kívánságait.
B. Mindig kész vagyok a probléma közvetlen megvitatására.
22. A. Megpróbálok átmeneti álláspontokat találni.
B. Érvényesítem az érdekeimet.
23. A. Gyakran töreksem arra, hogy a megoldással mindketten elégedettek legyünk.
B. Vannak helyzetek, amikor hagyom, hogy másoké legyen a problémamegoldás felelőssége.
24. A. Ha úgy látom, hogy a másiknak nagyon fontos az álláspontjának megőrzése, igyekszem igazodni hozzá.
B. Vitapartneremet igyekszem rávenni, hogy érje be egy kompromisszummal.
25. A. Igyekszem megvilágítani álláspontom logikáját és előnyeit.
B. Úgy tárgyalok, hogy igyekszem tekintetbe venni a másik nézőpontját.
26. A. Közös tárgyalási alapot javasolok.

- B. Szinte mindig törődöm azzal, hogy a megoldás mindkettőnknek jó legyen.
27. A. Néha kerülöm az állásfoglalást, ha az vitát eredményezne.
B. Ha ez a másikat boldoggá teszi, nincs ellenemre, hogy ráhagyjam az elképzeléseit.
28. A. Általában határozott vagyok céljaim követésében.
B. Keresem a másik segítségét a megoldás kialakításában.
29. A. Közös tárgyalási alapot javaslok.
B. Úgy érzem, nem érdemes a nézeteltérések miatt idegeskedni.
30. A. Igyekszem nem megsérteni a másik érzéseit.
B. Mindig megosztom a problémát a másikkal a megoldás érdekében.

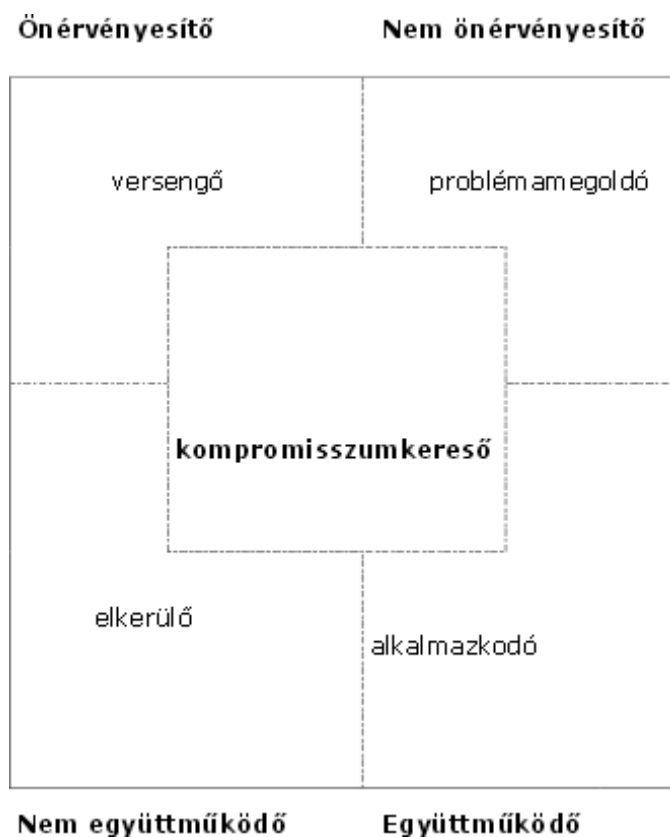
A THOMAS-KILLMANN teszt értékelő lapja

	versengő	probléma- megoldó	kompromisszum kereső	elkerülő	alkalmazkodó
1.				A	B
2.		B	A		
3.	A				B
4.			A		B
5.		A		B	
6.	B			A	
7.			B	A	
8.	A	B			
9.	B			A	
10.	A		B		
11.		A			B
12.			B	A	
13.	B		A		
14.	B	A			
15.				B	A
16.	B				A
17.	A			B	
18.			B		A
19.		A		B	
20.		A	B		
21.		B			A
22.	B		A		
23.		A		B	
24.			B		A
25.	A				B
26.		B	A		
27.				A	B
28.	A	B			
29.			A	B	
30.		B			A

A konfliktuskezelési típusok bemutatása

A kitöltött kérdőív célja az egyéni viselkedés vizsgálata konfliktushelyzetben. Konfliktushelyzetnek azokat a szituációkat tekintjük, ahol két ember törekvései összeegyeztethetetlennek tűnnek. Ilyen helyzetekben egy személy viselkedése két alapvető kategória segítségével írható le:

- 1.Önérvényesítés, ami azt jelenti, hogy a személy milyen mértékben törekszik saját szándékainak érvényesítésére.
- 2.Együttműködés, ami azt jelenti, hogy a személy milyen mértékben törekszik a másik szándékainak érvényesítését elősegíteni.

A versengés önérvényesítő és nem együttműködő magatartás. Az egyén saját szándékait érvényesíti a másik személy rovására. Ez hatalomorientált eljárás, a személy bármi olyan befolyásolási módot (meggyőző képességét, rangját, gazdasági szankciókat stb.) latba vet, ami megfelelőnek tűnik, hogy nyerő helyzetbe jusson. A versengés ugyanakkor jelentheti a „saját igazáért való kiállást”, a helyesnek vélt álláspont védelmét vagy egyszerűen a győzelemre való törekvést.

Az alkalmazkodás együttműködés, de nem önérvényesítés. A versengés ellentéte. Az egyén lemond saját szándékairól azért, hogy a másik szándékai érvényesülhessenek. Bizonyos önfeláldozás van ebben az eljárásban. Az alkalmazkodás öltheti az önzetlen nagyvonalúság vagy jótékonyág formáját, lehet a másinak való kényszerű engedelmesség vagy lehet

egyszerűen csak a másik szempontjának elfogadása.

Az elkerülés nem önérvényesítés és nem együttműködés. Az egyén nem követi közvetlenül sem a saját-, sem a másik személy szándékait. Az elkerülés öltheti diplomatikus kitérés formáját is, egy kérdés kedvezőbb időpontra való halasztását vagy egyszerűen visszahúzódat egy fenyegető helyzettől.

A problémamegoldás egyszerre önérvényesítés és együttműködés. Az elkerülés ellentéte. Magában rejti azt a törekvést, hogy a konfliktusban részt vevő felek együtt dolgozva találják meg azt a megoldást amely megfelel mindkét fél szándékainak. Azt jelenti, hogy a felek beleássák magukat az adott problémába azzal a céllal, hogy az egyéni alapvető érdekeik feltárása után a közös érdekeiknek megfelelő alternatívákat keressenek. A problémamegoldás lehet például egy nézetkülönbség mélyebb feltárása annak érdekében, hogy a felek egymás gondolatainak, érzéseinek megismerése révén okuljanak. Lehet valamilyen feltétel megteremtésére való szövetkezés, melynek hiánya az erőforrásokért való versengésre vagy konfrontációra készítené és lehet törekvés egy személyek közötti probléma kreatív megoldására.

A kompromisszumkeresés átmenet az önérvényesítés és az együttműködés között. A cél valamilyen kivitelezhető és kölcsönösen elfogadható megoldás megtalálása, amely részlegesen mind a két felet kielégíti. A kompromisszum középúton helyezkedik el a versengés és az alkalmazkodás között. A kompromisszumkereső többről mond le, mint a versengő, de kevesebbről, mint az alkalmazkodó. Közvetlenebbül ragadja meg a kérdést, mint az elkerülő, de nem tárja fel olyan mélységig, mint a problémamegoldó. A kompromisszumkeresés „félúton való találkozást”, kölcsönös engedményeket vagy egy gyors áthidaló megoldás keresését jelenti.

A „Management Decision Making” konfliktuskezelő kérdőív magyar változata

(Németh Zsolt: A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában. Melléklet. Pécs, PTE TTK, 2015. <http://tamop-sport.ttk.pte.hu/tananyagfejlesztés/a-konfliktuspedagógia-elméleti-es-gyakorlati-hattere/mellekletek>)

A „Management Decision Making” konfliktuskezelő kérdőív (Ternovszky 2000)

Önre milyen konfliktuskezelő stratégia jellemző?

Karikázza be annak megfelelően a számokat, hogy Ön milyen gyakran alkalmazza a következő stratégiákat.

		ritkán gyakran				
1.	Kitartóan képviselem álláspontomat.	1	2	3	4	5
2.	Megpróbálom mások igényeit az enyémeik fölé helyezni.	1	2	3	4	5
3.	Megpróbálok olyan megoldást találni, amit mindenki el tud fogadni.	1	2	3	4	5
4.	Kerülöm a konfliktusokat.	1	2	3	4	5
5.	Arra törekszem, hogy közösen elemezzük a helyzetet.	1	2	3	4	5
6.	Próbálok hibát találni a másik álláspontjában.	1	2	3	4	5
7.	Harmóniára törekszem.	1	2	3	4	5
8.	Tárgyalok, hogy a javaslataimnak legalább egy része megvalósuljon.	1	2	3	4	5
9.	Ellentmondásos ügyekben kerülöm a nyílt vitákat.	1	2	3	4	5
10.	Az egyetértés elérése érdekében nyíltan megosztom másokkal a rendelkezésemre álló információkat.	1	2	3	4	5
11.	Örülök, ha nekem lesz igazam.	1	2	3	4	5
12.	Figyelembe veszem mások ajánlásait.	1	2	3	4	5
13.	Az egyet nem értés megszüntetése érdekében keresem a középút.	1	2	3	4	5
14.	Érzéseimet magamban tartom, hogy elkerüljek nehéz helyzeteket.	1	2	3	4	5
15.	Támogatom a nyílt vitákat.	1	2	3	4	5
16.	Vonakodom elismerni, hogy nincs igazam.	1	2	3	4	5
17.	Segítek másoknak, hogy megőrizhessék önérzetüket, ha nem születik megegyezés.	1	2	3	4	5
18.	Hangsúlyozom az „adok-kapok” előnyeit.	1	2	3	4	5
19.	Buzdítok másokat arra, hogy vegyék át az irányítást a problémamegoldásban.	1	2	3	4	5
20.	Saját álláspontomat úgy adom elő, mint egyet a sok közül.	1	2	3	4	5

Forrás: Management Decision Making. Tutor Guide (1996: 60)

11. melléklet: A „Management Decision Making” konfliktuskezelő kérdőív megoldási kulcsa

Versengő		Elhárító		Alkalmazkodó		Együttműködő		Tárgyaló (kompromisszum)	
Sorszám	Pont	sorszám	Pont	Sorszám	Pont	Sorszám	Pont	Sorszám	Pont
1		4		2		5		3	
6		9		7		10		8	
11		14		12		15		13	
16		19		17		20		18	
Összesen									
Elsődleges konfliktus feloldási stratégiája (legmagasabb pontszám)									
Másodlagos konfliktus feloldási stratégiája (2. legmagasabb pontszám)									
Fejlődésben lévő konfliktuskezelési stratégiái (3. 4. 5. pontszám)									

Forrás: Management Decision Making. Tutor Guide (1996: 61)

A 10 ítemes Reziliencia Kérdőív magyar változata

(Forrás: Járai Róbert – Vajda Dóra – Hargitai Rita – Nagy László – Csókási Krisztina – Kiss Enikő Csilla: A Connor–Davidson reziliencia kérdőív 10 ítemes változatának jellemzői.

Alkalmazott pszichológia, 2015/1, 136. http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2015/07/AP_2015_1_Jarai_etal.pdf)

Kérjük, jelölje meg minden állításnál, hogy milyen mértékben volt jellemző Önre az adott kijelentés az elmúlt hónapban.

Válaszlehetőségek: 0 – Egyáltalán nem igaz; 1 – Ritkán igaz; 2 – Néha igaz; 3 – Gyakran igaz; 4 – Szinte mindig igaz.

1. Képes vagyok arra, hogy alkalmazkodjak a változásokhoz.
2. A stressz-szel való megküzdés megerősít.
3. Mindig a legnagyobb erőbedobással cselekszem, mindegy, hogy miről van szó.
4. Amikor a dolgok reménytelennek tűnnek, akkor sem adom fel.
5. Tisztán gondolkodom és koncentrálok, amikor nyomás alatt vagyok.
6. Erős emberként gondolok magamra.
7. A megérzéseim alapján kell cselekednem.
8. Nagyon céltudatos vagyok.

A felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása a Pannon Egyetemen

EFOP-3.4.3-16-2016-00009

9. Úgy érzem, én irányítom az életemet.

10. Dolgozom azért, hogy elérjem a céljaimat.

(A kérdőív nem tartalmaz fordított tétéleket).

A szülői reziliencia kérdőív (PREQ16) magyar adaptációja

(Forrás: Markó Éva – Bandi Szabolcs – Kiss Enikő Csilla: A 16 ítemes szülői reziliencia kérdőív (PREQ16) magyar adaptációja – első hazai mérési tapasztalatok. Magyar Pszichológiai Szemle, 2019/4, 462. <https://akjournals.com/view/journals/0016/74/4/article-p447.xml>)

Ez a kérdőív a gyermekneveléssel kapcsolatos jelenlegi véleményéről kérdezi Önt. Kérem, olvasson el minden egyes állítást figyelmesen, és karikázza be azt a válaszlehetőséget, amely a legjobban illik az Ön véleményéhez. Kérjük, hogy az őszinte meggyőződése alapján válaszoljon.

4. határozottan nem igaz 2. nem igaz 3. inkább nem igaz 4. egyik sem 5. inkább igaz 6. igaz
7. határozottan igaz

1. Bármit meg tudok tenni a gyermekemért, amire szüksége van.
2. Van valaki, aki segít a gyermekemnek, amikor bajban van.
3. Van valaki, akivel tudok beszélni a gyermeknevelésről.
4. Rá tudok jönni, hogy mi az oka a gyermekem bajának.
5. Vannak emberek, akik segítenének a gyermekemnek a jövőben.
6. Tisztában vagyok a gyermekem jellemző vonásaival.
7. Nagyon szeretek beszélgetni és játszani a gyermekemmel.
8. Tudom, hogy a gyermekem számára mi a legmegfelelőbb (pl. iskolai tárgyak, játék és munkák).
9. Értékelem, ahogy a gyermekemmel egymásra hatunk.
10. A gyermekemtől energetizálnak érzem magamat.
11. Tudom, hogy a gyermekem mit fog csinálni a jövőben.
12. Tudom, hogy a gyermekem miben nem jó.
13. Van valaki, akire rábízhatom a gyermekemet.

Iskolai Kreatív Klíma Kérdőív – középiskola

(Péter-Szarka Szilvia – Tímár Tünde – Balázs Katalin: Az Iskolai Kreatív Klíma Kérdőív.
Alkalmazott Pszichológia, 2015/2, 130–132. http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2015/07/AP_2015_2_PETER_SZARKA_etal.pdf)

Az alábbi kérdőív témája az iskolai légkör. Kérlek, jelöld be az 1-től 7-ig tartó skálán, hogy az iskolai tanórákra ÁLTALÁBAN mennyire jellemző az adott állítás.

- 1 Egyáltalán nem jellemző
- 2 Nagyon kicsit jellemző
- 3 Kicsit jellemző
- 4 Közepesen jellemző / Nem tudom eldönteni
- 5 Elég jellemző
- 6 Nagyon jellemző
- 7 Teljes mértékben jellemző

1.	Az osztályunkban erős az összetartás.	1	2	3	4	5	6	7
2.	Lehetőséget kapunk az órán arra, hogy meghallgassuk egymás gondolatait	1	2	3	4	5	6	7
3.	Az osztályunk tagjai gyakran kigúnyolják, kinevetik egymást.	1	2	3	4	5	6	7
4.	A tanárok biztatnak minket új megoldások keresésére.	1	2	3	4	5	6	7
5.	Csak azt csinálhatjuk az órán, amit a tanárunk mond.	1	2	3	4	5	6	7
6.	Lehetőségünk van arra az órán, hogy újszerű megoldásokat keressünk a feladatokra.	1	2	3	4	5	6	7
7.	Van lehetőségem arra, hogy elmondjam az órán a véleményemet.	1	2	3	4	5	6	7
8.	Az iskolai elvárások reálisak.	1	2	3	4	5	6	7
9.	Szabadon felszólalhatok, vitába bonyolódhatok, ha valamivel nem értek egyet.	1	2	3	4	5	6	7
10.	Az iskolában tanultakra nincs szükség a hétköznapi életben.	1	2	3	4	5	6	7
11.	Gyakran vagyunk lemaradva a tanulásban, ezért sietnünk kell az anyaggal.	1	2	3	4	5	6	7
12.	Bátorítanak arra, hogy hibázás után is próbáljak megoldást keresni a feladatokra.	1	2	3	4	5	6	7
13.	Az órán nagyon korlátoz a körülöttem lévő sok szabály.	1	2	3	4	5	6	7
14.	A hétköznapi életben semmi hasznát nem veszem az iskolában tanultaknak.	1	2	3	4	5	6	7
15.	A tanáraim nyitottak az új ötletekre.	1	2	3	4	5	6	7
16.	Nem engedhetjük meg az órán magunknak, hogy humoros megjegyzéseket tegyünk.	1	2	3	4	5	6	7
17.	Az osztálytársaimmal nem szeretünk együtt játszani.	1	2	3	4	5	6	7
18.	Sosem használunk új megoldásokat, csak a régieket.	1	2	3	4	5	6	7

19.	Vannak olyan feladatok, amelyeket többféle módon is meg lehet oldani.	1	2	3	4	5	6	7
20.	Van lehetőségünk arra, hogy az órai munka során önálló döntéseket hozzunk.	1	2	3	4	5	6	7
21.	Pontosan úgy kell végrehajtanunk a feladatokat, ahogyan azt a tanár akarja.	1	2	3	4	5	6	7
22.	Nincs elég időm arra, hogy átgondoljam az iskolai feladataimat.	1	2	3	4	5	6	7
23.	Az osztályom tagjai kedvelik egymást.	1	2	3	4	5	6	7
24.	Fontosnak tartom a tanulást.	1	2	3	4	5	6	7
25.	A tanárok többsége nem értékeli a humort.	1	2	3	4	5	6	7
26.	Az iskolában érdekes dolgokat tanulunk.	1	2	3	4	5	6	7
27.	Egy döntés előtt végighallgatjuk mindenki álláspontját, és csak azután határozunk.	1	2	3	4	5	6	7
28.	Jól meghatározott céljaim vannak a tanulmányaimmal kapcsolatban.	1	2	3	4	5	6	7
29.	A társaim sokszínűsége inspiráló.	1	2	3	4	5	6	7
30.	Bizalmatlan vagyok az osztálytársaimmal szemben.	1	2	3	4	5	6	7
31.	Bátorítanak arra, hogy viseljem el a feszültséget, amit egy megoldatlan feladat okoz.	1	2	3	4	5	6	7
32.	Idői nyomást érzek a munkám során.	1	2	3	4	5	6	7
33.	Az iskolában bátorítanak arra, hogy önállóan gondolkodjunk.	1	2	3	4	5	6	7
34.	Az órai feladatok nem kötik le a figyelmemet.	1	2	3	4	5	6	7
35.	Úgy érzem, fontos dolgokat tanulunk az iskolában.	1	2	3	4	5	6	7
36.	Az osztálytársaim nem tisztelik egymást.	1	2	3	4	5	6	7
37.	Az órákon gyakran unatkozom.	1	2	3	4	5	6	7
38.	Az osztályunk képtelen az együttműködésre.	1	2	3	4	5	6	7
39.	Az órák rugalmasak.	1	2	3	4	5	6	7
40.	Van értelme az iskolai tanulásnak.	1	2	3	4	5	6	7
41.	Az órákon nincs időnk a feladatokat a saját tempónkban megoldani.	1	2	3	4	5	6	7
42.	Az órán túl sok feladatot kell elvégezni nagyon rövid idő alatt.	1	2	3	4	5	6	7
43.	Az iskolai elvárások nem érthetőek számomra.	1	2	3	4	5	6	7
44.	Az iskolában nem tanulunk semmi érdekeset.	1	2	3	4	5	6	7
45.	Sok személyes konfliktus van az osztálytársaim között.	1	2	3	4	5	6	7
46.	A tanárt érdekli, hogy a diákok mit gondolnak egy témáról.	1	2	3	4	5	6	7

47.	Mindig megpróbáljuk a dolgokat több nézőpontból megvizsgálni.	1	2	3	4	5	6	7
-----	---	---	---	---	---	---	---	---

Kiértékelés:

Az egyes alskálákba tartozó itemek eredményeit összeadjuk, majd elosztjuk az adott alskálába tartozó itemek számával, azaz átlagot számolunk.

A fordított itemeket (N-negatív) fordítva pontozzuk (1→7, 2→6, 3→5, 5→3, 6→2, 7→1).

Csoport: 1, 3F, 17F, 23, 30F, 36F, 38F, 45F

Nyitottság: 4, 6, 12, 15, 19, 39, 47

Bátorítás a sokféleségre, autonómiára: 2, 7, 9, 20, 27, 29, 31, 33, 46

Kihívás, érdekesség: 8, 10F, 14F, 24, 26, 28, 34F, 35, 37F, 40, 43F, 44F

Korlátok: 5F, 11F, 13F, 16F, 18F, 21F, 22F, 25F, 32F, 41F, 42F

Tanítási klíma-kérdőív

(Tímár Éva: A tanítási klíma. Doktori értekezés. Szeged, JATE, 1995, 195–198.)

TÍMÁR – TKP kérdőív

Az alábbiakban tanulóknak iskolájukkal kapcsolatos megállapításai találhatók. Arra vagyunk kíváncsiak, hogy NEKED mi a véleményed ezekről a dolgokról. Figyelmesen olvass el minden kijelentést, azután nyomban jelezd a válaszlapon, hogy NEKED milyen tapasztalataid vannak ezzel kapcsolatban. A kérdések sorszámát utáni számok valamelyikének bekarikázásával válaszolj!

5	azt jelenti, hogy teljesen egyetértesz az állítással
4	azt jelenti, hogy nem teljesen értesz vele egyet
3	azt jelenti, hogy nem tudsz dönteni
2	azt jelenti, hogy kis mértékben értesz vele egyet
1	azt jelenti, egyáltalán nem értesz egyet az állítással

1.	A legtöbb tanár igyekszik megismerni a személyes tulajdonságainkat is	1	2	3	4	5
2.	Nálunk könnyen kiközösítik az embert, ha nem azt teszi, amit az osztály fontosnak tart	1	2	3	4	5
3.	Sok tanuló egyáltalán nem viseli el egymást	1	2	3	4	5
4.	Tanáraink buzdítanak bennünket az önálló véleményalkotásra	1	2	3	4	5
5.	A mi osztályunkban nem szabad „kilógni a sorból”, mert ferde szemmel néznek az emberre	1	2	3	4	5
6.	Szükség esetén osztályunk tanulói jól összetartanak	1	2	3	4	5
7.	Az iskolánkban megkövetelik az udvarias viselkedést	1	2	3	4	5
8.	A legtöbb tanár azt hiszi, hogy számunkra mindent elő kel írni	1	2	3	4	5
9.	Az az érzésem, hogy a legtöbb tanárunk segítene, ha bajban lennénk	1	2	3	4	5
10.	Osztályunkban a legjobb tanulókat strébernek tartják	1	2	3	4	5
11.	Osztálytársaimmal az iskolán kívül is gyakran vagyunk együtt	1	2	3	4	5
12.	A tanárok általában ellenőrzik, hogy megcsináltuk-e a házi feladatunkat?	1	2	3	4	5
13.	Sok tanárunk szeretné, ha a saját elképzeléseinkkel segítenék az iskola munkáját	1	2	3	4	5
14.	A mi iskolánkban a tanárok észre sem veszik az embert a sok tanuló között	1	2	3	4	5

15.	Otthon is sokat kell tanulnunk, hogy megfeleljünk a követelményeknek	1	2	3	4	5
16.	Iskolánkban a gyerekek nem veszik szívesen, ha valaki mindenben kiváló	1	2	3	4	5
17.	Iskolánkban sok mindenben szabadon dönthetnek a diákok	1	2	3	4	5
18.	Iskolánk fejlettségét tekintve a legtöbb tanár	1	2	3	4	5
19.	Tanáraink megkövetelik tőlünk, hogy a lehető legjobban végezzük el a feladatainkat	1	2	3	4	5
20.	Osztályunkban gyakran gúnyolódnak a gyerekek a nagyon szorgalmas tanulókon	1	2	3	4	5
21.	Ha valaki például hiányzás miatt lemarad a tananyagban, számíthat a többiek segítségére	1	2	3	4	5
22.	A legtöbb tanárunkat őszintén érdekli a mi véleményünk is	1	2	3	4	5
23.	Iskolánkban jó hangulatban dolgoznak együtt a tanárok és a diákok	1	2	3	4	5
24.	A legtöbb tanárunk hoz bármikor fordulhatunk segítségért, tanácsért	1	2	3	4	5
25.	Tanárainkat az osztályzásnál elsősorban az érdekli, hogy mit tudunk felidézni az anyagból, nem pedig az, hogy mit értettünk meg belőle	1	2	3	4	5
26.	Személyes problémáimat is megoszthatom a társaimmal	1	2	3	4	5
27.	A legtöbb tanárunk határozottan megköveteli, hogy figyeljünk az órán	1	2	3	4	5
28.	Sok tanárunk arra buzdít, hogy bátran használjuk saját ötleteinket, elgondolásainkat	1	2	3	4	5
29.	Tanáraink megkövetelik, hogy vegyük komolyan az iskolai munkát	1	2	3	4	5
30.	Osztályunkban sok a veszekedés	1	2	3	4	5
31.	Nálunk a legtöbb tanár pontosan érkezik az órára	1	2	3	4	5
32.	Tanáraink bátorítják az önálló megoldásokat	1	2	3	4	5
33.	A legtöbb tanárunk szívesen foglalkozik velünk a szabadidejében is, ha szükségünk van rá	1	2	3	4	5
34.	Tanáraink általában elfogadják az óra elején a jelentésünket, ha valami miatt nem tudtunk készülni	1	2	3	4	5
35.	Ha valamilyen osztályfeladatot kapunk, mindenki kiveszi a részét a munkából	1	2	3	4	5
36.	A mi iskolánkban döntő dolgokban alig van beleszólási joga a gyerekeknek	1	2	3	4	5
37.	Az iskolai rendszabályok betartását komolyan veszik a tanáraink	1	2	3	4	5
38.	A legtöbb tanárunk kész meghallgatni bennünket, ha elégedetlenek vagyunk valamivel	1	2	3	4	5
39.	Tanáraink sokszor felhívják a figyelmünket a körülöttünk zajló eseményekre	1	2	3	4	5

40.	Az osztályunkban vannak szembenálló csoportok	1	2	3	4	5
41.	Sok tanárunk próbál rávezetni bennünket az önellenőrzésen alapuló munkára	1	2	3	4	5
42.	Nálunk el tudják érni a diákok, hogy	1	2	3	4	5

	módosítsanak a nekünk nem megfelelő szabályokon					
43.	Tanáraink elvárják tőlünk, hogy erőfeszítéseket tegyünk a tanulásban	1	2	3	4	5
44.	A legtöbb tanárunk csak a saját elképzelését tartja jónak	1	2	3	4	5
45.	Szívesebben járnék más gyerekekkel egy osztályba	1	2	3	4	5
46.	A tanítási órákon sok lehetőségünk van az önálló munkára	1	2	3	4	5
47.	Ha valamiben döntenünk kell, könnyen megegyezünk az osztálytársakkal	1	2	3	4	5
48.	Nálunk néha az az érzése az embernek, hogy nem örülnek a gyerekek egymás jó jegyeinek	1	2	3	4	5
49.	Sok tanárunk szerint ránk lehet már bízni komoly feladatokat is, képesek vagyunk azokat külső irányítás nélkül is elvégezni	1	2	3	4	5
50.	Tanáraink meghallgatják a mi véleményünket is a bennünket érintő döntéseik előtt	1	2	3	4	5
51.	A mi iskolánkban a tanárok szívvel-lélekkel végzik a tanítást	1	2	3	4	5
52.	Nálunk a tanárok is elismerik, ha egy tanulónak igaza van velük szemben	1	2	3	4	5
53.	Bennünket az is érdekel, ami az osztálytársainkkal az iskolán kívül történik	1	2	3	4	5
54.	Az iskolánkban szigorúan ellenőrzik a hiányzásokat	1	2	3	4	5
55.	A legtöbb tanárunk kevés lehetőséget ad a tanulói kezdeményezésre	1	2	3	4	5
56.	A mi iskolánkban a legjobbaknak is meg kell dolgozni a jegyekért	1	2	3	4	5
57.	Ha valaki nem a tankönyv szövegét mondja vissza feleléskor, nem kaphat jó jegyet	1	2	3	4	5
58.	Ha az osztály együtt van, többnyire jó hangulat uralkodik	1	2	3	4	5
59.	Iskolánkban azoknak a tanároknak is köszönünk, akik nem tanítanak bennünket	1	2	3	4	5

Gyermekdepresszió kérdőív

(Écsi Júlia: A narratív szemlélet kínálta többlet lehetőségek a gyermekklinikai munkában.
Pécs, PTE BTK, 2018, 131. oldal,
https://pszichologia.pte.hu/sites/pszichologia.pte.hu/files/files/hv-ecsi_julia.pdf)

Szülői feladatlap

Tisztelt Szülő! Az alábbiakban gyermekek viselkedésére és hangulatára vonatkozó állításokat olvashat. Kérjük, hogy az állítások mellett szereplő válaszlehetőségek közül jelölje be X-szel azt az egyet, ami Ön szerint gyermekét legjobban jellemezte az utóbbi két hétben. A kérdőívben nincs jó vagy rossz válasz!

A gyermek neve: életkora:

Ki a válaszadó? (kérjük karikázza be a megfelelő választ)

édesanya

édesapa

más:

*Fontos, hogy minden állítás mellett jelölje be azt az egyet, ami gyermekét **az elmúlt két hétben** leginkább jellemezte!*

A gyermekem...	Egyáltalán nem	Néha	Gyakran	Majdnem mindig
szomorúnak látszik				
jókedvű				
nem szereti önmagát				
önmagát vádolja különböző dolgokért				
sír, vagy úgy néz ki, mint aki sírva tudna fakadni				
nehezen elviselhető vagy ingerlékeny				
szereti az emberek társaságát				
azt gondolja magáról, hogy csúnya				
nehezen tudja rávenni magát a házi feladat elkészítésére				
rosszul alszik éjszaka				
fáradtnak vagy kimerültnek néz ki				
magányosnak tűnik				
szereti az iskolát				
barátaival tölti az időt				
iskolai teljesítménye rosszabb, mint korábban				
azt teszi, amit mondanak ki				
nézeteltérései és összeütközései vannak másokkal				

Hiperkinetikus Zavar Kérdőív - Szülői változat

(Écsi Júlia: A narratív szemlélet kínálta többlet lehetőségek a gyermekklinikai munkában.

Pécs, PTE BTK, 2018, 65–66, 132. oldal,

https://pszichologia.pte.hu/sites/pszichologia.pte.hu/files/files/hv-ecsi_julia.pdf)

A kérdőív szülők számára készült, melyben gyermeküket értékelik, a figyelemzavar és hiperaktivitás/impulzivitás súlyossági fokát pontozva. A kérdőív igen elterjedt a klinikai diagnosztikai munkában, illetve a figyelemhiányos hiperaktivitással foglalkozó kutatásokban, mivel a teszt felvételével átfogó képet kaphatunk az ADHD összes tünetéről. Az ADHD pontozóskála 18 itemet tartalmaz, melyek közül a páratlan számú kérdések a figyelemzavarhoz kapcsolhatók, míg a páros számú itemek a hiperaktivitás/impulzivitás 66 tüneteire kérdeznek rá. A skála 5-18 év közötti gyermekek ADHD tüneteinek felmérésésszolgál (Perczel, Kiss, Ajtay 2005).

	Soha, ritkán	Néha	Gyakran	Nagyon gyakran
1. Nem figyel megfelelően a részletekre, vagy figyelmetlenségből hibákat csinál az iskolai munkában.	0	1	2	3
2. Izeg-mozog, kezével matat, lábát váltogatja vagy fészkelődik a széken.	0	1	2	3
3. Nehezen tud koncentrálni a feladatra vagy játékra.	0	1	2	3
4. Elhagyja helyét az osztályban vagy más helyzetekben, amikor ülve kellene maradnia.	0	1	2	3
5. Úgy tűnik, nem figyel akkor sem, amikor közvetlenül hozzá beszélnek.	0	1	2	3
6. Rohangál, ugrál vagy mászik olyan helyzetekben, amikor ülve kellene maradnia.	0	1	2	3
7. Nem követi az utasításokat és a feladatokat sem fejezi be.	0	1	2	3
8. Nem tud csendben játszani vagy más szabadidő tevékenységekben csendben részt venni.	0	1	2	3
9. Nehézségei vannak a feladatok és tevékenységek megszervezésében.	0	1	2	3
10. Állandóan „menne”, olyan, mint akit „felhúztak”.	0	1	2	3
11. Elkerüli azokat a feladatokat (pl. iskolában vagy otthon), amelyek tartós szellemi erőfeszítést igényelnek.	0	1	2	3
12. Szertelenül beszél.	0	1	2	3
13. Elveszíti a feladatokhoz vagy elfoglaltságokhoz szükséges dolgokat.	0	1	2	3
14. Rávághatja a választ, még mielőtt a kérdező a kérdést befejezte volna.	0	1	2	3
15. Figyelme könnyen elvonható.	0	1	2	3
16. Nem tud várni a sorára	0	1	2	3
17. Feledékeny a mindennapi tevékenységei során.	0	1	2	3
18. Félbeszakít vagy zavar másokat.	0	1	2	3

Gyermekviselkedési Kérdőív - CBCL (ÖNÉRTÉKELŐ VÁLTOZATA)

(Écsi Júlia: A narratív szemlélet kínálta többlet lehetőségek a gyermekklinikai munkában.

Pécs, PTE BTK, 2018, 67, 133–134. oldal,

https://pszichologia.pte.hu/sites/pszichologia.pte.hu/files/files/hv-ecsi_julia.pdf)

A rövidített változat a gyerekek érzelmi és viselkedési problémáit vizsgálja, összefoglalva az érzelmi életben és a viselkedésben megjelenő problémákat tartalmi jellegzetességük szerint. A tesztnek három változata létezik: egy szülői, egy tanári és egy önértékelő verzió. Az önértékelő kérdőívet a gyerekek töltik ki, 44 kijelentést tartalmaz, és háromfokú skálán történhet a válaszadás.

Nulla pontot adhatunk a „nem jellemző” válaszáért, egy pont a „kissé jellemző” válaszáért és két pontot a „nagyon jellemzőért”.

Kijelentés	Pont
1. Sokat vitatkozom	
2. Nehezemre esik koncentrálni, figyelmemet semmi nem köti le	
3. Nem tudok nyugton ülni, nyughatatlan, túl mozgékony vagyok	
4. Túlzottan a felnőttekre hagyatkozom, önállótlan vagyok	
5. Magányosnak érzem magam	
6. Kuszán, zavarosan viselkedem	
7. Gyakran sírok	
8. Tapintatlan, durva vagyok másokkal	
9. Gyakran álmodozom, elmerülök gondolataimban	
10. A figyelmet gyakran megpróbálom magamra vonni	
11. Rongálom saját vagy mások holmiját	
12. Otthon vagy az iskolában szófogadatlan vagyok	
13. Nem jövök ki a társaimmal	
14. Gyakran félek attól, hogy esetleg valami rosszat teszek vagy gondolok	
15. Úgy érzem, hogy senki sem szeret	
16. Úgy érzem, hogy mindenki ellenem van	
17. Értéktelennek vagy kisebbségnek érzem magam	
18. Gyakran keveredem verekedésbe	

19. A többiek sokszor csúfolnak	
20. Könnyen keveredem rossz társaságba	
21. Indulatosan, meggondolatlanul cselekszem	
22. Szívesebben vagyok egyedül, mint mások társaságában	
23. Gyakran füllentek vagy csalok	
24. Gyakran ideges, feszült vagyok	
25. A többiek nem nagyon kedvelnek	
26. Túlságosan féltős, szorongós vagyok	
27. Gyakran szédülök	
28. Könnyen elfáradok	
29. Gyakran fáj a fejem ismert egészségügyi ok nélkül	
30. Gyakran van hányingerem ismert egészségügyi ok nélkül	
31. Gyakran van hasfájásom vagy hasgörcsöm ismert egészségügyi ok nélkül	
32. Gyakran hányok ismert egészségügyi ok nélkül	
33. Testileg bántalmazok másokat	
34. Iskolai teljesítményem gyenge	
35. Szívesebben választom nálam idősebb gyerekek társaságát	
36. Vannak helyzetek, mikor nem vagyok hajlandó beszélgetni	
37. Szégyenlős, gátlásos vagyok	
38. Előfordul, hogy otthonról vagy máshonnan lopok	
39. Könnyen káromkodom, trágár szavakat használok	
40. Indulatos vagyok	
41. Lógok, kerülöm az iskolát	
42. Boldogtalan, szomorú vagy lehangolt vagyok	
43. Visszahúzódó vagyok, nehezen barátkozom	
44. Aggodalmaskodó vagyok	

Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőív (PIK)

(Szélesné Ferencz Edit: A pszichológiai immunrendszer vizsgálata, a koragyermekkori emlékek individuálszichológiai értelmezésén keresztül. PhD értekezés. Debrecen, Debreceni Egyetem BTK, 2007, 105–107.

https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/5776/Szelesne_Ferencz_Edit_ertekezes.pdf

A megküzdési képességeket vizsgáló kérdőív.

Kitöltési útmutató

Ez a kérdőív 80 állítást tartalmaz, amelyek az emberek jellemző tulajdonságait és életfelfogását írják le. Kérjük, gondosan olvassa el az egyes állításokat és jelölje meg válaszát az alábbiak szerint:

Ha úgy gondolja, hogy az állítás teljes mértékben jellemző Önre, akkor 4 pontot adjon, ha az állítás majdnem jellemzi Önt, akkor 3 pontot, ha az állítás egy kicsit jellemző Önre, akkor 2 pontot, ha egyáltalán nem, akkor 1 pontot. Kérjük, minden kérdésre válaszoljon, nincsenek helyes, vagy helytelen megoldások, válaszok. Válaszoljon úgy, hogy az Önt legpontosabban jellemző képet tükrözzék válaszai. Együttműködését hálásan köszönjük!

Kor:

Nem:

Akik ismernek, optimistának tartanak
Tapasztalataim szerint a siker jó tervezés eredménye.
Akár a múltamat vizsgálom, akár a jövőmről elmélkedem, úgy érzem én értelemteni életet élek.
Nagyon örülök magamnak és annak, amit az életben elértem.
Úgy érzem, hogy egyre kevésbé vagyok hatékony.
Nem kedvelem különösebben az új és váratlan helyzeteket.
Nagyon jól „olvasok” mások gondolataiban és indítékaiban.
Találékonyabb vagyok másoknál.
Gyakran tudom, mit kellene tennem, de általában nincs meg bennem a képesség arra, hogy meg is tegyem.
Általában tudok találni olyasvalakit, aki segít megoldani a problémáimat, ha szükségem van rá.
Úgy gondolom, hogy vezetőerő vagyok abban, hogy másokkal együttműködve alakítsam, befolyásoljam és fejlesszem mindazt, ami velünk történik.
Gyakran megesisik, hogy fizikailag jelen vagyok, de gondolataim máshol járnak.
Még ha egy munka nehéz is vagy problémákba ütközöm, akkor is továbbdolgozom,

amíg be nem fejezem.
Olyan ember vagyok, aki azonnal kimondja, ami az eszébe jut.
Gyakran vagyok ideges.
Elveszítem a nyugalمامat, ha valaki félbeszakít, mikor valami fontos dologra koncentrálok.
Meg vagyok győződve arról, hogy a körülöttem zajló dolgok többsége időbenjóra fordul.
Biztos vagyok benne, hogy minden, ami velem történik, jobban függ tőlem, mint a sorstól vagy a szerencsétlen körülményektől.
Olyan érzésem van, hogy sok dolog, ami velem történik, az zavaros és nem is tudom, miért mennek úgy a dolgok, ahogy mennek.
Erős az önbecsülésem, és vannak olyan értékeim, amiért érdemesharcolnom.
Azt gondolom, hogy életem különböző területein egyre sikeresebbé válok.
Nyitott vagyok az életem változásaira, úgy hiszem ezek új és érdekeslehetőségeket adnak nekem.
Úgy tekintem magam, mint aki nagyon jól ítél meg másokat.
Még ha nyomás alatt állok is, nagyon jól tudok alternatív megoldásokat találni egy problémára.
Az az érzés, hogy amit el akartam érni, a legtöbb esetben sikerült is, adja az egyik legnagyobb erőt számomra, az élet nehézségeivel való küzdelemben.
Mikor olyan helyzetben voltam, hogy volt valami problémám, megtaláltam megfelelő embert, aki segített.
Gyakran vannak olyan ötleteim, amelyekhez mások eredményesen tudnak kapcsolódni és tovább gondolkodásra készíti őket.
Gyakran veszem észre magamon, hogy saját világomban vagyok, távol attól, ami körülöttem történik.
Ha valamit elkezdek, be is fejezem.
Anélkül, hogy az indulat elragadna, tudok hallgatni érzéseimre.
Könnyen felidegesít, ha hibázom.
Könnyen válok türelmetlenné.
Még ha nehéz helyzetbe kerülök is, teljesen meg vagyok győződve róla, hogy végül minden jóra fordul.
Sohasem bírom abban, hogy a sors vagy a szerencse megoldja a problémámat.
Ha az életemet nézem, úgy látom, hogy az értelmes és következetesen alakul.

Függetlenül attól, hogy mások mit gondolnak rólam, én nagyon tisztetem magam azért, amit eddig elértem.
A múlt évben személyiségem egyáltalán nem úgy változott, ahogy szerettem volna.
A váratlan dolgokat az életemben úgy tekintem, mint izgalmas kihívást, és fenntartom a fejlődés lehetőségét.
Gyakran jók a megsejtéseim arról, hogy hogyan gondolkodnak és éreznek az emberek.
Mások szerint is jó problémamegoldó vagyok.
Sikeresen el tudom érni, a magam elé tűzött célokat.
Segítségre van szükségem, nem esik nehezemre, hogy másoktól kérjek támogatást, még ha nem is ismerem jól őket, akkor is.
Ügyesen rá tudom venni az embereket arra, hogy új és eredeti ötletekkel álljanak elő.
Az utóbbi időben úgy érzem, nem tudok lépést tartani azzal, ami körülöttem zajlik.
Ha a dolgok nem a terv szerint mennek, hamar feladom.
Gyakran teszek meg dolgokat, amiket aztán megbánok.
Még apró problémák is szoktak aggasztani.
Ritkán vagyok ingerült.
Jó érzésekkel gondolok a jövőmre.
A sikereimet kemény munkámnak köszönhetem, nem a szerencsés körülményeknek.
Ritkán tapasztalom azt, hogy bármi is értelmet adna mindennapjaimnak.
Úgy látom magam, mint akinek komoly belső erőforrásai vannak ahhoz, hogy sikeres legyen.
Sok helyzet volt már, mikor kétségbe vontam, hogy mint ember fejlődni tudok.
Általában keresem az új kihívásokat.
Gyakran tudom, mit fognak mondani az emberek, még mielőtt megszólalnának.
Jó vagyok az olyan munkában, ahol új és eredeti ötletek kellenek.
Korábbi tapasztalataimból tudom, hogy a legtöbb dologban, amit csinálok, biztos vagyok.
Ismerőseim között sok olyan van, akire biztosan támaszkodhatok.
Csoporthelyzetben gyakran mondják az emberek, hogy serkentik őket a gondolataim.
Gyakran van olyan érzésem, hogy a világ csak úgy elmegy mellettem.
Ha a dolgok nem terv szerint mennek, könnyen elmegy a kedvem attól, hogy folytassam

őket.
Jellemző rám az, hogy először beszélek, aztán gondolkodom.
Érzékeny vagyok a kritikára.
Ha eldöntöttem valamit és az nem úgy megy, ahogy szeretnem, dühös leszek.
Olyan ember vagyok, aki nagyon derűlátóan tekint az életre.
A fontos dolgok többségét, amelyek velem történnek, előre látni és ellenőrizni tudom.
Úgy érzem, az életemből hiányoznak a világosan megfogalmazott célok.
Büszke vagyok magamra, mikor arra gondolok, milyen ember is lett belőlem.
Más emberek, úgy tűnik változnak, magamról úgy érzem, körbe-körbe járok.
Még a váratlan helyzeteket is úgy veszem, hogy azok izgalmas kihívások számomra.
Gyakran fel tudom fedezni, milyen szerepet játszanak az emberek egycsoportban, még akkor is, ha ez előttük rejtve marad.
Szokatlanul nagy tehetségem van hozzá, hogy többféle megoldást találjak ha kell, ha problémákkal találkozom.
Ha megoldást látok egy problémára, biztos vagyok benne, hogy meg tudom tenni, amit kell.
Nem haboznék, hogy különböző embereket hívjak fel tanácsért valamilyen személyes problémám megoldása érdekében.
Csoportban dolgozva gyakran fontosak a gondolataim.
Gyakran zavarnak a múlttal és a jövővel kapcsolatos gondolatok.
Gyakran kezdtem új terv megvalósításához, még mielőtt a korábbi befejeztem volna.
Bárcsak ne volnék ilyen hirtelen természetű.
Könnyen lehangol, ha kellemetlen dolgokkal találkozom.
Én nem vagyok az az ember, aki könnyen elveszti a nyugalmát.

Helyzetleírások gyerekeknek
Mindegyik helyzethez lehet megjegyzést fűzni írásban vagy szóban!

1. Magyar témazáró dolgozatot írtok. Tudod, hogy a tanár nagyon szigorúan bünteti a súgást, puskázást, azonnal egyest ír be, annak is, aki hagyja, hogy belenézzenek a dolgozatába. Mindenkinek nagyon fontos ez a dolgozat, ettől függ az évvégi jegy, nem boldogulsz a feladatokkal, nagyon nehezek. Barátod, aki melletted ül, rájöhett a megoldásra, mert nagyon ír.
 - a, Megkérem, hogy engedjen belenézni.
 - b, Nem kérek segítséget tőle.
 - c, Nem tudom eldönteni.

2. A fizikatanár beküld a tanáriba az ott felejtett naplóért. A tanárban senki sincsen ott, odamész a tanár asztalához, meglátod a másnapi dolgozat feladatait.
 - a, Kimegyek, nem nézem meg a feladatokat.
 - b, Csinálok gyorsan egy képet a mobilommal a feladatokról.
 - c, Nem tudom eldönteni.

3. Látod, amikor az egyik barátod letöri a parkoló autók egyikének az elejéről az emblémát (gyűjti ezeket). Másnap kiderül, hogy az egyik tanaré az autó. A tanár téged kérdez, hogy tudod-e, ki a tettes.
 - a, Nem mondom meg, hogy ki volt.
 - b, Megmondom, hogy ki volt.
 - c, Nem tudom eldönteni.

4. Az osztályfőnök pénzt szed a kirándulásra, a barátod ezresekkel fizet, de a tanár véletlenül ötezresből ad vissza. A barátod elárulja ezt és megkér téged, hogy ne szólj senkinek.
 - a, Nem szólok.
 - b, Azt mondom a barátomnak, hogy vissza kell adnia a pénzt.
 - c, Nem tudom eldönteni.

5. Tollbamondás van, a tanár azt mondja: „Akinél észreveszem, hogy a másiktól írsz, azt megbüntetem és azt is, aki hagyja, hogy róla írjanak.” Észreveszed, hogy a padtársad (aki nagyon jó barátod) a te dolgozatról akar másolni.
 - a, Nem hagyom, hogy másoljon.
 - b, Hagyom, hogy másoljon.

- c, Nem tudom eldönteni.
6. A tanár a laptopján állítja össze a dolgozatot a szünetben, de hirtelen telefonon hívják és kimegy a teremből. Te meglátod a képernyőn a feladatokat, a dolgozat eredménye nagyon fontos, mert ez alapján mehet egy diák egy olyan tanulmányi versenyre, ahová nagyon szeretnél eljutni.
- a, Nem szólok senkinek, felkészülök a megismert kérdésekből.
- b, Minden osztálytársamnak elmondom, amit megtudtam.
- c, Nem tudom eldönteni.
7. Van egy osztálytársad, akit nem nagyon szeretsz, épp a táblánál felelsz. Kétes jegyre áll, elég jól szerepel, de egyvalami nem jut az eszébe. Te tudod a helyes választ. A felelő kérdőn rád néz, hogy segítsél. Tudod, hogy a tanár nagyon dühös lenne, ha sűgnál.
- a, Nem sűgok.
- b, Sűgok.
- c, Nem tudom eldönteni.
8. Az osztályba belépve meglátod, hogy néhány osztálytársad festékszóróval befújta a frissen festett falat és az ajtót. Azt mondják, hogy megvernek, ha bárkinek is szólni merészelsz. Az igazgató azt mondta, hogy ha nem jelentkezik, aki csinálta, az egész osztálynak kell megfizetnie a kárt. Elég magas összegről van szó, az osztálykirándulás is veszélybe kerülhet ezért.
- a, Nem mondom meg.
- b, Megmondom, hogy kik voltak.
- c, Nem tudom eldönteni.
9. Eltűnt az osztálypénz, tudod, hogy az egyik barátod a tettes. A lopással egy másik osztálytársadat vádolják, aki már csinált ilyet, ezért senki nem hisz neki, amikor védekezik.
- a, Megmondom, hogy ki az igazi tettes.
- b, Nem szólok.
- c, Nem tudom eldönteni.
10. Az egyik osztálytársad már egy hete nem volt iskolában. Előző este láttad az utcán, furcsa társaságban, köszöntél neki, de nem ismert fel, zavartan viselkedett, szerinted kábszer hatása alatt állt. Az osztályfőnököd pont téged kérdez erről a gyerekről.
- a, Elmondom, hogy mit láttam.

- b, Azt mondom, hogy tudok róla semmit.
- c, Nem tudom eldönteni.
11. A közeli ABC-ből értékes dolgok tűntek el, te tudod, hogy ki volt a tettes, láttad, amikor ellopta a dolgokat. A rendőrség nyomozni kezd, az egyik rendőr bejön az osztályba, és megkérdezi, hogy tudjuk-e, ki volt a tolvaj.
- a, Megmondom, hogy ki volt a tettes.
- b, Nem szólok semmit.
- c, Nem tudom eldönteni.
12. Az iskolában az utóbbi időben már harmadszor volt bombariadó. Tudod, hogy ki telefonált, az igazgató a te osztályodba is bejön és megkér benneteket, hogy segítsetek a névtelen telefonáló megtalálásában.
- a, Megmondom, amit tudok.
- b, Nem szólok semmit.
- c, Nem tudom eldönteni.
13. Te érkezel elsőnek órára. Az egyik padon találsz egy értékes számológépet, amit valaki itthagyt az előző osztályból.
- a, Szó nélkül elteszem.
- b, Megkeresem a tulajdonosát.
- c, Nem tudom eldönteni.
14. Van egy tanár, kit nem szerettek. Osztálytársaiddal megbeszélitek, hogy a legközelebbi órán letagadjátok a házi feladatot. Te ennek ellenére megcsinálod a feladatot, amiből a tanár feleltetni szokott. A tanár téged hív ki felelni.
- a, A szokásos módon felelek.
- b, Azt mondom, hogy ez a lecke nem volt feladva.
- c, Nem tudom eldönteni.
15. Elveszett a tanár notesze, ami alapján a Krétába, az elektronikus naplóba be szokta írni a jegyeket. Az osztályfőnök kétségszerűen van esze, te tudod, ki vitte el a noteszt.
- a, Megmondom, hogy mit tudok.
- b, Nem szólok semmit.
- c, Nem tudom eldönteni.

16. A legjobb barátod elárulja, hogy megszökik otthonról, megpróbál eljutni Svájcban élő édesapjához. Az édesanyjának nem szól, mert biztosan nem engedné el. Megkér, hogy két napig senkinek ne szólj. Másnap tényleg nem jön iskolába, a kétségbeesett mama tőled akarja megtudni, hogy mit tudsz a gyerekéről.
- a, Nem szólok semmit.
 - b, Megmondom, hogy mit tudok.
 - c, Nem tudom eldönteni.
17. Az egyik népszerű osztálytársatoknál buli van. Jó hangulat van, az egyik népszerű, hangadó gyereknek az az ötlete támad, hogy hívjátok fel azt a tanárokat, akire most nagyon dühösek vagytok és elváltoztatott hangon olvassatok be neki.
- a, Megpróbálom lebeszélni őket.
 - b, Részt veszek a telefonálásban.
 - c, Nem tudom eldönteni.
18. A barátod az egyik osztálytársatok miatt kapott igazgatóit, otthon pedig súlyos büntetést. Ez a gyerek állandóan árulkodik, senki se szereti. A barátod azt mondja neked, hogy várjátok meg az utcán és jól verjétek el.
- a, Részt veszek az akcióban.
 - b, Megpróbálom lebeszélni róla a barátomat.
 - c, Nem tudom eldönteni.

Irodalomjegyzék

- Ádám Erzsébet (2012): Konfliktus és gyakorlat, mint a pedagógiai gyakorlat jelenségei. PedActa, 2012/1. 55–69. http://padi.psiedu.ubbcluj.ro/pedacta/article_2_1_6.pdf
- Aronson, Elliott (2009): Columbine után. Az iskolai erőszak szociálpszichológiája. Budapest, Ab Ovo.
- Bagdy Emőke (1994): Családi szocializáció és személyiségzavarok. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Beadvány a NAIH hivatalához (Ügyszám: 2020/2888).
- Berg, Insoo Kim (2003): Konzultáció sokproblémás családokkal. Budapest, Animula Kiadó.
- Birloni Szilvia – Sík Eszter (2013): Iskolai konfliktusok. Budapest, OFI. https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/ofipast/2013/05/AVP_keretrendszer.pdf
- Bíró Sándor – Komlói Piroska (2001, szerk.): Családterápiás olvasókönyv. Budapest, Animula Kiadó.
- Budavári Takács Ildikó (2011): A konfliktuskezelés technikái. Gödöllő, Szent István Egyetem. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop412A/2010-0019_konfliktus_kezeles/ch11.html
- Cole, M. – Cole, S. R. (1998): Fejlődéslélektan. Budapest, Osiris.
- Csomortáni D. Zoltán (2011): Konfliktuskezelés az óvodában. Szeged, JGYPK. http://eta.bibl.u-szeged.hu/1727/1/konfliktuskezeles_az_ovodaban.pdf
- Digitális pedagógiai módszertani ajánlások gyűjteménye (2021). Budapest, Oktatási Hivatal. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/tavoktatas/Modszertani_gyujtemeny_01_08_compressed.pdf
- Dudás Margit (2013): Konfliktuskezelési tréning. Pécs, PTE BTK. http://vetesi.hu/portfoliohoz/Anyagok/Konflkez_tr.pdf
- Écsi Júlia (2018): A narratív szemlélet kínálta többlet lehetőségek a gyermekklinikai munkában. Pécs, PTE BTK. https://pszichologia.pte.hu/sites/pszichologia.pte.hu/files/files/hv-ecsi_julia.pdf
- Eremiás Ildikó (2019): Tetovált pedagógusok a 21. században. Szombathely, ELTE online. <https://elteonline.hu/savaria/2019/11/22/tetovalt-pedagogusok-a-21-szazadban/>
- Fekete Mariann (2020): Digitális átállás – az első hét tapasztalatai. Iskolakultúra, 2020/9. 77–

95. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33502/33177>

Fekete Tamás – Porkoláb Ádám (2020): Karanténpedagógia a magyar közoktatásban – A digitális oktatásra történő átállás eddigi tapasztalatairól. Iskolakultúra, 2020/9. 96–112. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33491/33178>

Forgács Attila (2017): Fejezetek a kommunikáció szociálpszichológiájából. Budapest, Akadémiai Kiadó. <https://mersz.hu/kiadvany/269>

Gakovic Dániel (2007): A tehetetlenség lehetséges okai a gyermekjóléti szolgáltatás terén. Esély, 2007/3, 84-97. http://www.esely.org/kiadvanyok/2007_3/GAKOV.pdf

Hegedűs Judit (2014): Gyermekvédelem az iskolában. In: Jó szülő- e az állam?: A corpotare parenting terminus gyakorlatban való megjelenése. Gyermek- és ifjúságvédelmi tanulmányok (4). Rubeus Egyesület, Budapest, 327–343.

Herczog Mária (2011): A gyermekvédelem nagy kézikönyve. Budapest, Complex Kiadó.

Hegyi Ildikó (2002): Szociabilitás-szociális készségek. Óvónők kincsesládája, Győr, Raabe.

Hibás konfliktuskezelés óvodában. <https://www.webbeteg.hu/orvos-valaszol/psziches/63310>

Jakab György: ISKOLA – járvány idején. 1. rész (2020). Iskolakultúra, 2020/9. 64–76. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33971>

Jakab György: ISKOLA – járvány idején. 2. rész (2020). Iskolakultúra, 2020/10. 53–64. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/34135/33235>

Járai Róbert – Vajda Dóra – Hargitai Rita – Nagy László – Csókási Krisztina – Kiss Enikő Csilla (2015): A Connor–Davidson reziliancia kérdőív 10 itemes változatának jellemzői. Alkalmazott pszichológia, 2015/1, 129–136. http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2015/07/AP_2015_1_Jarai_etal.pdf

Kállai Gabriella (2012): Iskolai szabályozás. In: Györgyi Zoltán – Nikitscher Péter: Mindennapi ütközések. Iskolai konfliktusok és kezelésük. Budapest, OFI. 37–55. https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/mindennapi_utkozések.pdf

Kommunikáció, 10. évfolyam, Ön- és társismeret, önkifejezés. Szakképzés, ügyvitel. <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/szakkepzes/ugyvitel/kommunikacio/onkifejezes/tudatos-benyomaskertes-es-a-machiavellizmus>

Kóródi Kitti – Jagodics Balázs – Szabó Éva (2020): Az észlelt tanári énhatékonyságot befolyásoló tényezők vizsgálata a kényszerű digitális oktatás időszakában (1. rész). Iskolakultúra, 2020/10. 38–52. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33991/33224>

Kóródi Kitti – Jagodics Balázs – Szabó Éva (2020): Az észlelt tanári énhatékonyságot befolyásoló tényezők vizsgálata a kényszerű digitális oktatás időszakában (2. rész). Iskolakultúra, 2020/11. 24–43.

<http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/33990/33341>

Májér Viktória (2013): Egy pofon története. <https://osztalyfonok.hu/1204/>

Markó Éva – Bandi Szabolcs – Kiss Enikő Csilla (2019): A 16 ítemes szülői reziliancia kérdőív (PREQ16) magyar adaptációja – első hazai mérési tapasztalatok. Magyar Pszichológiai Szemle, 2019/4, 447–462.

<https://akjournals.com/view/journals/0016/74/4/article-p447.xml>

Marton Eszter (2019): A szülő és az iskola kapcsolata. Doktori disszertáció. Budapest, ELTE PPK. https://ppk.elte.hu/dstore/document/155/Marton_Eszter_disszertacio.pdf

Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes (1970): Gyermeklélektan. Budapest, Gondolat.

Molnár Melinda (2005): Egy iskolai konfliktus elemzése. <https://osztalyfonok.hu/139/>

Muli Orsolya: Jogod van hozzá! Győr. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Gyor/diakjogok.pdf

N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2004): Pszichológia pedagógusoknak. Budapest, Osiris. https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_pszichologia_pedagogusoknak/adatok.html

Németh Zsolt (2015): A konfliktuspedagógia elméleti és gyakorlati háttere a testnevelőtanárok munkájában. Melléklet. Pécs, PTE TTK. <http://tamop-sport.ttk.pte.hu/tananyagfejlesztés/a-konfliktuspedagógia-elméleti-es-gyakorlati-hattere/mellekletek>

„Nincs rosszabb, mint önmagammal konfliktusban lenni” 2014. <https://osztalyfonok.hu/1332/>

Óvodai konfliktus. Mi a jó megoldás? (2013). https://gyermekpszichologus.blog.hu/2013/10/11/ovodai_konfliktus_mi_a_jo_megoldas

Péter-Szarka Szilvia – Tímár Tünde – Balázs Katalin (2015): Az Iskolai Kreatív KlímaKérdőív. Alkalmazott Pszichológia, 2015/2, 107–132. http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2015/07/AP_2015_2_PETER_SZARKA_etal.pdf

Pikó Bettina – Hamvai Csaba (2012): Stressz, coping és reziliancia korai serdülőkorban. Iskolakultúra, 2012/9. 24–33. <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/21303/21093>

„Rettentő megterhelő és egyfajta kikapcsolódás is” – diákok a digitális oktatás első hetéről. Eduline, 2020. március 21.

https://eduline.hu/kozoktatas/20200319_diakok_visszajelzesei_az_első_hetrol

Rozsonits Erika (2010): „Egyszer lent, máskor fent...” <https://osztalyfonok.hu/796/>

Sági Matild – Szemerszki Marianna (2012): Az iskolai konfliktusmegoldási módok nevelő hatásai. In: Györgyi Zoltán – Nikitscher Péter: Mindennapi ütközések. Iskolai konfliktusok és kezelésük. Budapest, OFI. 75–121.

https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/mindennapi_utkozések.pdf

Sasfy György Zoltán (2018): Konfliktuskezelés, stresszkezelés. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

<https://kti.uni-nke.hu/document/vtkk-uni-nke-hu/Sasfy%20Gy%C3%B6rgy%20Zolt%C3%A1n%20-%20Konfliktuskezel%C3%A9s,%20stresszkezel%C3%A9s.pdf>

Somlai Péter (1986): Konfliktus és megértés. Budapest, Gondolat.

Szekszárdi Ferencné (1993): A pedagógiai gyakorlat jellegzetes konfliktusai. Új Pedagógiai Szemle, 1993/7–8. 95–106.

Szekszárdi Júlia (2005): Konfliktuspedagógiai szöveggyűjtemény. Veszprém, Pannon Egyetemi Kiadó.

Szélesné Ferencz Edit (2007): A pszichológiai immunrendszer vizsgálata, a koragyermekkorai emlékek individuálpeszichológiai értelmezésén keresztül. PhD értekezés. Debrecen, Debreceni Egyetem BTK.

https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/5776/Szelesne_Ferencz_Edit_ertekezes.pdf

Tájékoztató a digitális távoktatás adatvédelmi és adatbiztonsági vonatkozásairól (2020). NAIH, Budapest.

https://naih.hu/files/Tajekoztato-a-digitalis-tavoktatas-adatvedelmi-vonatkozasairol_2020-09-30.pdf

Tímár Éva (1995): A tanítási klíma. Doktori értekezés. Szeged, JATE.

Varga Aranka (2014): Gyermekvédelem és iskola. Pécs, PTE BTK-Virágmandula.

Veczko József (2000): A gyermek és ifjúságvédelem alapjai. Gyula, APC Stúdió.

Veszprémi Attila (2020): „Mintha áthoztak volna valamit” – Beszélgetés Dátán Attilával a 2019/2020. tanév karanténidőszakának tanulságairól. Új Pedagógiai Szemle, 2020/9-10. 3–12.

[http://upszonline.hu/resources/volumes/70/issues/09-10/upsz_70\(09-10\)_2020.pdf](http://upszonline.hu/resources/volumes/70/issues/09-10/upsz_70(09-10)_2020.pdf)

Honlapok további tájékozódáshoz:

ELTEReader - <http://www.eltereader.hu/>

Educatio –

<http://www.edu-online.eu/hu/educatio.php>

A felsőfokú oktatás minőségének és
hozzáférhetőségének együttes javítása a
Pannon Egyetemen
EFOP-3.4.3-16-2016-00009

<https://akjournals.com/view/journals/2063/2063-overview.xml>

Iskolakultúra - <http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/>

Magyar Pedagógia - <http://www.magyarpedagogia.hu/>

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet - <https://ofi.oh.gov.hu/>

Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesülete - <https://osztalyfonok.hu/>

Új Pedagógiai Szemle –

<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle-archivum-/lapszamok>

<http://upszonline.hu/>